#7673

อนุสรณ์

หลวงพรหมทัตตเวที

ชมรมชาวระยองในกรุงเทพฯ
พิมพ์เป็นบรรณาการ
ในงานพระราชทานเพลิงศพ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงพรหมทัตตเวที

ณ เมรุวัดธาตุทอง
วันอาทิตย์ที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2533

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงพรหมทัตตเวที

(ไหมพรม ศรีสวัสดิ์)

ชาตะ 29 สิงหาคม 2444

มรณะ 13 กันยายน 2533

รวมสิริอายุ ๘๙ ปี

หอกลองที่วัดตรีรัตนาราม *อำเภอเมือง จังหวัดระยอง สร้างถวายเมื่อ 2499*

ประวัติ
ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงพรหมทัตตเวที
(ไหมพรม ศรีสวัสดิ์)

เกิด วันที่ 29 สิงหาคม 2444 ตรงกับวันพฤหัสบดี ขึ้น 15 ค่ำ ณ ตำบลท่าประดู่ เป็นบุตรคนที่ 3

บิดา นายอิน ศรีสวัสดิ์

มารดา นางเจื่อน ศรีสวัสดิ์

พี่น้องร่วมบิดามารดา

1. นางสาลี่ ศรีสวัสดิ์ (ถึงแก่กรรม)
2. นายจำรัส อรัญนารถ (ถึงแก่กรรม)
3. หลวงพรหมทัตตเวที (ไหมพรม ศรีสวัสดิ์)
4. นายบุญถึง ศรีสวัสดิ์ (ถึงแก่กรรม)

การศึกษาและงาน

พ.ศ. 2451 โรงเรียนวัดสิงห์ ระยอง ประถมศึกษา

พ.ศ. 2453 โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จันทบุรี ถึง มัธยมปีที่ 5

พ.ศ. 2457 ย้ายเข้ากรุงเทพฯไปเรียนที่ โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

พ.ศ. 2460 สอบชิงทุนเล่าเรียนหลวง สอบได้ที่ 3

พ.ศ. 2461 สอบไล่ได้รับพระราชทานทุนเล่าเรียนหลวง ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ โดยเรือไปประเทศอังกฤษในเดือนธันวาคมของปีเดียวกัน

พ.ศ. 2462 หลังจากเรียนภาษาอังกฤษและลาติน อยู่หนึ่งเทอมเข้าเรียนที่ Bournemouth Municipal College 3 ปี

พ.ศ. 2465 โรงเรียนแพทย์ Bristol University

พ.ศ. 2470 ได้รับปริญญาแพทย์ M.B. Ch.B. เดือนมิถุนายน 2470 ได้รับเลือกเป็นแพทย์ประจำบ้านฝ่ายอายุรกรรม ในโรงพยาบาล Bristol อยู่ 6 เดือน ย้ายเข้าลอนดอน ศึกษาวิชาโรคเมืองร้อนที่ London School of Tropical Medicine & Hygiene เป็นเวลา 6 เดือน และได้รับประกาศนียบัตรของโรงเรียน

พ.ศ. 2471 กระทรวงธรรมการ บรรจุเข้ารับราชการเป็นแพทย์และอาจารย์ในแผนกสูตินรีเวช โรงพยาบาลศิริราช

พ.ศ. 2473 ได้รับทุนมูลนิธิ Rockefeller ไปศึกษาวิชาสูตินรีเวชเป็นเวลา 1 ปี ที่ Rotunda Hospital กรุงดับลิน 6 เดือน ที่ Glasgow Royal Maternity Hospital สก๊อตแลนด์ 2

เดือน University College กรุงลอนดอน 1 เดือน และดูงานโรงพยาบาลที่ Edinburgh Manchester และ Birmingham ต่อมาได้ข้ามไปอเมริกาไปศึกษาวิชาที่ Sloan Hospital for Women, Medical Center, New york เป็นเวลา 2 เดือน ดูงานที่ University of Pennsylvania Philadelphia, John Hopkins Hospital Baltimore, Harvard University Boston และในโรงพยาบาล ที่ Montreal และ Toronto ในประเทศแคนาดา

พ.ศ. 2474 กลับเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ในแผนกสูตินรีเวช โรงพยาบาลศิริราชตามเดิม

พ.ศ. 2477 ย้ายไปรับราชการในกรมพลศึกษา

พ.ศ. 2485 บรรจุเป็น สูตินรีเวชแพทย์หัวหน้า โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

พ.ศ. 2492 เป็นผู้อำนวยการกองบรรเทาทุกข์ และรักษาการสูตินรีแพทย์หัวหน้า

พ.ศ. 2496 คณบดีคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้รับตริตราภรณ์ช้างเผือก ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาฯ

พ.ศ. 2497 ลาออกจากโรงพยาบาลจุฬาฯ เป็นผู้เชี่ยวชาญประจำสภากาชาดไทย

พ.ศ. 2497 ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหัวเฉียวจนถึง พ.ศ. 2505

หลวงพรหมทัตตเวที เปิดคลีนิคส่วนตัวแห่งแรกที่สี่กั๊กพระยาศรี ชื่อ “เฉลิมศรีโอสถ” และหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็ได้เปิดที่ 428 ถนนสี่พระยา และได้ใช้ที่นี้ตลอดมาจนถึงอายุประมาณ 80 ปี

หลวงพรหมทัตตเวที มีบุตรธิดากับนางบูรพา (บุญศิริ) ดังนี้คือ

1. รศ.นพ.วัชรี พรหมทัตตเวที
   สมรสกับนาง Bernice Giles
   มีบุตรชาย 1 คนคือ นายวิทย์ (David) พรหมทัตตเวที
2. แพทย์หญิงวารุณี วรินทรคาม
   สมรสกับ พล.อ.ท.เฉลย วรินทรคาม

หลวงพรหมทัตตเวที มีบุตรธิดากับนางศรีสอาด (ณ นคร) ดังนี้คือ

1. นายพงษ์ธร พรหมทัตตเวที
   สมรสกับนางรุ่งเรือง (วารีดี)
   มีบุตรชาย 1 คนคือ นาย**พรพรหม** พรหมทัตตเวที
2. นายพรเทพ พรหมทัตตเวที
3. รศ.มาลิทัต พรหมทัตตเวที
4. นายฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที

ถวายผ้าไตร บรรพชาสามเณรนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดมงคลคีรีสามัคคีธัมโมทัย (เขาสาป) ตำบลเพ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง 23 เมษายน 2531

อาลัย
คุณหลวงพรหมทัตตเวที

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงพรหมทัตตเวที หรือที่พวกเราชาวระยองมักเรียกขานกันติดปากว่า **"คุณหลวงพรหม"** นั้น ท่านมีชื่อว่า **"ไหมพรม ศรีสวัสดิ์"** ท่านเป็นชาวระยองโดยกำเนิด บ้านเกิดของท่านอยู่ที่ตำบลท่าประดู่ในตัวเมืองระยอง ท่านเกิดเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2444 ซึ่งเป็นสมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช และท่านมาถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 13 กันยายน พ.ศ.2533 ในสมัยรัชกาลที่ 9 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลมหาราช รัชกาลปัจจุบัน

จึงถือได้ว่า **คุณหลวงพรหมทัตตเวที เป็นบุคคลที่มีอายุยืนอยู่ถึง 5 แผ่นดิน** โดยนับจำนวนปีได้ถึง 89 ปีเต็ม ๆ ตลอดช่วงชีวิตอันยาวนานนับแต่วัยเยาว์เรื่อยมา ท่านเป็นผู้ที่มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์แข็งแรง จนถึงบั้นปลายชีวิตซึ่งย่างเข้าสู่วัยชรา สังขารร่างกายของท่านจึงร่วงโรยเจ็บป่วยด้วยโรคชราซึ่งเป็นไปตามกฎของธรรมชาติ ไม่มีบุคคลใดหนีพ้นไปได้ และเมื่อมาถึงวาระสุดท้ายแห่งชีวิตของท่าน ท่านก็จากพวกเราไปอย่างสงบ

ตลอดชีวิตอันยาวนานถึง 89 ปีของ **คุณหลวงพรหมทัตตเวที** นี้ ท่านได้ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ทั้งในด้านชีวิตส่วนตัว การศึกษาเล่าเรียน หน้าที่การงาน และสังคมประเทศชาติ ย่อมเป็นที่ประจักษ์แล้วแก่สายตาของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและรู้จักมักคุ้น หรือเคยร่วมงานกับท่านมาในอดีต ท่านเป็น **"บุคคลตัวอย่าง"** อีกคนหนึ่งของสังคมไทย

ประวัติของชีวิตในด้านต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว ย่อมเป็นเครื่องยืนยันแก่บุคคลผู้ที่มีโอกาสรู้เห็นและสัมผัสมาด้วยตัวเองแล้ว แต่ชาวระยองส่วนใหญ่ทั้งในกรุงเทพฯและที่จังหวัดระยองเสียอีก ที่อาจจะยังรู้จักบุคคลตัวอย่างท่านนี้น้อยไป ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะเกิดช่องว่างระหว่างวัย คือท่านเป็นคนรุ่นก่อน เป็นคนระยองรุ่นแรก ๆ ที่จากบ้านเกิดเมืองนอนของท่านมาตั้งแต่วัยเยาว์ แล้วมาใช้ชีวิตมีหน้าที่การงานอยู่ในเมืองหลวง คนระยองรุ่นหลัง ๆ ที่ไม่ได้รับการบอกเล่าจึงไม่สามารถที่จะเข้าไปใกล้ชิดหรือรู้จักมักคุ้นกับท่านได้ คงจะมีอยู่จำเพาะคนระยองรุ่นผู้ใหญ่ ๆ จำนวนไม่มากนัก ซึ่งมีอายุอยู่ในวัยไล่เลี่ยหรือรองลงมาจากท่าน เด็ก ๆ ลูกหลานชาวระยองรุ่นหลัง ๆ ในสมัยปัจจุบันจึงเกือบจะไม่รู้จักท่านเอาเลย

หรือถ้าจะถามเด็ก ๆ ว่า **"คุณหลวงพรหมทัตตเวที"** คือใคร รู้จักไหม พวกเราส่วนใหญ่ก็อาจจะนึกไปถึงว่า ท่านเป็นคุณหลวงคุณพระเป็นคนที่อยู่ในตระกูลขุนนางเก่าในรั้วในวัง ซึ่งที่แท้จริงท่านเป็นเพียงคนธรรมดา ๆ เกิดในตระกูลชาวบ้านของเมืองระยองในยุคโน้น และอีกประการหนึ่งที่พวกเราชาวระยองรุ่นหลังไม่ค่อยมีโอกาสรู้จักท่าน เป็นเพราะสังคมชาวระยองในกรุงเทพฯอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย ไม่เป็นปึกแผ่นผูกพันกันแน่นหนา ไม่ว่าจะเข้ามาศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบอาชีพอยู่ในกรุงเทพฯ ก็มีลักษณะต่างคนต่างอยู่ ตัวใครตัวมัน ดิ้นรนเอาตัวรอดกันไปเอง ไม่มีสถาบันหรือศูนย์รวมที่จะช่วยเชื่อมโยงให้เข้ามาเป็นพวกเป็นหมู่ ไม่เหมือนกับชาวจังหวัดอื่น ๆ ที่เขามีชมรมมีสมาคมเป็นหลักเป็นฐาน

ดังนั้น เมื่อเกือบ 30 ปีที่แล้ว คือประมาณปี พ.ศ.2504 และ 2505 จึงเกิดกลุ่มหนุ่มสาวที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน ชั้นมัธยมบ้าง วิทยาลัยมหาวิทยาลัยบ้าง ได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่ดีงาม คือ ปรึกษาหารือกันจัดงาน **"ระยองสังสรรค์"** ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสร้างสังคมชาวระยองให้เป็นปึกแผ่นแน่นหนาเป็นสถาบันศูนย์รวมจิตรวมใจของชาวระยองขึ้นในกรุงเทพมหานคร

และในที่สุดพวกเรารุ่นเด็ก ๆ เหล่านี้ก็สืบเสาะจนค้นพบชาวระยองผู้มีอาวุโสสูงสุดในขณะนั้น คือ **คุณหลวงพรหมทัตตเวที** นี่แหละ ซึ่งท่านอยู่ในวัยปลดเกษียณจากหน้าที่การงานประจำของท่านแล้ว และพวกเราก็ได้เชิญท่านมาเป็นประธาน และต่อจากนั้น เมื่อพวกเรามีนัดชุมนุมจัดงานครั้งต่อ ๆ มาอีก 3 ครั้ง ในช่วงเวลาที่ผ่านมาในรอบ 30 ปีนี้ พวกเราจึงได้มีโอกาสเข้าใกล้ชิดสนิทสนมกับท่านอย่างแท้จริง

คุณงามความดีของท่าน**คุณหลวงพรหมทัตตเวที**ที่ท่านให้ความรักความเมตตาอย่างเป็นกันเองอย่างเป็นสายเลือดชาวระยองด้วยกันนี้ จึงทำให้พวกเราชาวระยองทั้งที่อยู่ในกรุงเทพฯและอยู่ที่จังหวัดระยองมีความเคารพนับถือและยกย่องท่านไว้ในฐานะ **"ปูชนียบุคคล"** คนหนึ่งของชาวระยอง

นอกจากท่านจะกลายเป็นศูนย์รวมกำลังใจและขวัญของชาวระยองในกรุงเทพฯแล้ว กิจกรรมด้านอื่น ๆ เช่น งานบุญงานกุศล ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า ฯลฯ ท่านก็ยินดีเข้ามาร่วมงานกับพวกเราอย่างไม่ทอดทิ้งกัน และท่านเองเสียอีกที่มักเอาใจใส่ถามถึงสารทุกข์สุกดิบของพวกเราอยู่เนือง ๆ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องไปทางจังหวัดระยองบ้านเกิดของท่าน ท่านก็เดินทางไปเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอไม่เคยขาด เหตุนี้พวกเราชาวระยองจึงพร้อมยอมรับกันว่า **"คุณหลวงพรหมทัตตเวที"** เป็นบุคคลตัวอย่าง เป็น **"มรดกบุคคล"** ที่ชาวระยองถือเป็นแบบอย่างสอนลูกสอนหลานให้ประพฤติปฏิบัติตามแนวทางการดำเนินชีวิตของท่าน

ดังนั้น เมื่อถึงวันที่ท่าน**คุณหลวงพรหมทัตตเวที**ต้องทิ้งสังขารร่างกายจากพวกเราไปแล้วนี้ พวกเราทั้งหลายทั้งที่เป็นชาวระยองและญาติมิตรจึงมีแต่ความเศร้าโศกอาลัยในตัวท่านเหลือเกิน จึงเกิดความตระหนักสำนึกพร้อมกันจัดทำหนังสืออนุสรณ์เล่มเล็ก ๆ ขึ้นมานี้ เพื่อเป็นที่ระลึกแห่งคุณงามความดีของท่านที่พวกเราชาวระยองในวันนี้จะไม่ลืมอดีตที่ผ่านมาในชีวิต และเพื่อเป็นแบบอย่างอันดีงามฝากไว้ให้แก่บุคคลทั่วไปและแก่ชาวระยองทั่วหน้ากัน

ขออำนาจแห่งบุญกุศลทั้งปวงที่ท่าน**คุณหลวงพรหมทัตเวที**ได้บำเพ็ญมาตลอดชีวิตของท่านแล้ว พร้อมด้วยบุญกุศลที่พวกเราทั้งหลายได้เคยร่วมบำเพ็ญกับท่านมา ขอได้เป็นพลวปัจจัยนำดวงจิตวิญญาณของ **ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงพรหมทัตตเวที** จงไปสู่สุคติภพภูมิ ณ เบื้องหน้าโน้นเทอญ ฯ

พลโท [signature]

(ฉลอม วิสมล)

ในนามชมรมชาวระยองในกรุงเทพฯ

16 ธันวาคม 2533

ณ ปากน้ำระยอง บ้านเกิดหลวงพรหมทัตตเวที

สารบัญ

แพทย์ประจำนายกรัฐมนตรี

คุณหลวงพรหมทัตตเวที เป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียงในด้านสูตินารีเวชวิทยา ได้เป็นแพทย์ประจำครอบครัวนายกรัฐมนตรีถึง 2 คน คือ **ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ และคุณควง อภัยวงศ์** ทั้งนี้คงเนื่องมาจากว่านายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ท่านนี้กับคุณหลวงพรหมทัตตเวที เป็นนักศึกษาร่วมสมัยกันในยุโรป โดยท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นนักศึกษาวิชากฎหมาย และคุณควง อภัยวงศ์ เป็นนักศึกษาด้านการสื่อสารในฝรั่งเศสด้วยกันทั้ง 2 ท่าน และคุณหลวงพรหมทัตตเวที เป็นนักศึกษาวิชาแพทย์ในประเทศอังกฤษ ท่านคงจะได้รู้จักกันในตอนที่ได้ศึกษาในต่างประเทศดังกล่าวนั้น

หลังจากที่สำเร็จการศึกษาและเดินทางกลับมารับราชการในประเทศไทย ต่างก็ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงทั้ง 3 ท่าน ตามประเพณีของทางราชการในสมัยนั้น กล่าวคือ ถ้าสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศและเข้ารับราชการ ในปีถัดไปจะได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงเลยทีเดียว ไม่ต้องเป็นขุนก่อนอย่างข้าราชการทั่วไป ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ เป็นหลวงประดิษฐ์มนูธรรม คุณควง อภัยวงศ์ เป็นหลวงโกวิท อภัยวงศ์ และคุณหลวงพรหมทัตตเวทีเป็นบรรดาศักดิ์ของนายไหมพรม ศรีสวัสดิ์

ผมเข้าใจว่า คุณหลวงพรหมทัตตเวทีเป็นแพทย์ประจำครอบครัวของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ และของคุณควง อภัยวงศ์ ในเวลาใกล้ ๆ กัน แต่จะสนิทสนมกับครอบครัวไหนมากน้อยกว่ากันอย่างไร ผมไม่ทราบ ทราบแต่ว่ามากด้วยกันทั้งสองฝ่าย เมื่อมีการเลือกสมาชิกพฤฒสภา ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี 2489 ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็มี "โพย" คือบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกพฤฒสภา ปรากฏว่าชื่อของคุณหลวงพรหมทัตตเวที อยู่ในโพยของฝ่ายคุณควง อภัยวงศ์

เมื่อผมจัดการท่องเที่ยวร่วมพิธีผูกพัทธสีมาพระอุโบสถวัดพุทธปทีป ณ กรุงลอนดอน พ.ศ. 2525 ผมได้ชวนคุณหลวงพรหมทัตตเวทีไปด้วย และได้พาผู้ท่องเที่ยวประมาณ 450 คนไปท่องเที่ยวประเทศอื่นในภาคพื้นยุโรปหลายแห่ง โดยเฉพาะที่กรุงปารีสผมได้ปลีกตัวพาคุณหลวงพรหมทัตตเวทีไปเยี่ยมท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ณ บ้านพักที่ชานกรุงเป็นพิเศษ เนื่องจากเห็นว่า ท่านทั้งสองไม่ได้พบกันเป็นเวลานานกว่า 30 ปีแล้ว

เมื่อได้พบกันโดยมิได้มีการนัดหมายล่วงหน้า ผมสังเกตเห็นว่า ทั้งสองท่านต่างรู้สึกตื่นเต้นและดีใจมาก ในระหว่างการไต่ถามสารทุกข์สุกดิบ คุณหลวงพรหมทัดดเวทีได้เอ่ยถึงลายมือของท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ที่มีลักษณะเป็นรูปลายดอกพิกุล อยู่หลายแห่งว่าได้เปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้างหรือไม่

ท่านอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ได้แบมือทั้งสองให้ดู คุณหลวงพรหมทัดดเวทีชี้ให้ผมดูลายดอกพิกุลที่ปรากฏบนฝ่ามือทั้งสองรวม 6-7 ดอก ซึ่งเป็นรูปกากบาท 3 เส้น ตัดกันเป็น 6 แฉกแลคล้ายกับดอกพิกุล ทำให้เกิดความคิดขึ้นมาว่า ลายมือของคนเรานั้นน่าจะชี้ชะตาของเจ้าของลายมือได้พอสมควรทีเดียว

ผมไม่ได้ขอดูลายมือของคุณหลวงพรหมทัตดเวทีว่ามีลายดอกพิกุลบ้างหรือไม่ แต่ก็เห็นเพียงฉาบฉวยว่าเส้นชีวิตของท่านนั้นยาวขึ้นไปสู่ข้อมือ แสดงว่าท่านเป็นผู้มีอายุยืนคนหนึ่งซึ่งเป็นความจริง

เสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์

(นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์)

มูลนิธิสถาบันสุนทรภู่

1 ธันวาคม 2533

คุณหลวงพรหมทัตตเวที มรดกของชาวระยอง

เมื่อสมัยผมยังเป็นเด็ก ได้มีโอกาสเป็นศิษย์วัดตรีรัตนาราม ปากคลองระยอง ซึ่งมี **พระมหาแสน (กรุณาสโย)** เป็นเจ้าอาวาส ผู้เฒ่าผู้แก่ได้บอกเล่าว่า ใครได้เป็นศิษย์ของท่านนั้นถือว่าโชคดียิ่งนัก เพราะท่านเป็นนักปกครอง นักปรัชญา สามารถสั่งสอนลูกศิษย์ให้ได้ดีจนเป็นที่ยอมรับในจังหวัดระยอง

ผมจำได้ว่า **พล.ร.ท.ลักษณ์ บุญศิริ** ได้มาเยี่ยมเยียนท่านที่วัดตรีรัตนารามนี้บ่อยครั้ง และเมื่อคราวที่ท่าน**เจ้าคุณวุฒิสารโสภณ** (แสน กรุณาสโย) อาพาธหนัก ท่าน พล.ร.ท.ลักษณ์ และครอบครัวของท่านได้รับมารักษาที่โรงพยาบาลพระปิ่นเกล้า ซึ่งท่านเคยเป็นผู้อำนวยการอยู่ พร้อมทั้งได้อำนวยความสะดวกทุกประการ ยังความปลื้มปีติของหมู่ญาติท่านเจ้าคุณ และครอบครัวบุญศิริด้วย

ที่วัดตรีรัตนารามนี้เอง **คุณหลวงพรหมทัตตเวที** ก็ได้มาสร้างหอกลองถวายไว้ด้วย และที่วัดตรีรัตนารามแห่งนี้ ยังมี**คุณโยมแค้น กรุณานนท์** ซึ่งพวกเราเรียกท่านว่า **"ย่าแค้น"** ซึ่งท่านเป็นอีกผู้หนึ่งที่ได้อบรมสั่งสอนเด็ก ๆ อย่างพวกเราเหมือนเป็นลูกเป็นหลานในไส้ของท่านอย่างแท้จริง

ผมโชคดีเหลือเกินที่ได้มีโอกาสรู้จักชื่อ คุณหลวงพรหมทัตตเวที จากปากของ "ย่าแค้น" ท่านเล่าให้พวกเราฟังว่า คุณหลวงพรหมทัตตเวที เมื่อสมัยที่ยังเป็นเด็ก ๆ เคยอยู่กับย่าแค้น ขณะที่ย่าแค้นเป็นศรีภรรยาของท่านขุนพิทักษ์นรทุษฐ์ เวลาย่าแค้นอบรมสั่งสอนพวกเรา ท่านจะยกเอาคุณหลวงพรหมทัตตเวทีในสมัยเป็นเด็กชายไหมพรม ศรีสวัสดิ์ มาเป็นตัวอย่างแห่งความดีต่าง ๆ เช่น ความขยันหมั่นเพียร ความละเอียดรอบคอบ ความประหยัด ความเฉลียวฉลาดสามารถทางการเล่าเรียน สอบชิงทุนเล่าเรียนหลวงไปเรียนต่างประเทศได้ ให้พวกเราถือเอาเป็นแบบอย่างที่ดี

เหตุนี้แหละ จึงทำให้ผมได้รู้จักแต่ชื่อของคุณหลวงพรหมทัตตเวที มาตั้งแต่สมัยนั้น โดยยังไม่เคยเห็นตัวจริงของท่านเลย จนกระทั่งผมได้เข้ามาเรียนหนังสือในกรุงเทพฯเข้าไปเป็นลูกศิษย์ **พระเดชพระคุณท่านเจ้าคุณพระธรรมดิลก** (ทองคำ จันทูปโม) เจ้าอาวาสวัดบรมนิวาส ยศเส ซึ่งท่านคุ้นเคยอยู่กับคุณหลวงพรหมทัตตเวทีเป็นพิเศษ

และต่อมา ขณะที่ผมเป็นนักเรียนปีสุดท้าย พวกเราเด็กหนุ่มสาวชาวระยองกลุ่มหนึ่ง ได้เริ่มจัดงาน **"ระยองสังสรรค์"** ขึ้นเป็นครั้งแรก เมื่อปี 2505 ที่ประชุมลงความเห็นว่าจะต้องค้นหาผู้ใหญ่ชาวระยองที่มีอาวุโสที่สุดมาเป็นประธาน ในขณะนั้นมีชาวระยองที่เราพอจะรู้จักท่านบ้างก็มี **คุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์** ส.ส.ระยอง **คุณสำเริง ศรีจันทร์งาม** นายช่างใหญ่กรมชลประทาน เป็นต้น

เมื่อเราพากันไปขอพบกับท่าน ท่านก็บอกว่า มีผู้ที่อาวุโสที่สุดขณะนั้นคือ **คุณหลวงพรหมทัตตเวที** คณะกรรมการจัดงานจึงได้ดั้นด้นไปพบท่านที่บ้าน ท่านมีความยินดีมากที่ได้รู้จักลูกหลานชาวระยอง และยินดีรับเป็นประธานจัดงานระยองสังสรรค์ครั้งที่ 1 พร้อมทั้งออกค่าเช่าสถานที่จัดงานทั้งหมด และต่อมาท่านยังรับเป็นประธานจัดงานระยองสังสรรค์ ครั้งที่ 2 และครั้งที่ 3 ตลอดมา

การประชุมจัดงานแต่ละครั้ง ท่านได้มานั่งเป็นประธานที่ประชุม และเมื่อเสร็จประชุม ท่านก็จะเป็นเจ้าภาพจัดเลี้ยงอาหารพวกเราทุกครั้ง ท่านร่วมรับประทานอาหารและรื่นเริงกับพวกเราเด็ก ๆ หนุ่มสาว ด้วยความสนิทสนม และในการจัดงานระยองสังสรรค์ครั้งที่ 3 ที่สโมสรลีลาศสวนลุมพินี ปี 2509 ท่านได้สั่งให้จัดเป็นพิเศษ คือให้เลี้ยงอาหารแก่ผู้ที่มาในงานฟรี ซึ่งไม่มีจังหวัดใดจัดได้ เมื่อที่ประชุมอภิปรายกันเรื่องอาหาร เกรงว่าจะจัดหากันมาไม่พอ คุณหลวงท่านก็มีอารมณ์ขัน พูดเป็นภาษาระยองว่า "ก็กินกันแค่อิ่มแหล้ะ" ทำให้พวกเราหัวเราะคลายเครียดได้อย่างดี

เมื่อเสร็จจากงานระยองสังสรรค์ครั้งที่ 3 แล้ว พวกเราได้ว่างเว้นการจัดงานนี้เสียหลายปี กว่าจะมาเริ่มจัดงานต่อไปเป็นครั้งที่ 4 เมื่อปี 2522 ซึ่งท่านก็ยังอุตส่าห์มาร่วมประชุมในฐานะประธานที่ปรึกษาของคณะกรรมการจัดงาน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ท่านล่วงเข้าสู่วัยชรามากแล้ว แต่ก็ยังคงมีสุขภาพแข็งแรงและเอาจริงเอาจังอยู่เสมอ

บางครั้งท่านคิดถึงพวกเรา ท่านก็จะโทรศัพท์นัดหมายให้พวกเราไปรับประทานอาหารร่วมกับครอบครัวของท่านด้วย เมื่อชาวระยองในกรุงเทพฯ จัดงานบุญงานกุศล เช่น ทอดกฐินทอดผ้าป่า หรืองานมงคลอื่น ๆ ท่านก็อุตส่าห์ให้ความเมตตาสละเวลามาร่วมด้วยทุกครั้งไม่เคยขาด

มาในระยะหลังนี้ ท่านชราภาพมาก สังขารร่วงโรย เดินไม่แข็งแรง ท่านก็ไม่เคยขาดการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับพวกเรา เช่น เมื่องานวันเกิด **พล.ท.ฉลอม วิสมล** ปี 2531 ท่านก็อยากพบพวกเราอุตส่าห์มาร่วมอวยพรวันเกิด พล.ท.ฉลอม ถึงบ้าน และได้ทักทายไต่ถามทุกข์สุขของพวกเราอย่างห่วงใยและผมกับ **คุณเสมอ กลิ่นหอม** รู้สึกภาคภูมิใจที่สุด ที่ได้ทำหน้าที่รับท่านไปส่งกลับถึงบ้านสี่พระยาผมมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับท่านอย่างที่สุดเป็นครั้งสุดท้าย คือได้ช่วยกันพยุงท่านลงจากรถและพาท่านเข้าที่พัก ท่านจ้องมองหน้าเราทั้งสองนิ่งและนานก่อนที่เราจะกราบท่านกลับออกมา ผมตื้นตันใจจนพูดไม่ออกจริง ๆ

จนในที่สุด เมื่อทราบข่าวว่าท่านถึงแก่กรรม พวกเราชาวระยองโดยเฉพาะ **"ชาวระยองสังสรรค์"** ต่างรู้สึกกันเหมือนว่าท่านยังไม่ได้จากพวกเราไป แต่เมื่อรู้ข่าวว่ามีกำหนดการพระราชทานเพลิงศพในวันที่ 16 ธันวาคม 2533 นี้ ทำให้พวกเราใจหาย เหมือนขาดร่มโพธิ์ร่มไทรไป ผมจึงได้พยายามรวบรวมชาวระยองทั้งหลายให้รวมพลังกัน จัดทำหนังสืออนุสรณ์ให้ท่านสักเล่มหนึ่งในนามของชาวระยอง เพื่อจารึกคุณงามความดีของ **คุณหลวงพรหมทัตตเวที** ให้ปรากฏอยู่ในความทรงจำของพวกเรา และเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวระยองรุ่นหลังสืบต่อไป

ด้วยอานิสงส์แห่งคุณงามความดีทั้งปวงของคุณหลวงพรหมทัตตเวที ที่มีต่อพวกเราชาวระยอง และผลบุญที่ท่านได้สร้างไว้ในหน้าที่ตลอดชีวิตส่วนตัวของท่านนั้นทั้งปวง จงส่งให้คุณหลวงพรหมทัตตเวทีได้เสวยทิพยสุข ทิพยสมบัติแห่งภพภูมิของท่านทุกประการ เทอญ

(ว่าที่ ร.ต.เสวก ผาสุข)

ศึกษานิเทศก์กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

3 ธันวาคม 2533

ตำนาน "ระยองสังสรรค์"

กับ

คุณหลวงพรหมทัตตเวที

เพื่อเป็นเกียรติยศและความภาคภูมิแห่งสายเลือดชาวระยอง ซึ่งพวกเราได้เคยร่วมกัน ปลูกปั้นเป็นประวัติศาสตร์แห่งความร่วมกายร่วมใจ สืบต่อความรักความสามัคคีที่มีต่อกัน และได้สร้างความผูกพันรักใคร่ ความเคารพนับถือ และยกย่องคุณหลวงพรหมทัตตเวที ไว้ในฐานะ **"ปูชนียบุคคล"** ของชาวระยองคนหนึ่ง

เพื่อฝากไว้ให้ลูกหลานเหลนชาวระยองได้ย้อนรำลึกถึง เป็นเครื่องเตือนใจในยุคต่อ ๆ ไป

คณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์หลวงพรหมทัตตเวที จึงขอจารึกรายชื่อบุคคลชุดแรกและชุดสุดท้ายแห่งชีวิตของคุณหลวงพรหมทัตตเวที ที่ได้ร่วมกับท่าน สร้างตำนาน "ระยองสังสรรค์" ฝากแก่แผ่นดินผืนเล็ก ๆ ชายทะเลตะวันออกของอ่าวไทย

ชาวระยองสังสรรค์ชุดแรก

7 กรกฎาคม 2505

คณะผู้ก่อการ 44 คน

อำเภอเมือง (22 คน)

คุณอรุณ เกตุสุริยงค์ คุณไพรัช วรเวช คุณณรงค์ สุคนธวารี คุณปรีชา เฉลิมโรจน์ คุณอุดม สุขศิริ คุณสำราญ มนต์ประสิทธิ์ คุณชวลิต สุขวารี คุณวินัย รักสกุลไทย คุณชวลิต บุญยะไทย คุณอรรณพ สมาธิวัฒน์ คุณสระสิน อุยยานนท์ คุณถนอมศรี ดัชนีย์ คุณประทุม ฉายาวัชชวิไล คุณเกรียงศักดิ์ สุคนธวารี คุณมานะ เกษรศิริ คุณพจน์ พจน์ศิริ คุณสุวัฒน์ ฟ้าประทานชัย คุณยงยุทธ เปี่ยมพงศ์สานต์ คุณเมธี เมธนาวิน คุณภิญโญ สินธุรัตน์ คุณสง่า สุคนธวารี คุณปรัชญา อารีรักษ์

อำเภอแกลง (19 คน)

คุณประคอง เจริญวงศ์ คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ คุณรัตน์ สังข์สุวรรณ คุณสนอง ใคร่ครวญ คุณอุดม จันทร์รัศมี คุณเสวก ผาสุข คุณสมเกียรติ ชาญด้วยกิจ คุณจำลอง สุดสงวน คุณสมปอง มุ่งหมายผล คุณธรรมนู เลาหกัยกุล คุณจำนง ถนอม คุณมานิตย์ สังข์สุวรรณ คุณสนิท ใคร่ครวญ คุณประสาท อิศรานุวัตร์ พ.จ.อ.มานพ นามสนิท คุณจำนงค์ ขวัญอ่อน คุณสมศักดิ์ มุกดาสนิท คุณสุพจน์ สินธุนาวา คุณชัยพร พิศลพูล

อำเภอบ้านค่าย (3 คน)

คุณพจน์ สุขมหา คุณสวัสดิ์ บรรเทิงสุข คุณวรพจน์ ชันษา

☆☆

ชาวระยองสังสรรค์ชุดสุดท้าย

21 ธันวาคม 2522

นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ นายสมจิตร์ เที่ยงธรรม นายสนิท อังศุสิงห์ นายณรงค์ บัณฑิต นางสำเนียก สมุทวณิช นายชนุตย์ ศรีปราบ นายเสียง อรัญนารถ พ.ต.ต.ธวัชชัย เขตร์สมุทร์ อาจารย์เจริญ เครือวัลย์ อาจารย์อารมณ์ ปุณโณทก ดร.สมศักดิ์ สิงหพันธ์ อาจารย์ณรงค์ สิ้นเคราะห์ พลตรีฉลอม วิสมล นายสำเริง ศรีจันทร์งาม พลตำรวจตรีสมัย เปี่ยม-พงศ์สานต์ นายธวัชชัย ไชยชนะ ร.อ.อดุลย์ รัตตานนท์ นายสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ นายชวลิต สุขวารี นายปรีดา ศรีวรรณเจริญ นางวีนัส จิระวงศ์ นายอรุณ เกตุสุริยงค์ นายปรัชญา อารีรักษ์ นายบรรยง คุโรวาท นายสมเจตน์ หิริโอตัปปะ นายพินิจ หิริโอตัปปะ นายอรุณ มุกดาสนิท น.ส.อารีย์ กมลเทพา นายละออ คล่องแคล้ว น.ส.พุทธชาด เกษรแพทย์ นายวินัย สุขยืด นายคำรณ เฉลิมโรจน์ นายเจริญ สุขวารี นายอนุวัฒน์ วงศ์มณีกิจ น.ส.อารีย์ กมลเทพา นายเสมอ กลิ่นหอม นายจัตวา กลิ่นสุนทร นายเจน บุญส่ง นายทำนอง รุจีนิมิตร นายภิญโญ แสงภู่ นายพิเชียร วิทยากิติพงษ์ นายทวีวิทย์ เปี่ยมพงศ์สานต์ นายสมชาย บุญเมือง นายสุทิพย์ นัทธีประทุม นายสมศักดิ์ เดชคุ้ม นายมานะ สุขวารี นายยุทธชัย ลิ้มรัตนกุล นายวิเชียร แซ่โหงว นายกรกช วงศ์เมือง นายสมนึก ไทยเพชรกุล นายวีรชาติ อภิวัฒนานนท์ นายไพบูลย์ พัฒนพงศ์อนันต์ นายศุภฤกษ์

อาภรณ์รัตน์ นายไกรสีห์ พุทธรักษา นายณรงค์ เพ่งพิศ น.ต.สมพงษ์ หิริโอตัปปะ นายฉลวย วงศ์อยู่ นายสกูล รัตตานนท์ นายวินัย เจริญรื่น นายอุดม รัตตานนท์ น.ส.ยุพา การุณ นายสาโรจน์ ซึมทราบ นางสมใจ ปุณโณทก ทันตแพทย์สมนึก ชาญด้วยกิจ พ.ต.ต.บวร ศิริมาจันทร์ พ.อ.อุดม ศิลปทอง พ.ท.สุรินทร์ วิสมล น.พ.วิชัย ทรัพย์เจริญ ดร.ศิริ การเจริญดี นายบุญมาก มุกดาสนิท พ.ต.ต.ยงยุทธ เปี่ยมพงศ์สานต์ นายทวนชัย ได้เจริญสุข พ.ต.ต.สมมิตร ถาวรรักษ์ พ.ต.อ.บรรจง มุกดาสนิท สุวัฒน์ ยมจินดา นายศักดิ์สิทธิ์ รอบรู้ นายสุรศักดิ์ ทุมานนท์ นายจักรพันธ์ ยมจินดา นายฉลวย ธนะพงษ์ จ.ส.ต.ทองหล่อ นิสัยซื่อ นายอุดม ศรีพลอย นายจรูญ บุญยิ่ง นายวินิต ชนะพาล นายทวี ให้ไทย นายจำนง รัตนปรีดาพร พ.ท.มานะ เกษรศิริ นายเสวก ผาสุข นายเกรียงศักดิ์ เอกสุวรรณ นายฉัตรชัย อรัญนารถ นายพิชิต สาธิตรัตนโสภัต นายชูลิต บูรณชีพ นายสุรจักร ศรีสัจจะ นายเจริญ สุขวารี นายสมปอง หิริโอตัปปะ นายมานพ เจริญรวย นายรัตน์ สังข์สุวรรณ นางสำลี หิริโอตัปปะ คุณมนต์ชัย ทรัพย์แก้ว นายสมบูรณ์ ผ่องอนันต์ คุณธรรมนู เลาหภัยกุล ร.อ.จำแหละ มุกดาสนิท คุณเทียนชัย ภู่วัฒนา คุณประเสริฐ ถาวรชัยสิทธิ์ คุณรื่น จูกระจ่าง นายบรรหาร สุคนธวารี นางโสภา ชาญด้วยกิจ นายไพบูลย์ พัฒน์พงษ์อนันต์ นางมะยม มุกดาสนิท น.ส.ประดิษฐา ดัชนีย์ น.ส.เบญจา กำกัดวงศ์ น.ส.กิติยา มาลัยรักษ์ น.ส.เยาวนารถ รัตนพงษ์ นางเพลินพิศ วิศรุตวงศ์ น.พ.วิชัย ทรัพย์เจริญ คุณจิระ จันทนยิ่งยง นางวรรณี มุ่งหมายผล นายสมปอง หิริโอตัปปะ นางทองสุข ปราโมทย์ นายสุรินทร์ มุ่งหมายผล นางวรรณา สีมานนท์ปริญญา คุณเพชรา เชาวราษฎร์ อาจารย์ชำนาญ วิทยศักดิ์พันธ์ นายกมล หงษ์ยั่งยืน น.ส.ลำใย วิสมล น.ส.สมศรี วิมลลักษณ์ น.ส.อารีย์ กมลทิพา นายไพบูลย์ พัฒน์พงษ์อนันต์ น.ส.สุดดี บุญพิบูลย์มิตร น.ส.อุษา ประเสริฐ น.ส.นันทพร อุดมวินิจศิลป์ น.ส.กลิ่นสุคนธ์ เมตมันกุล น.ส.กนกวรรณ เจียมอนุกูลกิจ น.ส.สุทธิดา ถ้ำอุทก น.ส.อุ่นเรือน ศรีจันทร์ฉาย น.ส.สุนีย์ เอี่ยมกุลวรพงษ์ น.ส.รักษา เปรมประเสริฐ น.ส.อมรศิริ กำกัดวงศ์ น.ส.พุทธชาด เกษรแพทย์ น.ส.วรรณชุลี จันทร์ดี น.ส.สินินาฏ เจียมอ่อน พ.ต.ท.สาย บุญมี พ.ท.มานะ เกษรศิริ ร.ต.ต.วิญญู กตัญญู ร.ต.ต.พงษ์สัน เอี่ยมอ่อน ร.ต.ท.วิโรจน์ เธติกุล นายวินิจ ธนวิทยาพล นายอนุวัฒน์ วงศ์มณีกิจ ร.ท.สุพจน์ บุญให้ นายเชาวลิต สุขวารี นายไพรัช วรเวช อาจารย์จำเรียง มัจฉา น.ส.นันทพร อุดมวินิจศิลป์ นายวินัย สุขยืด ร.ต.ต.วิชัย ลอยละลิ่ว อาจารย์จันทร์ฉาย ปาลสุทธิ์ นายอนุวัฒน์ วงศ์มณีกิจ น.ส.กลิ่นสุคนธ์ เมตมันกุล น.ส.รัตนา วีระพัฒนา น.ส.กนกวรรณ เจียมอนุกูลกิจ น.ส.อมรศิริ กำกัดวงษ์ น.ส.สุธิดา ถ้ำอุทก นายมานะ สุขวารี น.ส.อุ่นเรือน ศรีจันทร์ฉาย น.ส.วรรณรางค์ บุรุษวยาภรณ์ น.ส.สุนีย์ เอี่ยมกุลวรพงษ์ นายไกรสีห์ พุทธรักษา นายประสาท สุขสำราญ นายณรงค์ เพ่งพิศ นายพจน์ เจริญพานิช น.ส.สมเกตุ อังควินิจวงศ์ น.ส.รักษา เปรมประเสริฐ น.ส.ดวงใจ ปาณัฐโยธิน น.ส.พุทธชาด เกษรแพทย์ น.ส.ประไพ มีอยู่สามเสน นายสมชาย บุญเมือง นายดิเรก เชื้อพันธ์ลาน นายสุกิจ ตั้งไพบูลย์วนิช น.ส.สุรีรัตน์ วสันต์ชื่น นายพินิจ พัฒนพงษ์อนันต์ น.ส.พัฒนา วิมลเกียรติ นายกิตติพงศ์ พัฒนพงษ์อนันต์ นายชวลิต พงษ์คุณากร น.ส.พิศมัย บุญอยู่ นายธีรพงศ์ เขตสมุทร น.ส.เยาวมารถ รัตนพงษ์ นายวิชัย พลาพิริยกิจ น.ส.พรรณี นันทชลากรกิจ นายสมภพ ธนะโชติกุล น.ส.วรรณชุลี จันทร์ดี นายวีระชาติ อภิวัฒนานนท์ น.ส.กรรณิกา พิสิษฐ์พิทยเสรี นายสมศักดิ์ เดชคุ้ม น.ส.วรรณา พึ่งคร้าม น.ส.อุษา ประเสริฐ น.ส.รัชนี อภิชัยกุล น.ส.สินินาฏ เจียมอ่อน น.ส.จารุวรรณ ศศิรัตนนิกุล น.ส.จินตนา จิรเสาวภาคย์ น.ส.ทัศนีย์ กีรติภัทรกุล น.ส.นุศรา ไชยเนศร์

รายนามคณะกรรมการฝ่ายจังหวัด

น.อ.จำลอง ประเสริฐยิ่ง ผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง, ปลัดจังหวัดระยอง, ผู้กำกับการตำรวจภูธรจังหวัดระยอง, นายสิน กุมภะ ส.ส.จังหวัดระยอง, นายหอม ทองประเสริฐ ส.ส.จังหวัดระยอง, นายเฉลา วิริยะพงษ์ นายกเทศมนตรีเมืองระยอง นายสละ บันเทิง ประธานชมรม น.ส.พ.ระยอง, ร.ต.พูลศักดิ์ สัตยานุรักษ์ นายอำเภอเมืองระยอง, นายสมหมาย สุขศิริ เทศมนตรีเมืองระยอง, ศึกษาธิการจังหวัด พ.ต.ท.จำนงค์ จันทร์ผาสุข สวญ.สภ.อ.เมืองระยอง หัวหน้าส่วนการศึกษา พ.ต.ต.ชลัช พรหมวัน พ.ต.ต.ณรงค์ ผ่องแผ้ว ศึกษาธิการอำเภอเมืองระยอง อาจารย์โฉมยง สุพัฒนบุตร นายยงยุทธ รักษมาตา นายกสมาคมประมงเพ นายถุงใหญ่ ตั้งแต่ง นายเชิดชัย พินทุโสภณ นายช้อย ฟองโห้ย นายปิติ พลายเวช นางกิมห่อ ลี้เซ่งเฮง นายประยูร สมะลาภา พ.ต.ต.บวร ศิริมาจันทร์ นายสมเกียรติ อาจตั้งทวีกุล นายสุภาพ พุกกะณะสุต นายอัมพร ลี้เซ่งเฮง นายไพโรจน์ อรุณเวสสะเศรษฐ์ นายฉลอม เสมอญาติ นายพิพัฒน์ สุจิระพัฒนา นายปกรณ์ แผ่ตระกูล นายวิทยา ยมจินดา นายอิม จิรัฐพิกาลพงศ์ นายพฤกษ์ พลายเวช นายสมชาติ นันทสุรกิจ นายเสรี ตันติเวชวุฒิกุล นายตุ้ม รัตนรอดกิจ นายประสงค์ รัตนพรวารีสกุล นายสินธุ์ กุลศิริ นายพจน์ กายสุต นายประพาศ ชนานิยม นายวิเชียร สุขอารี นายสุพัฒน์ อินทรสาขัณห์ นายอนันต์ อังศุสิงห์ นายกสมาคมไลอ้อนระยอง นายศักดิ์สิทธิ์ รอบรู้ นายเจ็ง อรัญรัตน์ นายสรัญ สายทองคำ นายเอนก นาวาพานิช นายไฮ้ รุทธวารี น.ส.โสพรรณ เจรีรัตน์ นางประมวล พงษ์อนันต์ นายพัฒนา ศิริภักดี นายบั้ง (น้ำปลาตราชั่ง) นายสอาด โซ๊ะสลาม นางละมัย ศรีดานนท์ นายหลา เป็นธรรม นายปู้ แซ่ฉิ่น นายสำเนา ภิบาลญาติ นายชวลิต วิสมล กำนันอารมณ์ มุกดาสนิท นายไพฑูรย์ อังคณากุลชัย ปลัดเพชร สุภาพไพบูลย์ อาจารย์ลอนดอน รักษมาตา สวญ.สภ.อ.แกลง ปลัดประสพ ผลารุจิ นายสวัส ศุภพิพัฒน์ อาจารย์เจน เมืองคำ นายแถม มาเมือง นายวิชัย วัฒนโอภาส นายธงชัย มัญชุนากร น.พ.หาญ สังข์สุวรรณ น.พ.ปรินทร์ ธนาภรณ์ น.พ.ฉลอง ควรหา จ.ส.ต.สำราญ ชูพงษ์ อาจารย์สติ รื่นรมย์ น.พ.เรวัต นิพัทธโกศลสุข นายเสริมศักดิ์ การุญ นายเอียง หมื่นภักดี นายสมศักดิ์ หิริโอตัปปะ นายสำราญ เจริญศิริ นายอุดม พูนสิน นายกสมาคมประมงประแสร์ นายเหลี่ยง แสงแก้ว นายธงชัย ชิวหวรรณ ผู้ใหญ่พิชัย ขวัญอ่อน นายดุสิต จุงจิตต์เมต นายวีระ รอบรู้ นายจรูญ พานิชรัตน์ ผู้ใหญ่ชัยสิทธิ์ พรพิมาน นายจีระศักดิ์ สุวรรณโชติ นางสำออย เมตตา นายอาทร สุวรรณโชติ นายบุญชู คำเสนาะ นายเธียร เมตตา นายปราณีต ขวัญอ่อน นายสุจินต์ แสงมณี อาจารย์สง่า ปรีชา นายจันทร์(ฮั้น) เนินชัย นายสมนึก ชักชวน นายธรรมเนียม เลาหกัยกุล นายสมพงษ์ รอบรู้ชัยกุล นายประยูร ถาวรชัยสิทธิ์ นายสำเนาว์ วาจาสิทธิ์ นายทองคำ สุวรรณโชติ นายสงวน สงค์ประเสริฐ นายสันต์ วารีเจริญชัย นายประพาศ ศิริเจริญลาภ นายวิโรจน์ พากเพียร นายอัมพร มงคลสุข นายสุทิน เจริญลาภ นายวิโรจน์ สกุลอานนท์ นายวีระ เฉลิมวงศ์ นายกฤษทอง บัญญัติ นายอำเภอบ้านค่าย สวญ.สภ.อ.บ้านค่าย ศึกษาธิการอำเภอบ้านค่าย อาจารย์ใหญ่ ร.ร.บ้านค่าย (มัธยม) นายสุชาติ มงคลชัยฤกษ์ กำนันบันเทิง เกตุพานิช นายสาย กิ่งกะเวคิน ผู้ใหญ่สาคร ปิตุเดชะ นายเอนก พะเนียงทอง นางประไพ วิวัฒน์วานิช นายสมพงษ์ รุ่งรัตน์ นายสมบูรณ์ รัตนสัมพันธ์ นายขาว กลิ่นกลั่น นายประพันธ์ ชลวีระวงศ์ นายอำเภอปลวกแดง นายสมพล บรรจงอักษร สวญ.สภ.อ.ปลวกแดง ศึกษาธิการอำเภอปลวกแดง หัวหน้าส่วนการศึกษา นายล้วน สว่างไพร นางสมพิศ สุวรรณรัฐ นายอั๋น สละ นางชม้อย น้อยกร นายอำนวย จันทร์อาภรณ์ หัวหน้ากิ่ง อ.บ้านฉาง ร.ต.อ.น้อม รัตนพงศ์ นายจักรชัย จริยเวชช์วัฒนา นายโกมล เจตะวัฒนะ ศึกษาธิการกิ่ง อ.บ้านฉาง นายไพรัตน์ รังสิมันต์วงศ์ นายสาโรจน์ ลัฐิถาวณิชย์ นายศุภชัย ผดุงกุล นายพงษ์ศักดิ์ เจียมอนุกูลกิจ นายชาญ ชัยเลิศวณิชกุล นายสมพร กาญจนกุล นายเชาว์ ลิ้มถาวรวงศ์ นายกิตติ ฉันท์ธนกุล นายทัช โมฮัมหมัดคาน นายศุภชัย วราวุฒิ นายสุรชัย ตันกาญจนานุรักษ์ นายเกษม การประเสริฐกิจ นายเจือ เกริงกำจรกิจ นายสินธ์ กีรตยาคม นายทวี โห้ไทย นายจรูญ บุญยิ่ง นายสุธรรม กาญจนกุล นายรื่น จูกระจ่าง นายสุนทร กรุณานนท์ นายชวลิต ชัยวิสุทธิ์ นายบรรญัติ อิ่มในศีล หัวหน้ากิ่งอำเภอวังจันทร์ นายประเสริฐ ฉลาด ศึกษาธิการกิ่ง อ.วังจันทร์ ร.ต.อ.สลัด ธรรมเจริญ สารวัตร สภ.อ.กิ่งจันทร์ คุณจีรพงษ์(ก๋ำ) เนื่องจำนงค์ กำนันธวัชชัย ยืนหยัดชัย กำนันสวิง ขาวสอาด กำนันฮวด เนื่องจำนงค์ หัวหน้าสหกรณ์นิคม ชะแวะ

วัตถุประสงค์ 9 ประการ

ของ

“ สมาคมชาวระยอง ”

1. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมความสามัคคีและสวัสดิการของสมาชิก
2. เพื่อสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาและช่วยเหลือนักเรียน นิสิต นักศึกษาชาวระยอง ที่ขาดแคลนแต่เรียนดี
3. เพื่อส่งเสริมเผยแพร่ผลิตผลของจังหวัดระยอง
4. เพื่อเผยแพร่เกียรติคุณของจังหวัดระยอง
5. เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ ในจังหวัดระยอง และการทัศนศึกษาของสมาชิก
6. เพื่อประกอบกิจกรรมอันเป็นสาธารณกุศลและประโยชน์แก่สังคมส่วนรวม
7. เพื่อช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับความเดือดร้อนตามทำนองคลองธรรม
8. เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ การเกษตร การประมง
9. เพื่อส่งเสริมสุขภาพและอนามัยให้แก่สมาชิกและครอบครัวโดยจัดให้มีการเล่นกีฬา

หลวงพรหมทัตตเวที

ปูชนียบุคคลของชาวระยอง

ตอนที่ 1

เด็กระยองดีเด่น-นักเรียนทุน"คิงส์-สกอลล่าร์ชิพ"คนแรกของเมืองระยอง

คำขวัญวันเด็กเมื่อหลายปีมาแล้ว กล่าวว่า **"เด็กวันนี้ คือ ผู้ใหญ่วันหน้า"** เพียง 8 พยางค์สั้นๆ เท่านั้น แต่ว่ามันกินความหมายลึก กว้างไกล ครอบจักรวาลทีเดียว เพราะคำขวัญนี้คือสัจจธรรมแห่งชีวิต เด็ก ๆ หรือเยาวชนอาจจะฟังกันเล่นเพลิน ๆ เหมือนแหงนหน้ามองขึ้นไปบนท้องฟ้า แล้วบอกว่าไม่เห็นมีอะไร.....

เด็กระยองวันนี้ จึงอาจมองไม่เห็นผู้ใหญ่ชาวระยองท่านหนึ่ง ซึ่งเพิ่งจากพวกเราไป

ท่านคือ **ศาสตราจารย์ นายแพทย์ หลวงพรหมทัตตเวที**

ท่านคือ **เด็กชายไหมพรม ศรีสวัสดิ์** ผู้ถือกำเนิดเมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ.2444 ณ ตำบลท่าประดู่ อำเภอเมือง จังหวัดระยอง เมื่อ 89 ปีมาแล้ว

เด็กชายไหมพรมเรียนหนังสือชั้นประถมที่โรงเรียนวัดสิงห์ จังหวัดระยอง เรียนชั้นมัธยมต้นที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี แล้วเข้ากรุงเทพฯมาเรียนชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย

เด็กชายไหมพรมสอบชิง**ทุนเล่าเรียนหลวง(คิงส์-สกอลล่าร์ชิพ)**ได้เมื่ออายุเพียง 16 ปี ถือเป็น **"เด็กหัวดี"** คนแรกของจังหวัดระยอง ที่ได้รับพระราชทุนเล่าเรียนหลวงไปเรียนต่อ ณ ประเทศอังกฤษ จบหลักสูตรได้รับปริญญาแพทย์ เป็นแพทย์ประจำบ้าน และศึกษาวิชาโรคเมืองร้อนเพิ่มเติม รวมเวลาที่ท่านอยู่ที่ประเทศอังกฤษถึง 10 ปี จึงกลับเมืองไทยเข้ารับราชการเป็นแพทย์และอาจารย์แพทย์ ณ โรงพยาบาลศิริราช เพียง 2 ปี

จากนั้น นายแพทย์ไหมพรม ศรีสวัสดิ์ หรือ คุณหลวงพรหมทัตตเวที ("คุณหลวง" รุ่นสุดท้ายที่ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์) ก็ได้รับ**ทุนร็อคกีเฟลเลอร์** ไปศึกษาต่อที่กรุงดับลิน, สก๊อตแลนด์ และกรุงลอนดอน ตามลำดับ ต่อมาได้ข้ามไปศึกษาต่อและดูงานที่ประเทศอเมริกาและแคนาดา รวมเวลาเกือบ 2 ปี แล้วจึงกลับมารับราชการต่อ ณ โรงพยาบาลศิริราชตามเดิม

คุณหลวงพรหมทัตตเวที ท่านย้ายไปรับราชการในกรมพลศึกษา และต่อมาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ดำรงตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาฯ และลาออกจากราชการมาเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหัวเฉียวเมื่ออายุ 53 ปี จนถึง พ.ศ.2505

ท่านเปิดคลีนิคส่วนตัวแห่งแรกที่สี่กั๊กพระยาศรี และย้ายมาที่ถนนสี่พระยามาจนถึงอายุประมาณ 80 ปี

ตอนที่ 2

หลวงพรหมทัตตเวที กับ ชาวระยองในกรุงเทพฯ

"กรุงเทพฯ คือ ประเทศไทย"

ใคร ๆ ก็คิดก็พูดกันเช่นนั้น ซึ่งก็น่าจะเป็นความจริงสำหรับยุคสมัยที่ผ่านมา

กรุงเทพฯจึงเป็นแม่เหล็กแห่งใหญ่ที่ดูด **"เด็กหัวดี"** จากหัวเมืองเข้ามา **"เอาดี"** ที่นี่ ฉะนั้น เด็กระยองทั้งฐานะดีและฐานะไม่ดี ที่คิดว่าจะเอาดีได้ จึงพากันหลั่งไหลจากบ้านเกิดเมืองนอนเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานคร เป็นระลอก ๆ เป็นรุ่น ๆ เรื่อยมา นับตั้งแต่รุ่นก่อนเด็กชายไหมพรม รุ่นเด็กชายไหมพรม และรุ่นหลังเด็กชายไหมพรม...

คนไหนที่พอจะมีเชื้อสายญาติพี่น้อง ก็เข้ามาพักพิงอยู่กับญาติพี่น้อง คนไหนที่ไร้ญาติขาดที่พึ่ง ก็เข้าไปพักพิงกับพระตามวัด ที่จะแยกตัวไปเช่าบ้านหรือหอพักไม่ค่อยจะมี มันสิ้นเปลืองโดยใช่เหตุ ยิ่งเด็กระยองยุคแรก ๆ ที่เข้ามา ส่วนใหญ่มาจากครอบครัวบ้านนอก มีไร่มีนาห้าสิบไร่ร้อยไร่ ถ้าจะขายเอาเงินส่งลูกเรียน ก็ขายไม่ออก และคนระยองก็ยังไม่เคยมีประเพณีที่จะทำอย่างนั้น

ดังนั้น เด็กระยองประเภทไร้ญาติขาดที่พึ่งจึงเข้ามาอยู่ในกรุงกันอย่างเงอะ ๆ งะ ๆ เกาะตัวกันอยู่เป็นกลุ่มย่อย ๆ กระจัดกระจายไม่แน่นหนาเหมือนเด็กเมืองจันท์เขา แม้จะจบชั้นมัธยมต้นมาจากโรงเรียน

เดียวกัน ห้องเดียวกัน เข้ากรุงเทพฯในเวลาไล่เลี่ยกัน แต่ก็ควานหาตัวกันไม่ค่อยเจอ บางทีกว่าจะเจอกันได้ก็ใช้เวลาเป็นปี ๆ หรือสามปีห้าปียังไม่รู้ว่าเพื่อนเราไปพักอยู่ที่ไหน

เมื่อเหตุการณ์มันเป็นอย่างนี้ เด็กระยองก็ต้องใช้เทคนิคพิเศษ คือ ไม่ว่าจะเข้าเรียนต่อที่ช่างกลปทุมวัน เทคนิคทุ่งมหาเมฆ จุฬาฯ หรือธรรมศาสตร์ ก็ต้องคอยตะแคงหูฟังคนข้าง ๆ เขาพูดกัน ถ้าจับหางเสียงว่ามี **"ฮิ ๆ"** หรือ **"บางพลัด"** หรือ **"น้ำพริก"** เมื่อไรก็เมื่อนั้น คงเป็นพวกบ้านแน่ ๆ นี่เป็นการใช้เทคนิคพิเศษสำหรับควานหาเพื่อนคนระยองด้วยกัน เหตุนี้กระมัง จึงทำให้เกิดปรากฏการณ์ใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนสำหรับชาวระยองในกรุงเทพฯ

คือ เมื่อประมาณ 28 ปีมานี้ เกิดกลุ่มหนุ่มสาวชาวระยองซึ่งเข้ามาเรียนหนังสืออยู่ในมหาวิทยาลัย วิทยาลัยและโรงเรียนต่าง ๆ เรียกหากันมาได้ถึง 44 คน จากอำเภอเมือง 22 คน อำเภอแกลง 19 คน และอำเภอบ้านค่าย 3 คน (ตอนนั้นจังหวัดระยองมีเพียงสามอำเภอ) ได้นัดแนะมาประชุมกันเป็นครั้งปฐมฤกษ์เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2505 ที่โรงเรียนสันติราษฎร์บำรุง พญาไท ปรึกษาหารือว่าจะต้องหาวิธีที่จะรวบรวมชาวระยองที่เข้ามาอยู่ในกรุงเทพฯ ให้เป็นปึกแผ่นเสียที

นั่นเป็นความคิดริเริ่มของเด็ก ๆ ที่อยากจะเป็นผู้ใหญ่ คิดแล้วก็พากันงงเป็นไก่ตาแตก คือมองหาผู้ใหญ่ชาวระยองไม่ค่อยจะเห็น เหมือนเด็กเล็กที่พลัดหลงในงานวัดแล้วร้องไห้เรียกหาพ่อแม่ วิ่งพล่านไปทางโน้นไปทางนี้ จับ ๆ จด ๆ จ้อง ๆ ลังเล...ไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจ ไม่กล้า แม้ตอนที่นัดมาประชุมครั้งแรกก็ไม่มีเงินจะเลี้ยงดูกัน ได้แต่คิด ๆๆ ฝัน ๆๆ

มีจุดมุ่งหมายเดียวกันว่า เพื่อจะก่อตั้ง "สมาคมชาวระยอง" ขึ้นในกรุงเทพฯ เพื่อให้เป็นสถาบันศูนย์รวมชาวระยอง เป็นร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกหลานชาวระยองโดยทั่วหน้า

ในที่สุด ความคิดของเด็กหนุ่มสาวกลุ่มนี้ก็ลงเอยเป็นมติเอกฉันท์ว่า เราจะต้องจัดงานพบปะสังสรรค์กันให้ได้ ทั้ง ๆ ที่แต่ละคนก็ยังไม่มีอาชีพ ไม่มีเงินก้อนโตพอที่จะทำงานใหญ่ จึงต้องดิ้นรนหาผู้ใหญ่เป็นที่พึ่ง และการแห่กันไปหาผู้ใหญ่ก็ควรจะต้องมี **"โครงการ"** ถือติดมือไป คือจะต้องมี หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ กำหนดการปฏิบัติ งบประมาณที่จะต้องใช้ สถานที่จัดงาน สิ่งที่คาดว่าจะได้รับ (การประเมินผล) พร้อมด้วยรายงานการประชุม รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม ปัญหาและอุปสรรค ฯลฯ

เด็กหนุ่มสาวกลุ่มนี้ จึงต้องลงขันสร้างกองทุนดำเนินงานขั้นต้นคนละ 50 บาท (ปีนั้นก๋วยเตี๋ยวชามละหกสลึง) แล้วก็เร่หาที่ประชุมกันบ่อย ๆ ที่โรงเรียนต่าง ๆ เสร็จแล้วก็เลี้ยงน้ำเปล่า แล้วก็หิวท้องกลับวัดหรือไปกินข้าวเย็นที่บ้านญาติ

ครั้นประชุมกันจนได้โครงการออกมาเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนแล้ว ก็แบ่งสายแยกกันไปสืบเสาะค้นหาผู้หลักผู้ใหญ่ที่มีอาวุโสหลาย ๆ ท่าน โดยเฉพาะการจัดงานนี้จะต้องมีประธานจัดงาน เป็นเสาเอก และผู้ใหญ่ที่พวกเราพอจะคุ้นหูอยู่บ้างก็มีไม่กี่ท่าน เช่น คุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ คุณสำเริง ศรีจันทร์งาม พล.อ.ต.ชิดชัย สุวรรณพฤกษ์ เป็นต้น

ผู้ใหญ่แต่ละท่านที่พวกเราดั้นด้นไปขอพบ ท่านก็บอกว่าท่านไม่ใช่ผู้อาวุโส ท่านที่มีอาวุโสสูงสุดก็คือ "คุณหลวงพรหมทัตตเวที" ดังนั้น พวกเราจึงได้ไปพบท่านที่บ้าน ท่านได้ให้การต้อนรับแก่พวกเรา เมตตาพวกเราเหมือนลูกเหมือนหลาน และท่านก็ยินดีรับเป็นประธานจัดงาน "ระยองสังสรรค์ ครั้งที่ 1" ซึ่งจัดขึ้นที่สโมสรวังสราญรมย์ ในวันที่ 7 กรกฎาคม 2505 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะพบปะสังสรรค์ของชาวระยองในกรุงเทพฯ เชื่อมความสามัคคี หาทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนที่ยากจนแต่เรียนดีทางจังหวัดระยอง และเพื่อหาทุนเตรียมการก่อตั้ง "สมาคมชาวระยอง" ขึ้นในกรุงเทพฯ

ในการจัดงานระยองสังสรรค์ ครั้งที่ 1 นี้ นอกจากคุณหลวงพรหมทัตตเวที ท่านจะรับเป็นประธานจัดงานแล้ว ท่านยังรับออกค่าเช่าสถานที่เป็นเงิน 1,300 บาทด้วย และหลังจากนั้น ท่านยังรับเป็นประธานจัดงานระยองสังสรรค์ ครั้งที่ 2 (12 ธันวาคม 2507 ที่ศาลาไคเซคชนม์) และครั้งที่ 3 (23 กรกฎาคม 2509 ที่สโมสรสวนลุมพินี) อีกด้วย

ในการจัดงานแต่ละครั้ง เมื่อมีการประชุมคณะกรรมการจัดงาน ท่านก็อนุญาตให้ใช้บ้านของท่านเป็นสถานที่ประชุม พร้อมกับจัดเลี้ยงอาหารแก่พวกเราชาวระยองทุกครั้ง ท่านจึงเป็นศูนย์รวมแห่งความรักความสามัคคี เป็นขวัญและกำลังใจของพวกเรา จนงานได้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตลอดมา

หลังจากปี พ.ศ.2509 มาแล้ว พวกเราชาวระยองในกรุงเทพฯ ก็มีความคิดที่จะจัดงานสังสรรค์กันขึ้นอีก แต่บังเอิญเหตุการณ์บ้านเมืองในระยะนั้นไม่สะดวกหรือเหมาะสมกับการที่จะมีการชุมนุมคนหมู่มาก และยังมีอีกข้อหนึ่งที่จัดไม่ได้เพราะกรรมการคนสำคัญ ๆ ที่เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงต่างก็แยกย้ายกันไปคนละทิศละทางตามอาชีพการงาน ทำให้ติดต่อกันไม่ได้

"ข้าพเจ้าในฐานะประธาน ได้พยายามถาม ร.อ.อดุลย์ รัตตานนท์ เลขานุการ ถึงเรื่องระยองสังสรรค์อยู่เสมอ แต่ก็ได้รับคำตอบว่าติดต่อไม่ได้เช่นเดียวกัน ที่กล่าวมานี้ เป็นเหตุที่ระยองสังสรรค์ได้ว่างเว้นมาเป็นเวลานาน แต่ในระยะที่ข้าพเจ้าไปต่างประเทศเมื่อปี พ.ศ.2516 เมื่อกลับมา ได้ทราบข่าวว่าได้มีการประชุมจะจัดงานกันอีก แต่แล้วก็เงียบไป"

นี่คือข้อความตอนหนึ่ง คัดลอกมาจาก **"คำขวัญหลวงพรหมทัตตเวที"** จากหนังสืออนุสรณ์ระยองสังสรรค์ ครั้งที่ 4 (21 ธันวาคม 2522) และอีกตอนหนึ่ง ความว่า

'เมื่อข้าพเจ้าคำนึงถึงอายุของข้าพเจ้า และเป็นผู้ควบคุมเงินของระยองสังสรรค์ร่วมกับ ร.อ.อดุลย์ รัตตานนท์ อยู่ด้วย จึงเป็นห่วงว่า ข้าพเจ้าจะจากไปเมื่อไรก็ได้ จึงได้เร่งเร้าให้คุณอดุลย์ติดต่อกรรมการเพื่อพบปะกัน และหาผู้ที่จะดำรงตำแหน่งแทนข้าพเจ้า ผลสุดท้ายเมื่อปลายเดือนสิงหาคมนี้ (2522) ท่านพลตรีฉลอม วิสมล ร.อ.อดุลย์ รัตตานนท์ คุณสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ และอีกหลายท่านที่ข้าพเจ้าจำชื่อไม่ได้รวมทั้งครอบครัว ได้ให้เกียรติเชิญข้าพเจ้าไปรับประทานอาหาร และในที่สุดนั้น ก็ได้ตกลงกันแน่นอนที่จะจัดงานสังสรรค์ขึ้น โดยมีท่านพลตรีฉลอม วิสมล เป็นประธาน พร้อมทั้งได้นัดประชุมกันเป็นครั้งแรกที่สโมสรกองทัพบก"

นี่แหละ คือ ข้อเขียนอันเป็นคำขวัญจากคุณหลวงพรหมทัตตเวที ที่บันทึกไว้เป็นหลักฐานชิ้นสุดท้ายบ่งบอกถึงความรักความห่วงใยจากจิตวิญญาณของท่านที่มีต่อลูกหลานชาวระยองต่อเนื่องกันมานับจากวาระแรกที่ **"กลุ่มหนุ่มสาวชาวระยอง"** จำนวน 44 คน ได้เข้าไปน้อมคารวะกราบเชิญท่านเข้ามาผูกพันเป็นสายเลือดเดียวกันกับพวกเราชาวระยองรุ่นหลัง ซึ่งอดีต-**"เด็กชายไหมพรม ศรีสวัสดิ์"** หรือปัจจุบัน-**ศาสตราจารย์นายแพทย์หลวงพรหมทัตตเวที "ปูชนียบุคคลของชาวระยอง"** ผู้ได้ล่วงลับจากพวกเราไปแล้วชั่วนิรันดร์ ท่านได้แสดงให้ปรากฏไว้อย่างเป็นรูปธรรม อย่างแท้จริง.....

กราบคารวะ แด่ "คุณหลวงพรหมทัตตเวที" ด้วยความเคารพรัก และจักรำลึกถึงตลอดไป

(นายเสมอ กลิ่นหอม)
หนังสือพิมพ์มาตุภูมิ
2 ธันวาคม 2533

จากกรุงศรีอยุธยา เดินม้าไปประยอง

ฐานที่มั่น สงครามกู้ชาติ ของพระเจ้าตาก

สุจิตต์ วงษ์เทศ

ก่อนหน้าที่พม่าจะบุกเข้าเผาพระนครศรีอยุธยาเพียงไม่กี่วัน พระยากำแพงเพชร หรืออีกชื่อหนึ่งว่าพระยาวิเชียรปราการ ซึ่งต่อมาเป็นที่รู้กันในพระนาม **"พระเจ้าตาก"** (สิน) นำทหารไทย จีน หลบพม่าออกจากกรุงศรีอยุธยาไปทางทิศตะวันออก

เหตุที่พระยากำแพงเพชรหลบออกจากกรุงศรีอยุธยาคราวนั้น ก็เพราะพิจารณาแล้วเห็นว่าจะต้านทานกองทัพพม่าไว้ไม่อยู่ จำต้องหลบไปรวบรวมสมัครพรรคพวกมาแก้คืนภายหลัง

พระยากำแพงเพชรมุ่งไปทางเมืองนครนายก แม้จะถูกกองทัพพม่าติดตามก็สามารถสู้รบพม่าได้ชัยชนะทุกครั้ง

จนกระทั่งยกไปถึงชายดงเมืองปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา แล้วตัดเข้าเมืองชลบุรี เพื่อยึดเอาชายทะเล

ฝั่งตะวันออกเป็นฐานที่มั่นเพื่อปฏิบัติการสงครามกู้ชาติ

นักเลงโต
บางละมุง

จากชายดงเมืองปราจีนบุรีแล้วพระยากำแพงเพชรก็ลัดทุ่งฉะเชิงเทรา ตัดเข้าพานทองไปออกตำบลนาเกลือแขวงบางละมุงซึ่งเป็นอำเภอบางละมุงในปัจจุบัน

ครั้นไปถึงย่านนาเกลือนั่นเอง พระยากำแพงเพชรก็ต้องเผชิญหน้ากับนักเลงโตบางละมุงชื่อ **"นายกลม"**

นายกลมคุมสมัครพรรคพวกอาวุธครบมือสกัดหน้าพระยากำแพงเพชร

พระยากำแพงเพชรจึงขึ้นขี่ช้างพลายถือปืนนกสับรางแดงพร้อมด้วยพลทหารแวดล้อมบุกทะลวงเข้าไปประจันหน้ากลุ่มของนายกลมทันที

เท่านั้นเอง...นายกลมก็สั่งพรรคพวกยอมวางอาวุธแล้วสมัครเป็นข้ารับใช้พร้อมกับเชื้อเชิญพระยากำแพงเพชรและนายทัพนายกองไปหยุด ณ หนองน้ำร่มรื่น

พระยากำแพงเพชรก็มิได้ทำอันตราย มิหนำซ้ำยังให้เงินตราห้าตำลึงเป็นสินน้ำใจแก่นายกลม

มุ่งหน้า
ไประยอง

ครั้นวันรุ่งขึ้น นายกลมก็พาสมัครพรรคพวกเพิ่มขึ้นมาอีก นำทัพพระยากำแพงเพชรผ่านตำบลพัทยา แล้วพักแรมที่ชายทะเลพัทยาคืนหนึ่ง

จากตำบลพัทยาก็เดินทัพไปถึงนาจอมเทียน-ทุ่งไก่เตี้ย-และสัตหีบ

ทุกแห่งที่กล่าวมานั้นพระยากำแพงเพชรหยุดพักแรมแห่งละคืน ทั้งนี้ นอกจากจะเพื่อพักเอาแรงแล้วยังต้องคอยระมัดระวังกองทัพพม่าที่จะยกติดตามรวมทั้งค่อย ๆ รวบรวมสมัครพรรคพวกตามหนทางที่ผ่านไปด้วย

พระยากำแพงเพชรเดินทัพไปตามชายทะเลจนกระทั่งถึงเขตเมืองระยอง

ณ ที่ชายทะเลใกล้เมืองระยองนี้เองที่พระยากำแพงเพชรประกาศตนที่จะเป็นผู้นำเพื่อทำ **"สงครามกู้ชาติ"** ขับไล่พม่าออกไปจากดินแดนสยาม

บรรดาไพร่พลทั้งไทยจีนและอาณาประชาราษฎรทั้งหลายในบริเวณนั้นก็แซ่ซร้องสรรเสริญ จึงพร้อมใจกันยกพระยากำแพงเพชรขึ้นเป็น **"เจ้า"**

เรียกว่า **"เจ้าตาก"** หรือ **"พระเจ้าตาก"** ตามนามเดิมที่เคยอยู่เมืองตาก (ก่อนที่จะเป็นพระยากำแพงเพชร)

กิตติศัพท์ของเจ้าตากก็แพร่สะพัดออกไปทั่วผู้คนก็มาสมัครเป็นรี้พลมากขึ้น

เจ้าเมืองระยองในตอนนั้นก็กลัวจึงพากรมการเมืองออกมาเฝ้ากราบถวายบังคม พร้อมทั้งกราบทูลถวายข้าวสารเกวียนหนึ่ง

เจ้าตากก็ประทานปืนนกสับคาบศิลาแก่เจ้าเมืองระยองกระบอกหนึ่งตอบแทน

ขณะเมื่อประทับแรมอยู่ชานเมืองระยองนั้นนายบุญรอดแขนอ่อน-นายหมวก-นายบุญมา ทั้งหมดรวม 3 คนเป็นน้องพระยาจันทบูรทั้งสิ้น ได้เข้ามาถวายตัวต่อเจ้าตากเพื่อขอทำราชการด้วย

นอกเหนือจากการมาขอเข้าทำราชการแล้วน้องพระยาจันทบูรทั้ง 3 คน ยังมีเหตุมากราบทูลเจ้าตากอีกว่า

"ข้าพระพุทธเจ้าได้ทราบความว่าหลวงพลแสนหาญหนึ่ง ขุนรามหนึ่ง ขุนจ่าเมืองด้วงหนึ่ง หมื่นซ่องหนึ่ง เป็นกรมการเมืองระยองกับนายทองอยู่เมืองชลบุรีคนเหล่านั้นคบคิดกันคุมพรรคพวกประมาณพันห้าร้อยเศษ จะยกเข้ามาประทุษร้าย"

ครั้นเจ้าตากได้ทรงทราบก็ทรงพระพิโรธ จึงมีพระประสาทให้หาเจ้าเมืองระยองเข้ามาเฝ้า แล้วตรัสถามว่า...

"ตัวกูมากระทำการทำนุบำรุงแผ่นดิน ทั้งนี้ด้วยมีการุณจิตแก่ไพร่ฟ้าประชาราษฎรทั้งปวง หวังจะช่วยคุ้มครองป้องกันปัจจามิตร มิได้คิดจะเบียดเบียนบีฑาผู้ใดให้ได้ความเดือดร้อน และขุนหมื่นกรมการพรรคพวกของเอ็ง คบคิดกันประทุษร้ายแก่กูผู้มีกรุณาจิตแก่คนทั้งปวงดังนี้ เอ็งรู้หรือไม่ประการใด"

พระระยองเจ้าเมืองระยองไม่ยอมรับรู้

เจ้าตากทรงสังเกตอากัปกิริยาแล้วก็มิทรงเชื่อพระระยอง จึงให้คุมตัวเจ้าระยองไว้ แล้วตรัสให้ทหารเตรียมพร้อม

และแล้ว
มันก็มาตาย

ครั้นค่ำลงวันนั้นเพลาประมาณทุ่มเศษ บรรดาสมัครพรรคพวกของเจ้าเมืองระยองก็ยกพลเข้ามาตั้งล้อมค่ายหลวงของเจ้าตาก

พร้อมกันนั้นก็ระดมยิงโห่ร้องจะปล้นค่าย

เจ้าตากตรัสสั่งให้ดับเพลิงในค่ายเสียแล้วจัดทหารประจำหน้าที่รักษาค่าย ส่วนพระองค์เสด็จออกจากค่ายพร้อมด้วยทหารไทยจีนกลุ่มหนึ่งเพื่อดักศัตรูที่จะเข้ามา

เมื่อทหารกลุ่มหนึ่งประมาณ 30 คนล่วงล้ำเข้ามาในแนวค่าย เจ้าตากจึงตรัสสั่งให้ทหารระดมยิงทั้งจากในค่ายและนอกค่ายพร้อมกัน

แล้วทหารกล้าไทยจีนก็บุกทะลวงเข้าเผาค่ายข้าศึกและติดตามฆ่าฟันข้าศึกล้มตายและหนีไป

เล่ห์กล
พระยาจันทบูร

พระเจ้าตากนั้นทรงมีพระราชดำริในพระทัยว่า *"เมืองจันทบูรนั้นตั้งแข็งอยู่มิได้อ่อนน้อมต่อเรา ครั้นจะยกพลโยธาหาญไปตี ก็คงจะถึงพินาศฉิบหายดุจเมืองระยอง"*

เจ้าตากทรงคิดดังนั้นแล้วก็ไม่ทรงปรารถนาที่จะกระทำความลำบากยากแค้นให้กับอาณาประชาราษฎร จึงโปรดให้นายบุญมี นายบุญรอด และนายบุญมา ผู้เป็นน้องภรรยาพระยาจันทบูรซึ่งมาทำราชการด้วยไปเกลี้ยกล่อม

มหาดเล็กทั้ง 3 คนก็ไปตามรับสั่ง

พระยาจันทบูรนั้นยังไม่สนิทใจนัก แต่แสร้งแสดงความยินดีที่จะเข้าร่วมด้วยเจ้าตาก แต่ขอผัดผ่อนว่าอีก 10 วันจึงจะออกไปรับเสด็จเจ้าตากเข้ามาประทับในเมืองจันทบูร

แต่พอตอนบ่ายกลับลวงมหาดเล็กเจ้าตากทั้งหมดไปบนบานศาลกล่าว ณ ศาลเทพารักษ์ เพื่อซักไซ้ไต่ถามเอาความจริงถึงเรื่องเจ้าตาก

ข้างมหาดเล็กทั้งหมดก็มั่นคง ชี้แจงว่าเจ้าตากนั้นทรงมีน้ำพระทัยประเสริฐนัก ขอให้พระยาจันทบูรจงตั้งจิตจงรักภักดีอย่าคิดรังเกียจเลย

พระยาจันทบูรก็มีความยินดี แล้วให้แต่งเครื่องเสวยไปฝากถวายเจ้าตาก

ครั้นเจ้าตากทรงทราบถึงน้ำใจสุจริตของพระยาจันทบูร ดังนั้นก็ทรงรออยู่ตามสัญญา

แต่-พอถึงกำหนด 10 วัน พระยาจันทบูรเพียงให้แต่งกรมการเอาข้าวเปลือกบรรทุกเรือจำนวน 4 เกวียนออกไปถวาย ณ ที่ประทับเมืองระยอง

พระยาจันทบูรมิได้ออกไปรับเสด็จดังที่กล่าว

น้ำพระทัย
พระเจ้าตาก

ขณะนั้น พระยาบางละมุงบุญเมืองพร้อมบ่าวไพร่ประมาณยี่สิบคน ถือหนังสือพม่าที่ยึดครองอยุธยาอยู่เพื่อนำไปให้พระยาจันทบูร

เมื่อผ่านมาทางเมืองระยองจึงจักขอเข้าเฝ้าเจ้าตากเพื่อแสดงความจงรักภักดี

แรกทีเดียวเจ้าตากทรงไม่ไว้พระทัย ครั้นเมื่อพิจารณาเห็นว่าพระยาบางละมุงจำต้องเป็นข้าพม่าเพราะความจำเป็น จึงโปรดให้เข้าเฝ้า และพร้อมกันนั้นก็ทรงมอบให้เจรจากับพระยาจันทบูรด้วยอีกครั้งหนึ่งเพื่อมิให้เสียเลือดเนื้อไพร่พลกัน

แล้วก็โปรดให้แต่งหนังสือศุภอักษรไปถึงพระยาราชาเศรษฐีเจ้าเมืองญวนเพื่อขอกำลังมาช่วยรบพม่า

นอกจากจะเป็นการขู่และปลอบพระยาจันทบูรแล้ว ยังจะได้กำลังจากญวนมาช่วยรบกับพม่าที่ธนบุรีและโพธิ์สามต้นด้วย

พระยาจันทบูร
เลี้ยงศัตรู

ฝ่ายขุนรามและหมื่นซ่อง ซึ่งเป็นพวกอ้ายเหล่าร้ายหนีไปจากเมืองระยองเมื่อคราวก่อนนั้น ไปตั้ง

ซ่องสุมคุมสมัครพรรคพวกที่บ้านประแส แขวงเมืองจันทบูร

มิได้ตั้งอยู่เปล่า หากส่งคนออกลอบลัก วัวควาย ช้างม้า ของกองทัพเจ้าตากและชาวบ้านอยู่เนือง ๆ

เจ้าตากได้ทรงทราบก็โปรดให้ยกทัพไปโจมตีทันที

ขุนรามและหมื่นซ่องหนีไปได้อีกและคราวนี้หนีไปอยู่กับพระยาจันทบูร พระยาจันทบูรก็รับไว้ด้วยดี

เจ้าตากก็ทรงยกทัพกลับมาตั้งรออยู่ที่เมืองระยองอีก

ผู้ยิ่งใหญ่

ชลบุรี

คราวนั้นก็ทรงได้ข่าวมาอีกว่า นายทองอยู่น้อย (หรือนายทองอยู่นกเล็ก) ซ่องสุมผู้คนอยู่ ณ เมืองชลบุรีมีประพฤติพาลหยาบช้า ข่มเหงอาณาประชาราษฎรผู้หาที่พึ่งมิได้

คิดดังนั้นแล้วก็โปรดให้เคลื่อนทัพมาที่เมืองชลบุรี

เมื่อแรกก็ให้ยั้งทัพอยู่ที่หนองมน ชายทะเลบางแสน แล้วให้ไพร่พลไปสอดแนมได้ความว่า นายทองอยู่เตรียมพลจะต่อรบ เจ้าตากจึงโปรดให้เคลื่อนทัพเข้าไปใกล้โดยประทับอยู่ที่วัดหลวง

เจ้าตากโปรดให้นายบุญรอดแขนอ่อนกับนายชื่นบ้านท่าไข่ ซึ่งเป็นมิตรสหายกับนายทองอยู่ไปเกลี้ยกล่อม

นายทองอยู่ก็ยอมอ่อนน้อมจึงเข้าสวามิภักดิ์กระทำสัตย์สาบานต่อเจ้าตาก

เจ้าตากจึงโปรดตั้งให้นายทองอยู่น้อยเป็นพระยาอนุราฐบุรีศรีมหาสมุทรครองเมืองชลบุรีต่อไป

นอกจากนั้นยังประทานเงินตรา 2 ชั่งเพื่อทำนุบำรุงอาณาประชาราษฎร ผู้ยากไร้ขัดสน และทรงกำชับให้ปกครองราษฎรจงดี แล้วก็เสด็จยกทัพกลับเมืองระยอง

ใช้พระสงฆ์

มาลวง

เมื่อเสด็จยกทัพกลับจากเมืองชลไปถึงเมืองระยองนั้น พระยาจันทบูรส่งพระสงฆ์ 4 รูปมาเชิญเสด็จเจ้าตากเข้าไป ณ เมืองจันทบูร

เจ้าตากก็ทรงทราบด้วยวิจารณญาณว่าเป็นกลอุบายพระยาจันทบูร แต่ก็มิได้ทรงว่ากล่าวสิ่งใดจนกระทั่งพระสงฆ์ออกไปนอกที่ประทับจึงมีพระราชดำริกับนายทัพนายกอง

นายทัพนายกองกราบทูลว่า...ควรเสด็จไป จะได้ประโยชน์สองประการคือแม้นมาตรว่าพระยาจันทบูรเสียสัตย์จะคิดประทุษร้าย ก็จะได้ทรมานให้เสียพยศอันร้าย ถ้าพระยาจันทบูรคงอยู่ในสัตย์ ก็จะได้ประทานโอวาทสั่งสอนให้ตั้งอยู่ในยุติธรรมสุจริต

ครั้นรุ่งขึ้น เจ้าตากก็ให้พระสงฆ์สี่รูปนำเสด็จไปเมืองจันทบูร

แผนร้าย

พระยาจันทบูร

ฝ่ายพระยาจันทบูรจึงให้หลวงปลัดกับขุนหมื่นกรมการออกมานำทัพ คิดเป็นกลอุบายจะให้กองทัพเลี้ยวไปข้างใต้เมือง จะให้ข้ามน้ำไปฟากตะวันออก แล้วจะยกพลทหารออกโจมตีในเมื่อข้ามน้ำ

เจ้าตากทรงตระหนักว่าพระยาจันทบูรจะต้องมีแผนร้ายแน่ จึงให้นายบุญมีมหาดเล็กขึ้นม้าควบไปห้ามกองหน้ามิให้ไปตามทางหลวงปลัดนำนั้นและโปรดให้กลับมาตามทางฝ่ายขวาตรงจะเข้าประตูท่าช้าง

แล้วเสด็จหยุดประทับพลที่ตำบลวัดแก้วริมเมืองจันทบูร ให้พลทหารตั้งกองล้อมวงรอบวัดแก้วนั้น

พระยาจันทบูรก็สั่งให้พลทหารประจำหน้าที่บนเชิงเทินทั้งหมด

แล้วให้พนักงานออกมาเชิญเสด็จเข้าเมือง

เจ้าตากจึงตรัสว่า...*พระยาจันทบูรเป็นผู้น้อย ควรจะออกมากระทำสัมมาคารวะแก่เราอันเป็นผู้ใหญ่ก่อนจึงจะชอบและซึ่งจะให้เราผู้ใหญ่เข้าไปหาผู้น้อยก่อนนั้นมิบังควร เรายังไม่เข้าไปก่อน จงไปบอกให้พระยาจันทบูรออกมาหาเรา เราจะได้แจ้งเนื้อความซึ่งขัดข้องในใจเราด้วยขุนรามหมื่นซ่องอันเป็นศัตรูของเราเข้าไปอยู่ด้วยพระยาจันทบูรจะทำให้เราทั้งสองผิดหมองน้ำใจกัน แม้น*

พระยาจันทบูรจะมิออกมาหาเราก็ดี ส่งตัวขุนรามหมื่นซ่องออกมากระทำสัตย์แก่เราแล้วเราก็จะเข้าไปในเมืองด้วยสิ้นความรังเกียจแก่กัน อย่าให้พระยาจันทบูรมีความรังเกียจเราเลย เพราะเหตุพระยาจันทบูรกับเราหามีข้อขัดเคืองสิ่งใดกันไม่

จากนั้นแล้วเจ้าตากก็ประทานรางวัลแก่หัวหน้าพนักงานที่นำความมากราบทูล

พระยาจันทบูร
โยกโย้โอ้เอ้

เมื่อพระยาจันทบูรทราบความตามที่เจ้าตากสั่งมาแล้ว ก็ให้พระสงฆ์ 4 รูป ชุดเดิมออกมาหาเจ้าตากอีก เพื่อเชิญเสด็จเข้าไปในเมือง

เจ้าตากมีรับสั่งว่า...*ในเมืองจันทบูรนี้ไม่มีคฤหัสถ์ใช้แล้วหรือ จึงใช้แต่สมณะ นิมนต์ท่านไปบอกแก่พระยาจันทบูรว่าอ้ายขุนรามหมื่นซ่องมันยุยง ถ้าพระยาจันทบูรตั้งอยู่ในสัตย์จะเป็นมิตรไมตรีกัน ก็จงส่งขุนรามหมื่นซ่องออกมาทำสัตย์ต่อโยมเถิด*

พระสงฆ์ก็ถวายพระพรลากลับ

พระยาจันทบูรก็ส่งหลวงปลัดออกมากราบทูลเรื่องขุนรามหมื่นซ่องอีก

เจ้าตากจึงตรัสว่าพระยาจันทบูรได้ตั้งอยู่ในสัตย์ไม่ยอมเป็นไมตรีด้วยเราแล้ว ถ้าเห็นว่าขุนรามหมื่นซ่องจะป้องกันเมืองไว้ได้ ก็ให้คนดกแต่งบ้านเมืองให้มั่นคงเถิดเราจะตีเอาให้ได้

กินแล้วทิ้ง
หม้อข้าวหม้อแกง

เมื่อตรัสไปดังนั้นแล้ว ก็มีรับสั่งให้นายทัพนายกองทแกล้วทหารทั้งปวงให้หุงหาอาหารกินให้พร้อมเหลือนั้นให้สาดเทเสียจนสิ้น ในเพลากลางคืนวันนี้เร่งเข้าตีเอาเมืองจันทบูรให้จงได้

"เข้าไปกินข้าวเช้าเอาในเมือง แม้นมิได้เมืองก็จงตายเสียพร้อมกันทีเดียวเถิด"..นี่เป็นประกาศิตของเจ้าตาก

และแล้วคืนนั้นเมืองจันทบูรก็แตก พระยาจันทบูรหนีไปเมืองญวน

เจ้าตากก็ประทับอยู่ ณ เมืองจันทบูรนั้นเพื่อรอเวลายกทัพไปรบพม่า

สำเภาจีน
เมืองตราด

เมื่อจัดการเมืองจันทบุรีเรียบร้อยแล้ว เจ้าตากก็โปรดให้ยกทัพเรือประมาณ 50 ลำไปเมืองตราด ส่วนพระองค์เสด็จไปทางสถลมารค

ข้างพวกสำเภาจีน ที่พำนักหลบศึกกรุงศรีอยุธยาอยู่ ณ เมืองตราดไม่ยอมอ่อนน้อมต่อเจ้าตาก และยังยิงเรือข้าหลวงด้วย

ครั้นเพลารุ่งขึ้น เจ้าตากก็ให้โจมตีทันที

พวกจีนล้มตายหลายคน และคราวนั้นจีนเจี้ยมผู้เป็นใหญ่กว่านายสำเภาทั้งปวงก็ยอมสวามิภักดิ์พร้อมทั้งนำเอาบุตรหญิงคนหนึ่งมาถวายด้วย

และเจ้าตากก็เสด็จกลับเมืองจันทบูรในวันนั้นเอง ได้สำเภาจีนเป็นอันมาก และมาต่อเรือที่เมืองจันทบูรเพื่อเตรียมทำศึกอีก ได้เรือหลายร้อยลำ

กองทัพเรือ
พระเจ้าตาก

ครั้นถึงเดือนสิบเอ็ดน้ำนองในปีกุนนั้น เจ้าตากจึงเสด็จยาตรากองทัพเรือประมาณร้อยลำเศษออกจากเมืองจันทบูรมาทางชายทะเล

ที่ทรงยกทัพเรือพร้อมทหารไทยจีนก็เพื่อจะยกไปปราบพม่าให้เรียบร้อย

แต่...

เจ้าพ่อเมืองชล
ไม่หลาบจำ

ขณะเสด็จยกกองทัพเรือมาตามชายทะเลฟากตะวันออกนั้น ก็ทรงทราบข่าวว่าพระยาอนุราฐหรือนายทองอยู่น้อยเจ้าเมืองชลที่ทรงแต่งตั้งและสมัครพรรคพวกมิได้ละพยศอันชั่วร้าย

พระยาอนุราฐกลับกระทำโจรกรรมออกตีชิงสำเภาและเรือลูกค้าวานิชอยู่ดังเดิม มิได้ตั้งอยู่ในวาจาเหมือนที่กระทำสัตย์ไว้

ศาลสมเด็จเจ้าตากสิน

เจ้าตากจึงให้หยุดทัพเรือเข้าประทับ ณ เมืองชลบุรี

แล้วให้เรียกหาพระยาอนุราฐเข้ามาเฝ้า ณ เรือพระที่นั่ง

ครั้นเมื่อดรัสถามความเป็นสัตย์จึงสั่งให้ขุนนางทหารไทยจีนจับพระยาอนุราฐไปประหารชีวิตเสีย

แต่พระยาอนุราฐคงกระพันในตัว ดังนั้นจึงแทงฟันหาเข้าไม่ เพราะมีสะดือเป็นทองแดง

เจ้าตากจึงให้เอาถ่วงน้ำทะเลจนตาย

แล้วก็ให้จับสมัครพรรคพวกพระยาอนุราฐไปประหารชีวิตเสียให้หมด

เมื่อเรียบร้อยแล้วก็ตั้งผู้มีความดีความชอบขึ้นเป็นเจ้าเมืองกรมการเมืองให้อยู่รักษาชลบุรีต่อไป

สงคราม
กู้ชาติ

เมื่อปราบปรามเสี้ยนหนามที่เมืองชลบุรีแล้ว เจ้าตากจึงยกกองทัพเรือเข้าทางปากน้ำเมืองสมุทรปราการ

ทวนน้ำเจ้าพระยาถึงเมืองธนบุรี

จับเจ้าทองอินที่เป็นข้าพม่ารักษาเมืองธนบุรีเรียบร้อยก็ยกกองเรือทวนน้ำขึ้นไปค่ายใหญ่ของพม่าที่โพธิ์สามต้น

รบสุกี้พระนายกองของพม่า

สุกี้พระนายกองหัวขาดกระเด็น พม่าและมอญก็แตกพ่ายไปแต่บัดนั้น

"สงครามกู้ชาติ" เสร็จสิ้น เหลือเพียงปราบเสี้ยนหนามภายในแผ่นดินเท่านั้น

☆☆☆

(สุจิตต์ วงษ์เทศ *บรรณาธิการหนังสือศิลปวัฒนธรรม* : เก็บความแล้วเรียบเรียงใหม่ จาก พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา, สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงนิพนธ์พระอธิบายประกอบ, ภาคจบ, สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2505)

☆☆☆

"อนุสาวรีย์สุนทรภู่"

พิษณุ ศุภ.

การสร้างอนุสาวรีย์ด้วยการจำลองภาพของบุคคลสำคัญไว้ตามสถานที่ต่าง ๆ นี้เป็นคติของชาวตะวันตกโดยแท้ ตามหลักฐานที่ปรากฏได้ชัดเจนนั้น ก็คือในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินทรง

เปิดอนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า หน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งเป็นอนุสาวรีย์ที่เป็นรูปบุคคลจริง แห่งแรกของประเทศไทย

ดูเหมือนว่านั่นจะเป็นสัญญาณแรกของการไหลบ่าของศิลปวัฒนธรรมจากโลกตะวันตก ที่เข้ามามีบทบาทในเมืองไทย และคตินิยมใหม่นี้ก็จะมีผู้พร้อมยอมรับกันโดยไม่ยากนัก ตกมาจนถึงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ความจำเป็นในเรื่องของการปั้นอนุสาวรีย์เริ่มขึ้น ด้วยเหตุที่ตลอดมาเราต้องว่าจ้างให้ชาวต่างประเทศปั้น และหล่อโลหะรูปปฏิมากรรมต่าง ๆ มาจากประเทศตะวันตก ซึ่งเป็นการสิ้นเปลืองค่าขนส่งมากมาย นายซี. เฟโรจี ประติมากรหนุ่มจากประเทศอิตาลี ได้ถูกสั่งให้เข้ามาควบคุมการก่อสร้างอนุสาวรีย์ในประเทศไทย และนายซี. เฟโรจี ก็ได้วางรากฐานของศิลปประเภทนี้อย่างมั่นคง รวมทั้งศิลปในแขนงต่าง ๆ อีกด้วย นายซี. เฟโรจี ผู้นี้ที่ต่อมา ท่านได้โอนสัญชาติเป็นคนไทย ได้เป็นผู้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยศิลปากร และสิ้นชีวิตอยู่ในเมืองไทย ท่านคือศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ที่เรารู้จักดี

อนุสาวรีย์ท่านสุนทรภู่นั้นแม้ว่าได้สร้างขึ้นหลังจากที่ท่านถึงแก่กรรมนานแล้วแต่ก็ถือได้ว่าเป็นผลงานของกรมศิลปากรที่ท่านศาสตราจารย์ศิลปได้วางรากฐานไว้แล้ว ประติมากรหรือช่างปั้นทุกคนที่ได้เนรมิตอนุสาวรีย์แห่งนี้ก็เป็นศิษย์แท้ของท่านศาสตราจารย์ศิลปทั้งสิ้น

สุนทรภู่ รัตนกวีต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แม้ว่าท่านจะไม่ได้เกิดที่ ต.บ้านกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง แต่บิดาของท่านก็เป็นคนแกลง ท่านสุนทรภู่จึงมีความผูกพันอยู่กับอำเภอแกลง จังหวัดระยอง จะเห็นได้จาก บทกวีเรื่องพระอภัยมณีของท่าน ที่ได้สร้างจินตนาการโดยได้วาดภาพจากธรรมชาติจากระยองนี่เอง เกาะแก้วพิสดารนั้นก็คือเกาะเสม็ดในปัจจุบัน และนี่แหละคือต้นความคิดที่อนุสาวรีย์ของท่านสุนทรภู่ต้องมาอยู่ที่จังหวัดระยอง

อนุสาวรีย์สุนทรภู่ เริ่มต้นจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้ประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2498 โดยมีปลัดกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธานดำเนินการสร้างอนุสาวรีย์สุนทรภู่ ขึ้นที่ตำบลบ้านกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง อันเป็นบ้านเดิมของบิดาท่านสุนทรภู่ หลังจากนั้นไม่นานคือในวันที่ 30 ธันวาคมปีเดียวกันนั้น ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้เดินทางมาทำพิธีวางศิลาฤกษ์ไว้และได้จัดตั้งงบประมาณค่าก่อสร้างไว้ 300,000 บาท โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้จ่ายเงินจากเงินสลากกินแบ่งรัฐบาล

ต่อมาได้มีการสับสนกันในทางการเมืองและมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลอยู่บ่อยครั้ง เงินค่าก่อสร้างที่ได้รับอนุมัติก็หยุดชะงักตามไปด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดระยองในสมัยต่อมาทุกคนได้เพียรพยายามที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป จนกระทั่งถึงสมัยผู้ว่าฯวิทยา เกษรเสาวภาค ได้จัดให้มีการประชุมปรึกษาหารือผู้นำในระดับจังหวัด เช่น หัวหน้าส่วน นายอำเภอ นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาจังหวัด คหบดี ที่ประชุมเห็นชอบให้นำเรื่องนี้ขึ้นเสนอไปยังกระทรวงมหาดไทยอีกครั้งหนึ่ง ในปี 2511 เป็นเวลา 13 ปีล่วงมาแล้ว

และก่อนหน้านั้น ในปี 2509 ทางจังหวัดก็ได้ทำหนังสือร้องเรียนไปยังผู้อำนวยการกองสลากกินแบ่ง เพื่อขอให้จ่ายเงินตามมติคณะรัฐมนตรี แต่ก็ได้รับแจ้งว่า เรื่องนี้ได้รับคำสั่งให้ล้มเลิกการจ่ายไปแล้วตั้งแต่ปี 2502

เมื่อเป็นดังนี้ คณะผู้นำของจังหวัดระยองก็มิได้หยุดยั้ง หรือท้อถอยเลิกราไป หากแต่ได้เริ่มดำเนินการหาทุนกันเองในหลาย ๆ วิธีด้วยกัน โดยการขอความร่วมมือจากพี่น้องประชาชนชาวระยองและประชาชนทั่วประเทศ ขอความร่วมมือจากข้าราชการส่วนราชการ สถาบันการศึกษา และคณะสงฆ์ อีกทางหนึ่งคณะกรรมการได้จัดงานประจำปีของสุนทรภู่ขึ้นที่บ้านกร่ำ ในระหว่างเทศกาลสงกรานต์เป็นประจำทุกปี และได้รับเงินบริจาคจากงานประจำปีนั้น

เมื่อท่านผู้ว่าฯได้ติดต่อไปยังรัฐมนตรีมหาดไทยในสมัยนั้นดังได้กล่าวมาแล้ว คณะรัฐมนตรีรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร จึงได้อนุมัติเงินจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลบริจาคสมทบเป็นเงิน 250,000 บาท รวมยอดเงินทุนที่มีอยู่ทั้งสิ้น 1,071,224.07 บาท อนุสาวรีย์สุนทรภู่จึงได้เริ่มเห็นเค้าของความจริงขึ้น โดยกรมศิลปากรรับเป็นผู้ออกแบบปั้นหล่ออนุสาวรีย์

ในเรื่องของการเลือกสถานที่ตั้งอนุสาวรีย์นั้น เป็นเรื่องที่ถกเถียงกันมากเพราะมีอยู่หลายสถานที่ที่น่าจะพิจารณาตั้งอนุสาวรีย์ บางเสียงอยากให้นำไปตั้งที่ตัวจังหวัดระยอง บางเสียงอยากให้นำไปตั้งตามสี่แยก และบางเสียงต้องการให้นำไปตั้งที่หาดแม่พิมพ์

สำหรับในทัศนะของฝ่ายศิลปผู้ออกแบบและปั้น มีความเห็นกับการที่จะนำอนุสาวรีย์ไปไว้ที่ริมทะเล หาดแม่พิมพ์ ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับวรรณคดีเรื่องพระอภัยมณี โดยอนุสาวรีย์ที่ออกแบบไว้นั้น นอกจากจะมีรูปท่านสุนทรภู่นั่งอยู่แล้วตัวประกอบอันได้แก่ พระอภัยมณี ผีเสื้อสมุทร และนางเงือก เป็นตัวเอกในวรรณคดีของท่านซึ่งเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เป็นทะเล ตัวท่านสุนทรภู่เองนั้น กำหนดให้ท่านนั่งอยู่บนโขดหิน หันหน้าไปทางเกาะเสม็ด ต้นแบบของจินตนาการที่กลายมาเป็นเกาะแก้วพิสดาร

เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกันไปมากมาย ทางจังหวัดจึงได้ตัดสินใจเลือกเอาที่วัดป่ากร่ำ อำเภอแกลง วัดที่บิดาสุนทรภู่เคยมาบวชจำพรรษาอยู่ และเป็นที่ที่อดีตนายกรัฐมนตรีได้เคยมาวางศิลาฤกษ์ไว้แล้ว เรื่องจึงเป็นอันยุติไป

สำหรับวัดป่ากร่ำนั้นแต่เดิมเป็นวัดร้างมีอาณาบริเวณกว้างขวางมากเป็นที่ดินว่างเปล่า ต่อมาได้ถูกจับจองกันมาก จนเหลือเพียง 6 ไร่ครึ่ง ผู้ว่าราชการได้ติดต่อขอซื้อที่จากเจ้าของที่ดินได้เพิ่มขึ้นเพียง 2 ไร่เท่านั้น

แต่เดิมสถานที่แห่งนี้ไม่มีวัตถุก่อสร้างใด ๆ อยู่ นอกจากศาลสุนทรภู่ มีรูปปั้นท่านกวีตั้งอยู่เมื่อได้ตกลงที่จะสร้างอนุสาวรีย์ที่นั้น จึงได้ย้ายศาลมาไว้ใต้ต้นไม้หลังบริเวณนั้น สำหรับที่ดินนั้นมีหน้าระดับเอียง

ลาดจากถนนต่ำลงมาถึง 150 เมตร จึงต้องดำเนินการถมให้ได้ระดับอยู่หลายเดือน

การออกแบบและการปั้นหล่อต่าง ๆ กรมศิลปากรได้มอบหมายให้ นายดำเนิน ระตานนท์ หัวหน้ากองหัตถศิลปในสมัยนั้นเป็นผู้ควบคุมรับผิดชอบ โดยเริ่มดำเนินงานหลังจากที่คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติเมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2511 พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ รัฐมนตรีช่วยมหาดไทยได้ประกอบพิธีเททองหลังจากปั้นเสร็จแล้วเมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2512 และสำเร็จเรียบร้อยนำไปติดตั้งที่บ้านกร่ำ อำเภอแกลงในวันที่ 5 มีนาคม 2513 รวมเวลาแล้วเสร็จในการสร้างอนุสาวรีย์นี้ 2 ปีเต็ม

สำหรับทีมงานสร้างอนุสาวรีย์ประกอบด้วยนายสนั่น ศิลากร ช่างศิลปเอก ของกองหัตถศิลป เป็นผู้ออกแบบอนุสาวรีย์ และควบคุมการปั้นหล่อ เป็นประติมากรเอกที่มีชื่อเสียงมากโดยเป็นศิษย์รุ่นแรกของศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี มีผลงานร่วมกับศาสตราจารย์ศิลป มากมาย และเคยเป็นอาจารย์สอนศิลปในมหาวิทยาลัยศิลปากร

ทีมงานที่เป็นช่างปั้นหรือประติมากรนั้นมี 4 คน ได้แก่ **นายสุกิจ ลายเดช** ผู้ปั้นรูป **"สุนทรภู่"** เป็นประติมากรที่มีผลงานมากมายเช่นกัน

นายสาโรช จารักษ์ เป็นผู้ปั้น **"นางเงือก"** จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาประติมากรรมจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เข้ารับราชการในกองหัตถศิลป กรมศิลปากร ปัจจุบันเป็นหัวหน้าช่างปั้น และรักษาการตำแหน่งผู้อำนวยการกองหัตถศิลป

นายไกรสุร ศรีสุวรรณ เป็นผู้ปั้น **"พระอภัยมณี"** จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาประติมากรรมจากคณะจิตรกรรม ประติมากรรม และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร มีผลงานที่สร้างชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีที่เมืองโบราณ

นายธนะ เลาหกัยกุล (เป็นคน อ.แกลง) เป็นผู้ปั้น **"ผีเสื้อสมุทร"** จบการศึกษาปริญญาตรีสาขาประติมากรรมจากคณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปัจจุบันเป็นอาจารย์สอนศิลป อยู่ในมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งของอเมริกา และเคยได้รับรางวัลยอดเยี่ยมจากผลงานประติมากรรมจากอเมริกา

นอกนั้นก็มีทีมงานอื่น ๆ อีกที่ร่วมมือกันให้อนุสาวรีย์สำเร็จโดยสมบูรณ์ เช่น นางจันทร์ลัดดา น้ำทิพย์ สถาปนิกเอก กองสถาปัตยกรรม ผู้ออกแบบผังบริเวณ นายสมควร จิรวัฒน์ ช่างศิลปตรี แผนกช่างเขียน นายวิลาศ สงรัตน์ ช่างส่วนโยธาจังหวัดควบคุมงานการก่อสร้าง นายคล้าย สุธรรมโน สร้างถนนคอนกรีตในบริเวณอนุสาวรีย์ นายจันทร์ หอมประเสริฐ ผู้สร้างจตุรมุข และรั้วด้านข้าง นายมานิต พงศ์พิชญ์พัฒนา ผู้สร้างสระน้ำ และนายปรีชา พลายเวช ผู้สร้างกำแพงด้านข้างและด้านหลัง

เบ็ดเสร็จค่าใช้จ่ายในการก่อสร้าง และการดำเนินงานสร้างอนุสาวรีย์สุนทรภู่นี้รวมเป็นเงินทั้งสิ้น 1,033,535,42 บาท

อนุสาวรีย์สุนทรภู่แห่งนี้ เป็นอนุสาวรีย์ของบุคคลธรรมดาที่มีผลงานสร้างสรรค์เกี่ยวกับงานกวี การสร้างอนุสาวรีย์แห่งนี้ขึ้นเพื่อระลึกถึงคุณความดีของท่าน ได้ดำเนินงานมาในช่วงเวลาที่ค่อนข้างจะยาวนานและมีในบางช่วงที่ทำท่าจะต้องเลิกล้มโครงการไป ทำให้มองเห็นปัญหาของการดำเนินงานนี้อยู่ก็คงด้วยท่านสุนทรภู่เป็นกวีธรรมดานั่นเอง ท่านไม่ได้เป็นผู้มีอำนาจราชศักดิ์ในการปกครอง แม้แต่เมื่อท่านมีชีวิตอยู่ ท่านเองก็ต้องประสบกับชะตากรรมอย่างหนัก แต่ผลงานของท่านนั้นเป็นเครื่องเตือนใจและมีคุณธรรมที่จะสั่งสอนคนไทยไปอีกนานแสนนาน อนุสาวรีย์แห่งนี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวจังหวัดระยองและคนไทยทุกคนภาคภูมิใจ และต้องรักษาหวงแหนไว้ให้นานแสนนานเช่นกัน ●●

สุนทรภู่
จินตกวี "น้ำตาไหล"

วินัย สุขยืด

สุนทรภู่ เป็นจินตกวีเอกในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (ร.2) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีชื่อเดิมว่า ภู่ เกิดเมื่อวันที่ 26 มิถุนายน พ.ศ. 2329 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ไม่ปรากฏว่าบิดามารดามีนามว่ากระไร ทราบแต่เพียงว่า **บิดาเป็นชาวบ้านกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง** บิดามารดาแยกกันเมื่อสุนทรภู่ยังเด็กอยู่ บิดาได้กลับไปบวชที่บ้านเดิม ส่วนมารดาได้เป็นพระนมในกรมพระราชวังหลัง พระเจ้าหลานเธอ เจ้าฟ้ากรมหลวงอนุรักษ์เทเวศร์(ทองอิน) ซึ่งมีวังอยู่ริมคลองบางกอกน้อย คือ ระหว่างสถานีธนบุรีกับโรงพยาบาลศิริราชปัจจุบัน สุนทรภู่ได้มาอยู่กับมารดา ได้รับการศึกษาขั้นแรกที่ **วัดชีปะขาว** และได้ถวายตัวเป็นข้าอยู่ในกรมพระราชวังหลัง สุนทรภู่มีนิสัยชอบแต่งบทกลอนมาแต่เยาว์วัย **พระพุทธเลิศหล้านภาลัย** ทรงพอพระทัยในสำนวนโวหารในการแต่งบทกลอนของสุนทรภู่มาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้เป็น **ขุนสุนทรโวหาร** รับหน้าที่ เจ้ากรมอาลักษณ์ แต่คนทั่วไปชอบเรียกว่า **สุนทรภู่** สุนทรภู่เป็นผู้มีนิสัยชอบเสพสุราอยู่เป็นนิจ จนถูกจำคุกเพราะไปทุบตีญาติผู้ใหญ่ถึงบาดเจ็บสาหัส แต่ภายหลังพระพุทธเลิศหล้าฯได้เบิกตัวออกจากคุกเพื่อให้แต่งเติมพระราชนิ-

พนธ์บทละครของพระองค์ที่ติดขัด

ในรัชกาลที่ 3 พระองค์ไม่ทรงโปรดสุนทรภู่นัก เนื่องจากทำให้ขัดพระทัยเมื่อครั้งยังดำรงพระยศเป็น **กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์** ก็ในเรื่องบทกลอนนั่นแหละ สุนทรภู่จึงออกบวช ซึ่งขณะนั้นท่านมีอายุได้ 41 ปี และได้สึกออกมารับราชการเป็นกรมอาลักษณ์ในรัชกาลที่ 4 และได้เป็น **พระสุนทรโวหาร** รับราชการต่อมา จนถึงอายุ 70 ปี ก็ถึงแก่กรรมเมื่อปีเถาะ พ.ศ. 2398 บทประพันธ์ของสุนทรภู่ส่วนมากเป็นกลอนแปดหรือกลอนสุภาพที่ไพเราะมาก ซึ่งคนทั่ว ๆ ไปเรียกว่า **กลอนตลาด**

หนังสือที่สุนทรภู่แต่ง

นิราศ 9 เรื่อง

1. นิราศเมืองแกลง แต่งใน พ.ศ.2350 (ต้นปี)
2. นิราศพระบาท แต่งใน พ.ศ.2350 (ปลายปี)
3. นิราศภูเขาทอง แต่งใน พ.ศ.2371
4. นิราศเมืองสุพรรณ(โคลง) แต่งใน พ.ศ. 2384
5. นิราศวัดเจ้าฟ้าฯ แต่งใน พ.ศ. 2375
6. นิราศอิเหนา
7. นิราศพระแท่นดงรัง
8. นิราศพระประธม แต่งใน พ.ศ.2385
9. นิราศเมืองเพชร แต่งใน พ.ศ.2388-2392

นิทาน 5 เรื่อง

10. โคบุตร แต่งในรัชกาลที่ 1
11. พระอภัยมณี แต่งในรัชกาลที่ 1-2
12. พระไชยสุริยา แต่งในรัชกาลที่ 3
13. ลักษณวงศ์ ไม่ทราบเวลาแต่ง มีสำนวนผู้อื่นแต่งต่อ
14. สิงหไตรภพ แต่งในรัชกาลที่ 2

สุภาษิต 3 เรื่อง

15. สวัสดิรักษา แต่งระหว่าง พ.ศ.2364-7

16. เพลงยาวถวายโอวาท แต่งใน พ.ศ.2373
17. สุภาษิตสอนหญิง แต่งระหว่าง พ.ศ.2380-3

บทละคร 1 เรื่อง

18. อภัยณุราช

บทเสภา 2 เรื่อง

19. ขุนช้างขุนแผนตอนกำเนิดพลายงาม แต่งในรัชกาลที่ 2
20. พระราชพงศาวดาร แต่งในรัชกาลที่ 4

บทเห่กล่อม 4 เรื่อง

21. เห่เรื่องจับระบำ
22. เห่เรื่องกากี
23. เห่เรื่องพระอภัยมณี
24. เห่เรื่องโคบุตร

□□□

น้ำตาสุนทรภู่

เวลาค่ำซ้ำใจเข้าไสยาสน์
โอ้อนาถในวนาป่าระหง
ยินแต่เสียงลิงค่างที่กลางดง
วิเวกวงวันเวศวังเวงใจ
　　จักจั่นหวั่นแว่วแจ้วแจ้วเสียง
　　เหมือนสำเนียงวนิดา**น้ำตาไหล**
　　หนาวน้ำค้างพร่างพรมพนมไพร
　　โอเจียนใจพี่จะขาดอนาถนึก
ได้แนบหมอนอ่อนอุ่นให้ฉุนชื่น
ระรวยรื่นรสลำดวนเมื่อจวนดึก
ทั้งหอมแพรดำร่ำยิ่งรำลึก
ทรวงสะทึกทุกทุกคืนสะอื้นใจ
　　จนเดือนเก้าเช้าค่ำยิ่งพร่ำฝน
　　ทุกตำบลบ้านกร่ำล้วนน้ำไหล
　　ยิ่งง่วงเหงาเศร้าช้ำระกำใจ
　　จนล้มไข้คิดว่ากายจะวายชนม์

นิราศเมืองแกลง

□□□

ขอใจนุชที่ฉันสุจริตรัก
ให้แน่นหนักเหมือนพุทธรูปเลขาขำ
ถึงแสนคนจะมาวอนชะอ้อนนำ
สักแสนคำอย่าได้เคลื่อนจงเหมือนใจ
ถึงบางพลัดยิ่งอนัตอนาถจิต
นิ่งพินิจนึกหน้า**น้ำตาไหล**
พี่พลัดนางร้างรักมาแรมไกล
ประเดี๋ยวใจพบนางริมทางจร
ถึงบางซื่อชื่อนางนี้สุจริต
เหมือนชื่อจิตที่พี่ตรงจำนงสมร
มิตรจิตขอให้มิตรใจจร
ใจสมรขอให้ซื่อเหมือนชื่อบาง
ถึงบางพังน้ำพังลงตลิ่ง
โอ้ช่างจริงเหมือนเขาว่านิจจาเอ๋ย
พี่จรจากดวงใจมาไกลเชย
โอ้อกเอ๋ยแทบพังเหมือนฝั่งชล

นิราศพระบาท

□□□

ถึงหน้าวังดังหนึ่งใจจะขาด
คิดถึงบาทบพิตรอดิสร
โอ้ผ่านเกล้าเจ้าประคุณของสุนทร
แต่ปางก่อนเคยเฝ้าทุกเช้าเย็น
พระนิพพานปานประหนึ่งศีรษะขาด
ด้วยไร้ญาติยากแค้นถึงแสนเข็ญ
ทั้งโรคซ้ำกรรมซัดวิบัติเป็น
ไม่เล็งเห็นที่ซึ่งจะพึ่งพา
จะสร้างพรตอตส่าห์ส่งส่วนบุญถวาย
ประพฤติฝ่ายสมถะทั้งวสา
เป็นสิ่งของฉลองคุณมุลิกา
ขอเป็นข้าเคียงบาททุกชาติไป
ถึงหน้าแพแลเห็นเรือที่นั่ง
คิดถึงครั้งก่อนมา**น้ำตาไหล**
เคยหมอบรับกับพระจมื่นไวย
แล้วลงในเรือที่นั่งบัลลังก์ทอง

นิราศภูเขาทอง

□□□

เอ็นดูนกกกบุตรแล้วสุดเศร้า
เหมือนบุตรเราเคียงข้างไม่ห่างแห
หวนสะอื้นฝืนใจอาลัยแล
ได้เห็นแต่ตาบน้อยละห้อยใจ
ตะวันรอนอ่อนอับพยับแสง
ดูดวงแดงดังจะพา**น้ำตาไหล**
ยังรอรั้งสั่งฟ้าด้วยอาลัย
ค่อยไรไรเรืองลับอับวิญญา
พระจันทร์จรจำรูญข้างบูรพทิศ
กระต่ายติดแต้มสว่างกลางเวหา
โอ้กระต่ายหมายจันทร์ถึงชั้นฟ้า
เทวดายังช่วยรับประคับประคอง
มนุษย์หรือถือดีว่ามีศักดิ์
มิรับรักเริดร้างให้หมางหมอง
ไม่เหมือนเดือนเหมือนกระต่ายเสียดายน้อง
จึงขัดข้องขัดขวางทุกอย่างไป

นิราศพระประธม

□□□

โอ้อกเอ๋ยเลยออกประตูป่า
กำดัดดึกนึกน่า**น้ำตาไหล**
จะเหลียวหลังสั่งสาราสุดาใด
ก็จนใจด้วยไม่มีไมตรีตรึง
ช่างเป็นไรไพร่ผู้ดีก็มิรู้
ใครแลดูเราก็นึกรำลึกถึง
จะปรับไหมได้หรือไม่อื้ออึง
เป็นที่พึ่งพาสนาพอพาใจ
โอ้นึกนึกตึกเงียบยะเยียบอก
เห็นแต่กกกอปรงเป็นพงไสว
ลดาวัลย์พันพุ่มชะอุ่มใบ
เรไรไพเราะร้องซ้องสำเนียง
เสียงกรอดเกรียดเขียดกบเข้าขบเคี้ยว
เหมือนกรับเกรี้ยวกรอดกรีดวะหวีดเสียง
หริ่งหริ่งแหร้แม่หม้ายลองไนเรียง
แซ่สำเนียงหนาวในใจรำคาญ

นิราศเมืองเพชร

□□□

อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก
แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย
แม้นเจ็บอื่นหมื่นแสนจะแคลนคลาย
เจ็บจนตายนั้นเพราะเหน็บให้เจ็บใจ
จะรักชังทั้งสิ้นเพราะลิ้นพรอด
เป็นอย่างยอดแล้วพระองค์อย่าสงสัย
อันช่างปากยากที่จะมีใคร
เขาชอบใช้ช่างมือออกอื้ออึง
จะโอบอ้อมถ่อมถดพระยศศักดิ์
ถ้าสูงนักแล้วก็เขาเข้าไม่ถึง
ครั้นต่ำนักมักจะผิดคิดรำพึง
พอก้ำกึ่งกลางนั้นขยันนัก
อันความคิดวิทยาเหมือนอาวุธ
ประเสริฐสุดซ่อนใส่เสียในฝัก
สงวนคมสมนึกใครฮึกฮัก
จึงค่อยชักเชือดฟันให้บรรลัย

เพลงยาวถวายโอวาท

□□□

มีสลึงพึงประจบให้ครบบาท
อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
จงมักน้อยกินน้อยค่อยบรรจง
อย่าจ่ายลงให้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ
ให้เป็นมื้อเป็นคราวทั้งคาวหวาน
เมื่อพ่อแม่แก่เฒ่าชรากาล
จงเลี้ยงท่านอย่าให้อดระทดใจ
ด้วยชนกชนนีนั้นมีคุณ
ได้การุณเลี้ยงรักษามาจนใหญ่
อุ้มอุทรป้อนข้าวเป็นเท่าไร
หมายจะได้พึ่งพาธิดาดวง
ถ้าเราดีมีจิตคิดอุปถัมภ์
กุศลล้ำเลิศเท่าภูเขาหลวง
จะปรากฏยศยิ่งสิ่งทั้งปวง
กว่าจะล่วงลุถึงซึ่งพิมาน

สุภาษิตสอนหญิง

□□□

โอ้ยามนี้มิได้เชยเหมือนเคยชื่น
ทุกค่ำคืนขาดประทินกลิ่นอัปสร
หอมพิกุลฉุนใจอาลัยวอน
พิกุลร่อนร่วงลงตรงบนทรวง
ยิ่งเสียวเสียวเฉียวฉุนพิกุลหอม
เคยถนอมเสน่ห์หมายไม่วายหวง
โอ้ดอกแก้วแววฟ้าสุดาดวง
มิหล่นร่วงลงมาเลยใคร่เชยชิม
เย็นระเรื่อยเฉื่อยฉ่ำด้วยน้ำค้าง
ลมพร่างพร่างพรายพร้อยย้อยหยิมหยิม
ยิ่งฟั่นเฟือนเหมือนสมรมานอนริม
ให้ง่วงหงิมง่วงเงียบเชียบสำเนียง
เสนาะดังจังหรีดวะหวีดแว่ว
เสียงแจ้วแจ้วจักจั่นสนั่นเสียง
เสียงหริ่งหริ่งกิ่งไทรเรไรเรียง
เสียวสำเนียงนอนแลเห็นแต่ดาว

นิราศวัดเจ้าฟ้า

□□□

อนึ่งภูษาทรงณรงค์รบ
ให้มีครบเครื่องเสร็จทั้งเจ็ดสี
วันอาทิตย์สิทธิโชคโฉลกดี
เอาเครื่องสีแดงทรงเป็นมงคล
เครื่องวันจันทร์นั้นควรสีนวลขาว
จะยืนยาวชันษาสถาผล
อังคารม่วง ช่วงงามสีครามปน
เป็นมงคลขัดติยาเข้าราวี
เครื่องวันพุธสุดดีด้วยสีแสด
กับเหลือบแปดปนประดับสลับสี
วันพฤหัสจัดเครื่องเขียวเหลืองดี
วันศุกร์สีเมฆหมอกออกสงคราม
วันเสาร์ทรงเครื่องดำจึงล้ำเลิศ
แสนประเสริฐเสี้ยนศึกจะนึกขาม
หนึ่งพาชีขี่ขับประดับงาม
ให้ต้องตามสีสรรพ์จึงกันภัย

สวัสดิรักษา

ระยอง
เมืองแห่งประวัติศาสตร์

ระยองในประวัติศาสตร์ มีปรากฏชื่อในพงศาวดารมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2113 ในสมัยสมเด็จพระมหาธรรมราชาแห่งกรุงศรีอยุธยา ซึ่งนักโบราณคดี ได้สันนิษฐานจากซากศิลาแลง คูค่ายที่หลงเหลืออยู่ในเขตอำเภอบ้านค่ายว่า ระยองน่าจะเป็นเมืองมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 1500 ในยุคสมัยขอมเรืองอำนาจแถบดินแดนสุวรรณภูมิ

สภาพทางภูมิศาสตร์ จังหวัดระยองตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย หรือทางชายฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย มีเนื้อที่ประมาณ 3,552 ตารางกิโลเมตร **อาณาเขต** ทิศเหนือ - ทิศตะวันตก - ติดต่อกับจังหวัดชลบุรี, ทิศตะวันออก - ติดต่อกับจังหวัดจันทบุรี, ทิศใต้ - จดอ่าวไทย มีชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 100 กม. เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปด้านทิศเหนือ ทิศตะวันออก เป็นลอนลูกคลื่น สูง ๆ ต่ำ ๆ ลาดเอียงลงสู่อ่าวไทย มีแม่น้ำ 2 สายไหลผ่าน คือ แม่น้ำระยองและแม่น้ำประแสร์

สภาพภูมิอากาศ เป็นเขตร้อน ฝนตกชุกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม มีปริมาณน้ำฝนโดยเฉลี่ย 1884 มิลลิเมตร/ปี อุณหภูมิ 23 องศาเซลเซียส ความชื้นสัมพัทธ์ 80.5%

การปกครอง มี 5 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ คือ อำเภอเมืองระยอง อำเภอแกลง อำเภอบ้านค่าย อำเภอปลวกแดง อำเภอบ้านฉาง และกิ่งอำเภอวังจันทร์ มีเทศบาล 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองระยอง และเทศบาลตำบลทางเกวียน มีประชากรทั้งสิ้นประมาณ 430,000 คน ส.ส. 3 คน

การคมนาคม อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงหมายเลข 3 (สายเก่า) 220 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ตามทางหลวงหมายเลข 36 (สาย

ใหม่) เพียง 185 กิโลเมตร หากเดินทางด้วยรถโดยสารประจำทาง จะขึ้นรถที่สถานีขนส่งเอกมัยกรุงเทพฯ ใช้เวลาในการเดินทางประมาณ 4 ชั่วโมง

สำหรับทางอากาศ มีสนามบินนานาชาติระยอง-อู่ตะเภา ซึ่งจะเป็นสนามบินพาณิชย์ในอนาคต

อรุณรุ่งที่มาบตาพุด เมืองอุตสาหกรรมใหม่ ในอนาคตอันใกล้ พื้นที่บริเวณมาบตาพุด ประมาณ 20,000 ไร่ จะกลายเป็นเมืองอุตสาหกรรมทันสมัย ตามโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นที่ตั้งของอุตสาหกรรมที่สำคัญ คือ โรงแยกก๊าซ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี และอุตสาหกรรมต่อเนื่อง และท่าเรือน้ำลึกที่สำคัญของประเทศ

สวนวังแก้ว อยู่ห่างจากสวนสนไปตามถนนสายเลียบชายฝั่งทะเล ประมาณ 11 กิโลเมตร หากใช้ถนนสุขุมวิทให้แยกขวาตรงกิโลเมตรที่ 248 เข้าไปอีก 5 กิโลเมตร มีธรรมชาติสวยงาม มีหาดทรายและอ่าวหลายแห่ง ภายในสวนมีเนินเขาและสวนหย่อมตกแต่งไว้สวยงาม เป็นของเอกชน เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมโดยเก็บค่าบริการเข้าชมคนละ 10 บาท

หาดแม่พิมพ์ จากถนนสุขุมวิทแยกซ้ายเข้าตรงกิโลเมตรที่ 259,263 และ 268 ผ่านอนุสาวรีย์สุนทรภู่ไปอีก 5 กิโลเมตร บริเวณชายหาดแหลมแม่พิมพ์ เล่นน้ำได้คลื่นไม่แรงนัก น้ำทะเลสะอาด บริเวณด้านเหนือของหาดมีเกาะเล็ก ๆ อยู่เกาะหนึ่งชื่อ เกาะขี้ปลา ทุก ๆ วันที่ 21 เมษายน ของทุกปี น้ำทะเลจะลดลงจนสามารถเดินไปเกาะขี้ปลาได้

อนุสาวรีย์สุนทรภู่ เป็นอนุสาวรีย์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ระลึกถึงสุนทรภู่ กวีเอกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ซึ่งถือเป็นอนุสาวรีย์กวีสามัญชนแห่งแรกที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลกจากวรรณกรรมอมตะ "พระอภัยมณี" ภายในบริเวณอนุสาวรีย์ มีภาพปั้นเรื่องพระอภัยมณีบางตอน ประดิษฐาน ณ ตำบลกร่ำ อำเภอแกลง อันเป็นถิ่นกำเนิดบิดาของสุนทรภู่

วัดสารนารถธรรมาราม อยู่ตรงกิโลเมตรที่ 265 ถนนสุขุมวิท ปากทางเข้าอำเภอแกลง สร้างเมื่อปีพุทธศักราช 2487 เป็นวัดที่มีอุโบสถที่สวยงาม ใหญ่ที่สุดในภาคตะวันออก คือ กว้าง 32 เมตร ยาว 46 เมตร สูง 36 เมตร มีมุขสี่ด้าน ตรงกลางหลังคาทำคล้ายยอดประสาท แต่เป็นเจดีย์ ภายในเจดีย์ยอดโบสถ์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุบริเวณมุมโบสถ์ทั้ง 4 ด้าน ได้จำลองเอาสถานที่ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนาไว้ คือ พระปฐมเจดีย์ พระธาตุพนม พระธาตุไชยา และพระมหาสถูปพุทธคยา

อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา อยู่ในเขตท้องที่ตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง ตรงกิโลเมตรที่ 274 บริเวณสี่แยกเขาดิน แยกซ้ายเข้าไป 17 กิโลเมตร อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา ประกอบด้วย ป่าทั่วไป มีพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ไม้ยืนต้น และไม้ประดับ จำพวกว่านต่าง ๆ ขึ้นอยู่ทั่วไป มีน้ำตกที่สวยงาม เรียกว่า "น้ำตกเขาชะเมา" มีน้ำตกลดหลั่นกันมาถึง 20 ชั้น น้ำตกชั้นที่ 2 เรียกว่า "วังมัจฉา" มีปลาพลวงตัวโต ๆ อยู่เต็มอ่างน้ำ บริเวณอุทยานแห่งชาติฯ มีบ้านพักรับรองสำหรับนักท่องเที่ยวด้วย

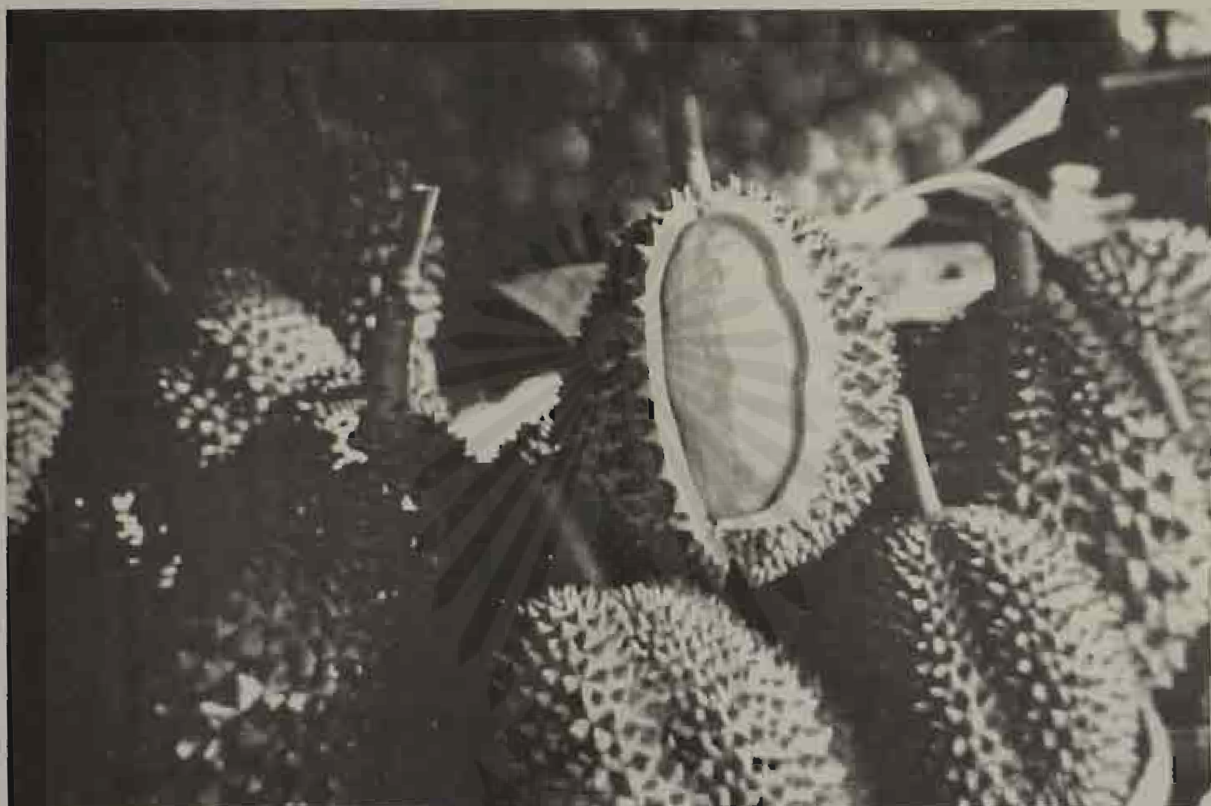
ถ้ำเขาวง อยู่ห่างตัวจังหวัดประมาณ 77 กิโลเมตร โดยแยกซ้ายจากถนนสุขุมวิท ตรงกิโลเมตรที่ 286 เข้าไป 12 กิโลเมตร เขาวงเป็นเส้นแบ่งเขตจังหวัดระยองกับจังหวัดจันทบุรี ตัวภูเขาอยู่ในเขตอำเภอแกลง สูง 186 เมตร มีถ้ำน้อยใหญ่ติดต่อทะลุถึงกันประมาณ 80 ถ้ำ แต่ละถ้ำมีหินงอกหินย้อยสวยงามมาก

งานประเพณีและเทศกาลประจำปี

– **งานเทศกาลผลไม้และของดีเมืองระยอง** จัดในช่วงเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน ของทุกปี ณ ตลาดกลางการเกษตร ต.ตะพง อ.เมือง ระยอง

– **งานปีใหม่และงานกาชาดจังหวัดระยอง** เป็นงานประเพณีส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ จัดขึ้นระหว่างวันที่ 28 ธันวาคม - 3 มกราคม ณ สนามกีฬากลางจังหวัดเป็นประจำทุกปี

– **งานวันสุนทรภู่** จัดในวันที่ 26 มิถุนายน ของทุกปี ณ บริเวณอนุสาวรีย์สุนทรภู่ ต.กร่ำ อ.แกลง

ระยอง
เมืองทองของอ่าวไทย
ผลไม้โอชา น้ำปลารสเด็ด
เกาะเสม็ดสวยหรู สุนทรภู่กวีเอก

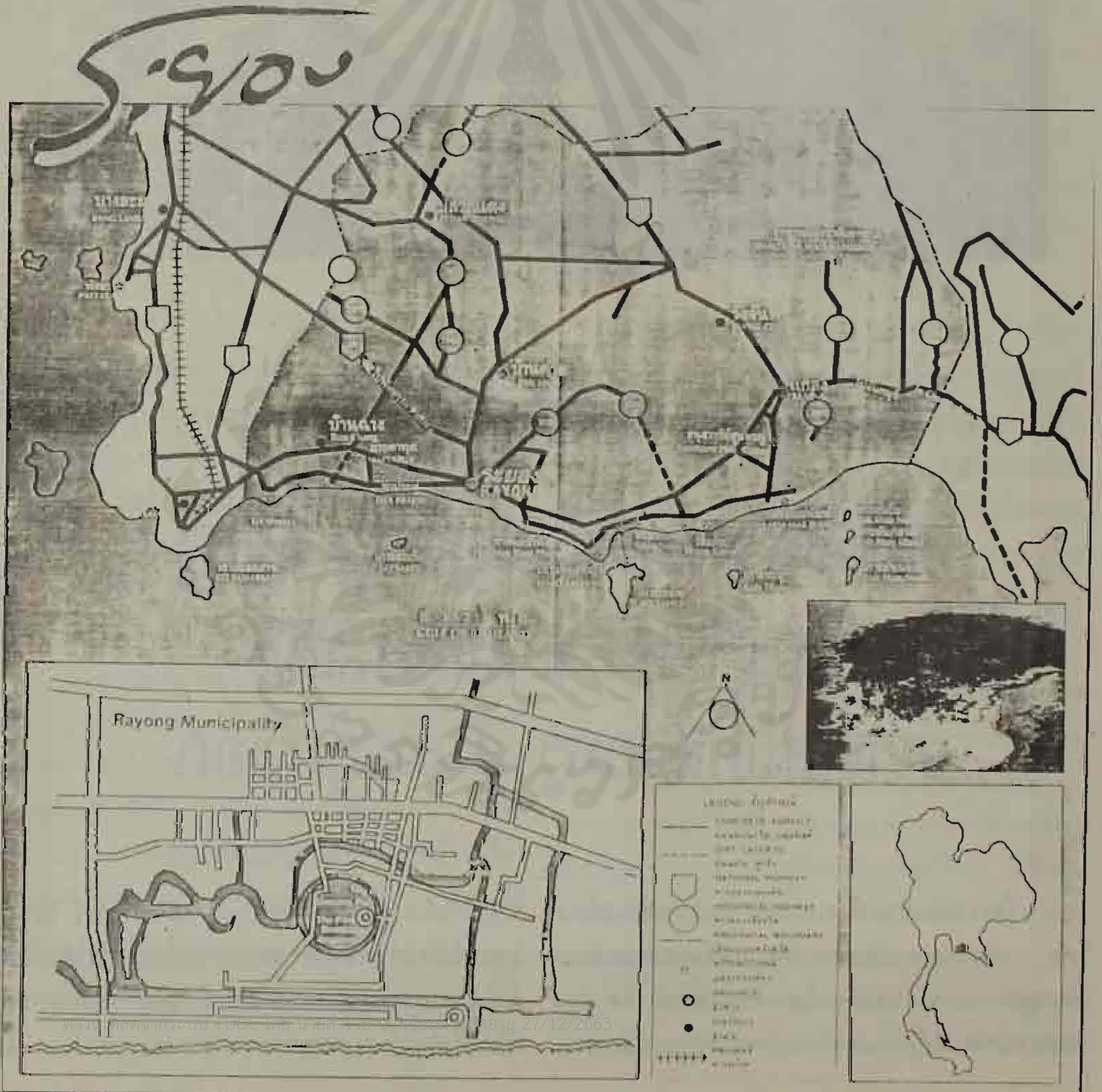
เมืองทองชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย เป็นดินแดนแห่งประวัติศาสตร์เมืองท่องเที่ยว เมืองอุตสาหกรรม และเป็นเมืองเกษตรกรรม ที่สำคัญของประเทศ มีทั้งป่าเขาลำเนาไพร หาดทราย ชายทะเล ที่ยังคงสภาพตามธรรมชาติอันบริสุทธิ์ ในช่วงฤดูผลไม้สองข้างทาง จะประดับประดาไปด้วยสีสันผลไม้นานาชนิดของชาวระยองไว้คอยบริการนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ

สถานที่ท่องเที่ยวและสถานที่สำคัญในตัวเมือง

ศาลสมเด็จพระเจ้าตากสิน เป็นอนุสรณ์สถานแด่ "สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช" อยู่ในบริเวณวัดลุ่มมหาชัยชุมพล ถนนตากสินมหาราช มีต้นสะตือขนาดใหญ่อยู่หน้าศาล อายุประมาณ 300 ปี กล่าวกันว่า สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงนำช้างมาผูกไว้ที่ต้นสะตือนี้ เมื่อครั้งเสด็จมารวบรวมไพร่พลที่จันทบุรี เพื่อเตรียมกู้อิสรภาพในปีพุทธศักราช 2309 เป็นที่นับถือของชาวเมืองมาก จะมีงานสมโภชประจำปีในช่วงเทศกาลตรุษจีน

วัดป่าประดู่ อยู่ในเขตตัวเมืองระยอง เป็นอารามหลวงมาตั้งแต่พุทธศักราช 2523 เป็นวัดเก่าแก่คู่เมืองระยองมาช้านาน ไม่ปรากฏหลักฐานว่าสร้างในสมัยใด มีพระพุทธไสยาสน์ขนาดใหญ่ ตะแคงซ้าย ซึ่งแปลกกว่าพระพุทธไสยาสน์โดยทั่วไป

พระเจดีย์กลางน้ำ เป็นโบราณสถานเก่าแก่อายุกว่า 200 ปี สร้างในสมัยเจ้าเมืองคนแรกของ

ระยอง คือ "พระยาศรีสมุทรโภค ชัยโชคชิตสงคราม" สร้างเพื่อเป็นสัญลักษณ์ให้ชาวเรือได้ทราบว่าเป็นเมืองระยอง เจดีย์แห่งนี้ตั้งอยู่ ณ เกาะกลางแม่น้ำระยอง จะมีงานประเพณีแข่งเรือยาว งานลอยกระทง และห่มผ้าพระเจดีย์ในวันเพ็ญเดือน 12 ของทุกปี

ศาลหลักเมือง ตั้งอยู่ที่ถนนหลักเมือง ในเขตเทศบาลเมืองระยอง เดิมเป็นศาลไม้ ต่อมาเป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ศาลหลักเมืองแห่งนี้ เป็นที่เคารพนับถือของชาวเมืองระยองมาก มีงานสมโภชทุกปี

สวนศรีเมือง หรือที่ชาวเมืองนิยมเรียกว่าเกาะกลาง ตั้งอยู่กลางเมืองด้านหลังศาลากลางจังหวัด เนื้อที่ประมาณ 70 ไร่ ร่มเย็นด้วยพันธุ์ไม้ สวนสัตว์และคูบัว ภายในสวนมีหอพระพุทธอังคีรส ซึ่งเป็นอาคารทรงไทย หลังคาจตุรมุข เป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธอังคีรส ซึ่งถือเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของระยอง

สถานที่ท่องเที่ยวนอกตัวเมือง

(ดินแดนหาดทราย ชายทะเลงาม)

เกาะมัน เป็นหมู่เกาะอยู่ในเขตตำบลกร่ำ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง หมู่เกาะมันมีอยู่ 3 เกาะ เกาะที่อยู่ใกล้ฝั่งมากที่สุด คือ เกาะมันใน ถัดไปคือเกาะมันกลาง และเกาะมันนอก เกาะมันในเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ โดยมีพระราชประสงค์ให้เกาะมันเป็นที่ดำเนินการโครงการสมเด็จฯ อนุรักษ์พันธุ์เต่าทะเล

เกาะแก้วพิสดารหรือเกาะเสม็ด ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้าหมู่เกาะเสม็ด ได้ชื่อว่าเป็นเพชรน้ำเอกของจังหวัดระยอง และเป็นเกาะสวรรค์ของชาวต่างประเทศทั่วโลก เป็นสถานที่พักตากอากาศชายทะเลที่มีธรรมชาติงดงาม เชื่อกันว่าเกาะเสม็ดคือ เกาะแก้วพิสดารในกวีนิพนธ์เรื่องเอก

"พระอภัยมณี" ของสุนทรภู่

เกาะเสม็ดตั้งอยู่ในเขตตำบลเพ อำเภอเมือง อยู่ห่างจากชายฝั่งบ้านเพ ประมาณ 6.5 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่เศษ

อุทยานแห่งชาติฯ อนุญาตให้ประชาชนเดินทางไปพักผ่อน เช้าไป-เย็นกลับ ลงเรือจากบ้านเพ ใช้เวลาในการเดินทาง 25 นาที

หมู่เกาะบริวาร...เกาะเสม็ด ประกอบด้วย เกาะกุฎิฤาษี, เกาะปลาตีน, เกาะถ้ำค้างคาว และเกาะทะลุ เป็นเกาะเล็กเกาะน้อยที่มีหาดทรายขาว น้ำใสปานกระจก ล้วนมีเรื่องราวผูกพันกับจินตนาการของสุนทรภู่ในวรรณคดี "พระอภัยมณี" ทั้งสิ้น

หาดทรายทอง เป็นสถานที่ตากอากาศชายทะเลในบรรยากาศแมกไม้สายลมแสงแดด เกลียวคลื่น ในวันพักผ่อนที่แสนสบายในเขตตำบลมาบตาพุด แยกขวาจากถนนสุขุมวิท กม.208 เข้าไปประมาณ 5 กม.

หาดแม่รำพึง - บ้านก้นอ่าว เป็นหมู่บ้านอยู่ในตำบลเพ อำเภอเมืองระยอง ห่างจากตัวตลาดบ้านเพ ประมาณ 8 กิโลเมตร บ้านก้นอ่าวมีหาดทรายสวยงามเป็นแนวยาวเลียบตลอดชายฝั่ง เรียกชื่อว่า "หาดแม่รำพึง" เป็นหาดแนวยาวประมาณ 12 กิโลเมตร กรมป่าไม้เลือกเอาบริเวณเขาแหลมหญ้าเป็นที่ทำการของอุทยานฯ สำหรับนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปพักผ่อนยังบ้านก้นอ่าวนี้จะได้ชมทิวทัศน์ที่สวยงาม เวลาเย็นจะเห็นดวงอาทิตย์ตกเหมือนลูกไฟดวงโตค่อยๆ จมลงสู่ทะเล ตอนเช้าจะได้ชมตะวันขึ้นจากน้ำอีกฟากหนึ่งของเขาแหลมหญ้า

บ้านเพ แยกจากถนนสุขุมวิทแยกซ้ายตรงกิโลเมตรที่ 248 เข้าไปประมาณ 5 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านขายของพื้นเมืองต่าง ๆ เช่น น้ำปลา ปลาหมึกแห้ง กุ้งแห้ง กะปิ คุณภาพดีไว้บริการนักท่องเที่ยว

ศูนย์บริการท่องเที่ยว

- สำนักงานจังหวัดระยอง ศาลากลางจังหวัดระยอง โทร. 611585
- สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัดระยอง ที่ทำการชั่วคราว โรงแรม จ. คู่ 60/1 ถ.สุขุมวิท อ.บ้านฉาง โทร.601012-3

เกาะเสม็ด กับการอนุรักษ์ธรรมชาติ

จัตวา กลิ่นสุนทร

21 ธันวาคม 2522

นอกเหนือจากโบราณสถาน ศิลปวัตถุที่มีลักษณะสวยสดงดงามทางด้านศิลปอันเป็นลักษณะที่เป็นตัวของตัวเองอันหาค่ามิได้ ขนบธรรมเนียมประเพณี อุปนิสัยน้ำใจของคนไทยแล้ว สภาพธรรมชาติในบ้านเมืองเราก็เป็นอีกแรงหนึ่งที่มีส่วนช่วยชักจูงใจนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ให้หลั่งไหลเข้ามาเที่ยวในเมืองไทย

ซึ่งก็หมายถึงการสร้างรายได้ให้กับเมืองไทยเป็นจำนวนมากมายในปีหนึ่ง ๆ สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเรื่องที่เราต้องบำรุงรักษา ต้องอนุรักษ์ไว้ให้เป็นสมบัติของประเทศชาติต่อไป มิใช่เพียงเพื่อไว้ให้นักท่องเที่ยวได้ชมแต่อย่างเดียว หากแต่พึงรักษาไว้เป็นสมบัติของลูกหลาน เป็นเครื่องหมายแห่งความเจริญทางจิต

ใจของคนในประเทศสืบต่อไป

เมื่อเอ่ยถึงเรื่องการอนุรักษ์ ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถาน ศิลปวัตถุ หรือธรรมชาติสิ่งแวดล้อมก็ตามดูเหมือนจะเป็นเรื่องยาก และผู้หลักผู้ใหญ่ในเมืองไทยมักมองไม่ค่อยเห็นความสำคัญมากไปกว่าเรื่องเงินๆ ทองๆ และความเจริญทางด้านวัตถุ เมื่อผู้ที่รับผิดชอบในระดับสูงไม่ค่อยมองเห็นความสำคัญเสียแล้ว การปลูกฝังในระดับเด็กเล็ก ๆ ในโรงเรียนจึงมักถูกมองข้ามไปเสียหมด

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นเมืองไทยเรามีอยู่พร้อมมูล อาจเรียกได้ว่ามีดีกว่าอีกมากมายหลายประเทศในแถบเดียวกัน หากแต่ว่าเราได้ปล่อยปละละเลยกันมานาน เพราะความเขลาเสียมากกว่าอย่างอื่น ประการถัดมาคือการเห็นแก่ได้ เห็นแก่เงิน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ของดีเหล่านั้นจึงค่อย ๆ หายสูญไปเรื่อย ๆ เช่นผุพังไปตามอายุขัยเพราะขาดการดูแลเอาใจใส่ และตกไปเป็นสมบัติของคนอื่นโดยฝีมือคนในบ้านเราเอง

หากจะกล่าวเน้นกันในเรื่องของธรรมชาติ ก็สามารถพูดได้อีกนั่นแหละว่าธรรมชาติในบ้านเมืองเราก็ไม่แพ้บ้านเมืองอื่นอยู่ดี แต่เราก็ทำลายกันกระจุยกระจายเรื่อยมาด้วยสาเหตุดังที่กล่าวแล้วเพราะความรู้เท่าไม่ถึงการณ์กับในด้านของผลประโยชน์

พูดถึงเรื่องของผลประโยชน์ และความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็มีเรื่องที่จะต้องตำหนิติเตียนกันจนได้ เพราะเรื่องนี้ยังคาราคาซังอยู่ และก็ดูเหมือนประชาชนส่วนใหญ่เขาก็คัดค้านด้วย รวมทั้งหน่วยงานคือสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ ก็มีความประสงค์จะอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ในสภาพที่ไม่เพี้ยนไปจากธรรมชาติ แต่ผู้ใหญ่ระดับจังหวัดกลับทำท่าว่าจะเห็นดีเห็นงามไปกับเรื่องของผลประโยชน์ ก็เห็นจะต้องสะกิดเตือนหรือขอคัดค้านกันไว้ก่อน

หลายท่านคงเคยได้ยินชื่อ **"เกาะเสม็ด"** โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในจังหวัดระยอง เพราะเกาะนี้ตั้งอยู่ไม่ห่างฝั่ง ต.บ้านเพ อ.เมืองระยอง จ.ระยอง มากนัก อีกชื่อหนึ่งที่เรียกขานกันอย่างไพเราะเพราะพริ้งว่า "เกาะแก้วพิสดาร" เพราะสุนทรภู่กวีเอกแห่งเมืองนี้ท่านได้แล่นเรือผ่านระหว่างการเดินทางไปบ้านกร่ำ อำเภอแกลง สันนิษฐานกันว่าท่านแวะพักที่เกาะดังกล่าวนี้ด้วยและนำเกาะนี้มาเป็นฉากในการสร้างวรรณคดีเรื่อง "พระอภัยมณี" อย่างไรก็ตามชาวบ้านก็ถนัดที่จะเรียกขานกันว่า "เกาะเสม็ด" มากกว่าชื่อ

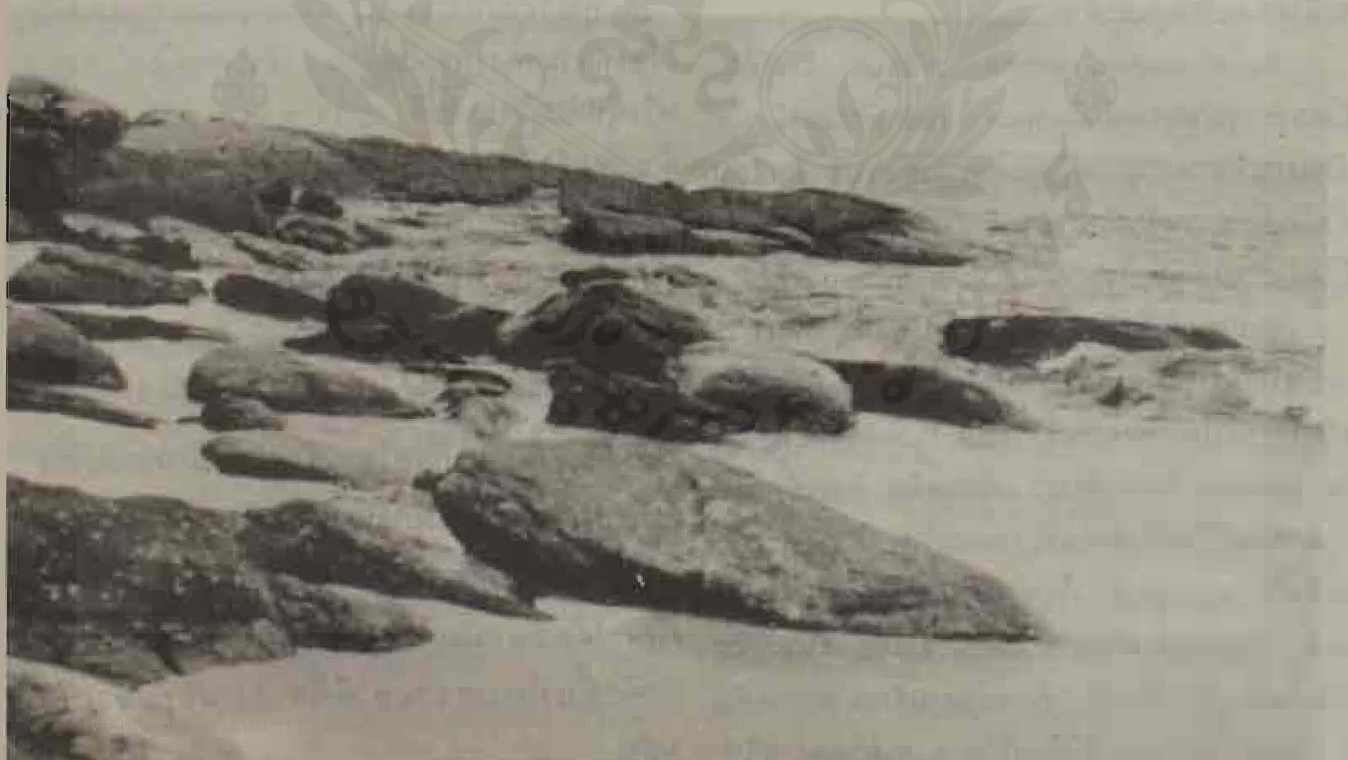
อื่นรวมทั้งบรรดานักท่องเที่ยวที่รักธรรมชาติทั้งหลายก็รู้จักกันในนามของ "เกาะเสม็ด" มากกว่า **"เกาะแก้วพิสดาร"**

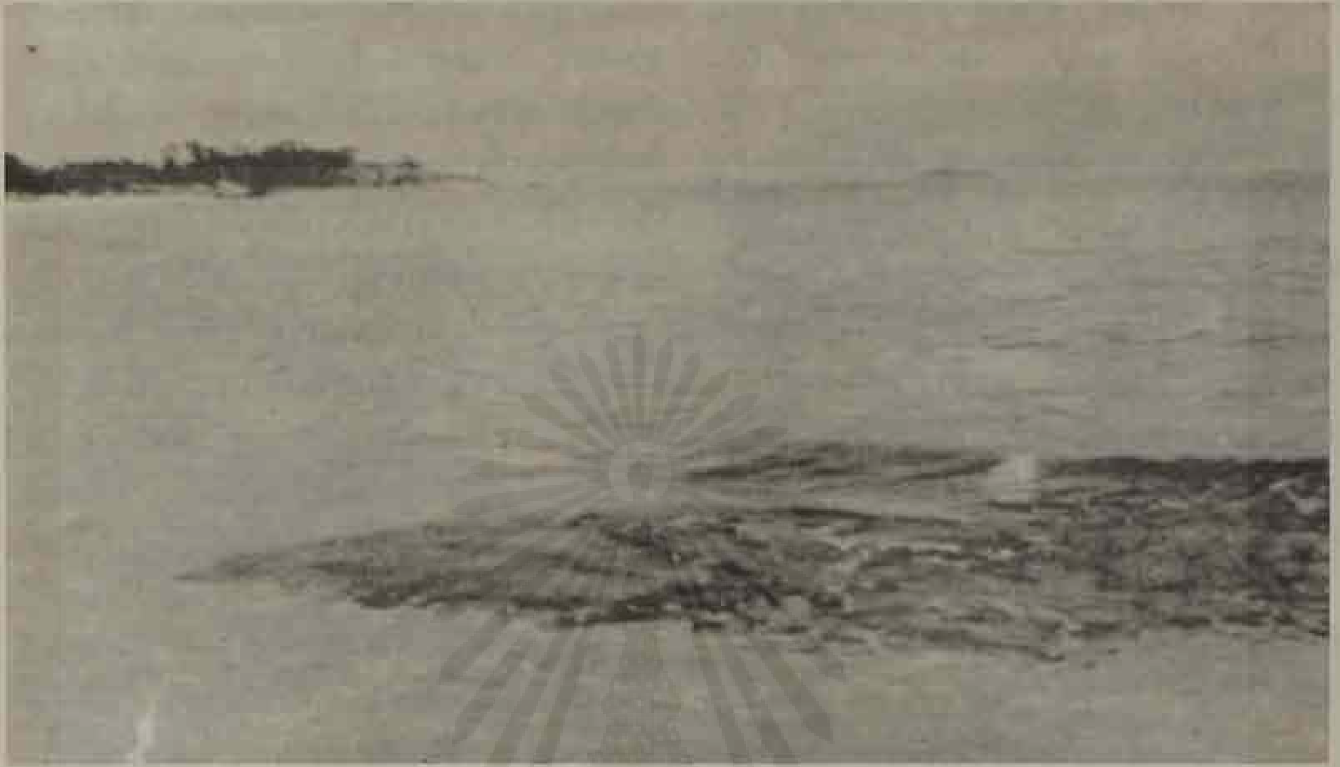
เกาะนี้มีความสวยงามขนาดไหนนั้น สำหรับท่านที่เคยได้ไปเที่ยวมาแล้ว ไม่จำเป็นต้องบรรยายโดยเฉพาะท่านที่ได้ไปเที่ยวเมื่อสิบกว่าปี หรือยี่สิบปีก่อนก็นับว่าเป็นโชคดีอย่างมหาศาลที่ท่านได้ไปสัมผัสกับธรรมชาติอย่างแท้จริง ความสกปรก รกรุงรังประเภทถุงพลาสติก เศษขยะที่เกิดจากน้ำมือของผู้คนที่มักง่ายยังไม่ค่อยมีปรากฏมากนัก แต่ในปัจจุบันนี้นับว่าความงามความสะอาดดังกล่าวได้ค่อย ๆ ละลายหายสูญไปเพราะความไม่เอาไหนของผู้คน รวมทั้งจำนวนผู้คนที่เดินทางไปยังเกาะนี้กันมากขึ้นในขณะที่ไม่มีผู้คนดูแลรักษาอย่างจริงจัง

ท่านที่ยังไม่มีโอกาสเดินทางไปสัมผัสกับความใสสะอาดของน้ำทะเลและหาดทรายของเกาะนี้ ก็เห็นจะต้องบอกกล่าวเล่าให้กันฟัง ไม่ถึงกับเป็นรายงานอะไรหรอก บอกกันเล็ก ๆ น้อยว่าเกาะนี้เป็นเกาะที่อยู่ในเขตของจังหวัดระยอง และดูเหมือนยังเป็นสมบัติของกองทัพเรืออยู่ ยังไม่มี น.ส.3 ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมานานแล้ว และที่สำคัญที่สุดเห็นจะอยู่ตรงที่ว่าเป็นเกาะที่มีหาดทรายสวยงามอย่างมากเรียกขานกันว่า "หาดทรายแก้ว" เม็ดทรายของหาดนี้ละเอียดเสียจนเดินเสียดสีดังเอี๊ยดคล้ายแป้งมันยังไงยังงั้นเทียวละ เวิ้งว้างของอ่าวแต่ละอ่าวก็งดงามไปด้วยโขดหินผาอันน่าอัศจรรย์ในรูปลักษณ์ของธรรมชาติน้ำทะเลก็สะอาดอย่างชนิดที่เรียกว่าไม่รู้สึกระคายผิวเนื้อเมื่อได้ลงไปแหวกว่ายสภาพธรรมชาติโดยทั่วไปยังคงลักษณะเป็นธรรมชาติแท้ ๆ อยู่ ผู้คนที่อาศัยอยู่บนเกาะก็ไม่มากนัก แต่ก่อนแต่ไรหากผมจำไม่ผิด หาดทรายนี้เคยมีบริษัทบางบริษัทไปขนทรายมาทำแก้วที่เราใช้เป็นภาชนะดื่มกินแต่มันก็นานมากแล้ว

สรุปรวมแล้วสำหรับผู้ที่รักธรรมชาติ และเข้าใจสภาพธรรมชาติ เกาะนี้เป็นเกาะที่สมควรเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่ในสภาพเดิม คือเป็นธรรมชาติมากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ในด้านของชีวิตความเป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำ นกนางนวล และพืชพันธุ์ต่าง ๆ รวมทั้งแหล่งน้ำจืดก็ล้วนจะอุดมสมบูรณ์ไม่ควรอย่างยิ่งที่จะทำลาย

ยอมรับกันแล้วว่าผู้ที่ทำลายธรรมชาติได้อย่างรวดเร็วคือ "มนุษย์" เพราะฉะนั้น หากจะมีการพัฒนา

อะไรกันขึ้น เช่น ยกเป็นเกาะในการชักนำ หรือเป็นสื่อสำหรับนักท่องเที่ยว เห็นจะต้องมีมาตรการในการควบคุมมนุษย์อย่างรัดกุมและเคร่งครัด ขณะเดียวกันการพัฒนานั้น ก็ต้องได้รับการพิจารณาจากผู้รู้ ผู้ที่เข้าใจในธรรมชาติ อย่างเช่นคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ หรือการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยที่ดูเหมือนจะมีโครงการอยู่แล้วด้วย

อันที่จริงคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ น่าจะต้องมีโครงการมาก่อนหน้านี้นานแล้ว เพราะเกาะเสม็ดนั้นเป็นเกาะที่สวยงามและมีคุณค่าทางธรรมชาติพร้อมทั้งเป็นที่กล่าวขวัญถึงมานานมากแล้ว แต่ก็เพิ่งจะมามีโครงการเอาเมื่อไม่นานมานี้เองซึ่งก็ยังนับว่าดีอยู่

ตามความคิดของผมเองนั้นไม่ต้องการเห็นเกาะเสม็ดเป็นสถานที่ตากอากาศชนิดที่มีโรงแรมชั้นหนึ่ง หรือมีบังกาโล มีสถานเริงรมย์อะไรเทือกนั้นแต่อย่างใด ถ้าหากจะมีการพัฒนา เกาะเสม็ด ก็ขอเพียงแต่ว่ามาพัฒนากันด้านความสะอาดสะอ้าน ความสะดวกปลอดภัยในการเดินทางไปท่องเที่ยวจะดีกว่าเป็นอย่างมาก เรียกว่าอย่าพัฒนาทางด้านวัตถุเลย หันมาเน้นกันเรื่องอนุรักษ์ดีกว่า คือพยายามรักษาสภาพอันสวยงามทางธรรมชาติให้คงไว้นาน ๆ หรือตลอดไป

ถ้าหากมีการพัฒนาทางด้านวัตถุเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวก็เห็นจะต้องทำกันที่อื่น เหลือเกาะเสม็ด ไว้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจชนิดที่เดินทางไปเช้าและกลับมาพักผ่อนที่โรงแรมในละแวกที่ไม่ไกลเกินไปนัก อย่างเช่นบ้านเพ อะไรเหล่านี้ดีกว่า

พูดเรื่องนี้ทีไรผมออกจะน้อยใจในความบอดใบ้เรื่องความงดงามตามธรรมชาติของคนในบ้านเรา หรือผู้หลักผู้ใหญ่เต็มที อะไร ๆ ก็วัดความเจริญกันด้วยวัตถุตะพึดตะพือไป

"เกาะเสม็ด" นั้น สิ่งที่น่าพัฒนาถ้าต้องการพัฒนาก็เห็นจะต้องพัฒนาเป็นวนอุทยานที่คงสภาพเดิมไว้ หรือควรจะทำเป็นพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำที่มีคุณค่าทางการศึกษา และก็น่าที่จะใช้สิ่งเหล่านี้เป็นที่ล่อใจ ชักจูงใจนักท่องเที่ยวได้ ไม่ว่าจะเป็นนักท่องเที่ยวในเมืองไทยเอง หรือนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศก็ตาม พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำนั้นก็ต้องทำกันอย่างจริงจังโดยอาศัยพื้นที่ทางธรรมชาติที่สวยงามอยู่แล้วเป็นหลัก

ไม่ทราบว่าท่านผู้รู้ทั้งหลายจะมีความเห็นอย่างนี้หรือไม่!!

แต่ดูเหมือนสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติก็มีโครงการที่ไม่ผิดแผกแตกต่างออกไปจากนี้มากนัก นับว่าเป็นนิมิตหมายที่ออกจะดีอยู่ซึ่งสมควรสนับสนุนเป็นอย่างมาก

ที่ผมยกเอาเรื่องนี้มาพูดก็เพราะได้ข่าว หรืออ่านข่าวมาจากหนังสือพิมพ์ "สยามรัฐ" ฉบับประจำวันที่ 23 ต.ค.22 ที่ว่า "จังหวัดระยอง โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะประธานองค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง ได้อนุมัติให้ "สหกสิกิจวิศวกร จำกัด" รับช่วงสัมปทาน "เกาะเสม็ด" ในวงเงินปีละ 30,000 บาทเป็นเวลา 30 ปีเพื่อที่จะได้ทำโครงการที่จะสร้างโรงแรมขนาดใหญ่ รวมทั้งห้องพักรอบ ๆ หาดทรายแก้ว และกั้นเขื่อนกักขังสัตว์น้ำไว้อวดนักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างกระเช้าสวรรค์จาก ต.บ้านเพ เพื่อไปยังเกาะเสม็ดด้วย" ฟังดูแล้วก็ได้แต่นั่งปลงตกถึงความคิดผู้ใหญ่ที่ไม่ได้คิดอะไรเกินไปกว่า จะเห็นการเติบโตทางด้านวัตถุซึ่งจะเป็นเรื่องที่ไปทำลายธรรมชาติลงอย่างไม่ต้องสงสัยแต่อย่างใด หากข่าวดังกล่าวนี้เป็นความจริงก็นับว่าเป็นเรื่องเศร้าของประชาชนในจังหวัดระยองที่ได้มีผู้ว่าซึ่งไม่เข้าใจเรื่องราวของความงามตามธรรมชาติการอนุรักษ์ธรรมชาติ และความรู้สึกทางใจเลย

ขณะเดียวกันทางด้านคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติโดยเลขาธิการคือคุณเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ท่านก็กล่าวว่าท่านไม่เห็นด้วยกับโครงการของจังหวัดที่จะให้บริษัทดังกล่าวนั้นเช่าช่วงสัมปทานของเกาะเสม็ด เพราะคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้วางแผนพัฒนาเกาะเสม็ดไว้แล้วดังที่ผมกล่าวแต่ต้น คือจะรักษาธรรมชาติของเกาะนี้ไว้ ทางการท่องเที่ยวฯ พร้อมที่จะลงทุนปรับปรุงเกาะนี้ด้วยการขุดสระอโนดาตบนเกาะให้ใช้น้ำจืดได้ ปรับปรุงบริเวณท่าเรือให้เรือได้จอดเทียบอย่างสะดวกปรับปรุงหมู่บ้านชาวประมงให้คงอยู่ในลักษณะเดิม สร้างห้องอาบน้ำ ห้องน้ำ

เพื่อความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว และเครื่องมือเครื่องใช้ในการอำนวยความสะดวกที่จะเดินเที่ยวในบริเวณเกาะ รักษาธรรมชาติของเกาะไว้ให้มากที่สุด โครงการนี้ จังหวัดระยองจะได้ผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทางตรงก็คือเก็บเกี่ยวค่าบริการจากนักท่องเที่ยว ส่วนทางอ้อมก็คือนอกจากจะได้ชื่อเสียงแล้ว ยังได้ชื่อว่าเป็นจังหวัดที่เข้าใจธรรมชาติ และอนุรักษ์ธรรมชาติให้ดำรงคงอยู่เป็นสมบัติของลูกหลานสืบต่อไป ซึ่งทางจังหวัดเองก็เคยยอมรับมตินี้แล้ว ทำไมอยู่ ๆ จึงมาอนุมัติให้บริษัทเอกชนที่เขาต้องการไปลงทุน เพื่อเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ก็ไม่รู้ เรื่องนี้หากจะมองกันในแง่ลบสามารถที่จะคิดอย่างอคติได้ว่าบริษัทเอกชนคงมีวิธีการอย่างหนึ่งอย่างใดกับผู้ใหญ่ในจังหวัด จึงยินยอมอนุมัติ อย่างไรก็ตามคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ ก็คัดค้านอย่างแข็งขันกับโครงการของจังหวัดที่จะให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเข้าไปทำลายธรรมชาติบนเกาะเสม็ด

เมื่อข่าวเรื่องนี้แพร่กระจายออกมา ทางจังหวัดโดย "น.อ.จำลอง ประเสริฐยิ่ง" ผู้ว่าราชการจังหวัดระยองก็มีหนังสือด่วนที่สุดมาแก้ข่าวแก่หนังสือพิมพ์ "สยามรัฐ" ว่าข่าวที่ว่าทางจังหวัดให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนเรื่องเกาะเสม็ดนั้นไม่เป็นความจริง หนังสือพิมพ์ "สยามรัฐ" ก็ลงแก้ข่าวนี้ให้เช่นเดียวกัน แต่ทางคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ ก็ยังยืนยันว่าทางจังหวัดระยองให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชนแน่นอน คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ มีหลักฐานเพราะบริษัทที่ได้รับสัมปทานนั้น ได้มีหนังสือมาทางผู้ว่าการท่องเที่ยวฯ เพื่อขอความสนับสนุนโครงการของเขา

อย่างไรก็ตาม ทางคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ และการท่องเที่ยวฯ ก็คัดค้านเต็มที่ สำหรับเรื่องการทำลายธรรมชาติดังกล่าวนี้

เรื่องนี้จะเป็นความจริงหรือไม่ไม่จำเป็นจะต้องแก้ข่าวกันไปมาให้เสียเวลา เพราะถึงอย่างไรความจริงก็ต้องปรากฏออกมาอย่างแน่นอน แต่ก่อนที่ความจริงเรื่องนี้จะปรากฏออกมา ผมในฐานะประชาชนคนหนึ่งขอคัดค้านอย่างเต็มที่กับการทำลายธรรมชาติรวมทั้งการให้สัมปทานเกาะเสม็ดแก่บริษัทเอกชนอย่างคลุมเครือ มีเลศนัย บางสิ่งบางอย่าง ทั้ง ๆ ที่ทางจังหวัดได้ยอมรับมติของคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ เรื่องการพัฒนาเกาะเสม็ดไปแล้ว ทางคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ และการท่องเที่ยวฯ ก็ยังยืนยันว่าจะทำตามมตินี้ซึ่งได้รับความเห็นชอบในที่ประชุมคณะกรรมการศูนย์พัฒนาการท่องเที่ยวเกาะเสม็ดแล้วเมื่อวันที่ 26 ก.พ. 22

นอกจากหนังสือคัดค้านที่ทางคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมฯ ได้มีไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขอระงับการให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชน พร้อมทั้งเสนอความเห็นและแนวทางที่เหมาะสมไปยังการท่องเที่ยวฯ แล้ว ผมเองในฐานะที่ห่วงใยสภาพสิ่งแวดล้อมฯและธรรมชาติของบ้านเมืองก็คัดค้านอย่างเต็มที่และอ้อนวอนให้ทางจังหวัดหรือท่านผู้ว่าราชการจังหวัดจงระงับยับยั้งเรื่องนี้เสียเถิด ลองพิจารณาดูเอาเถิดว่าระหว่างผลประโยชน์ของบริษัทหรือของใครคนหนึ่งนั้นสิ่งไหนน่าที่จะต้องรักษาไว้

เรื่องนี้เห็นจะจบลงได้ไม่ง่ายนัก หากทางจังหวัดยังดื้อดึงที่จะให้สัมปทานแก่บริษัทเอกชน ก็คงต้องดำเนินการกันทุกวิถีทางเพื่อรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติของบ้านเมืองนี้ จะหนักหนาแค่ไหนก็จะต้องลองดู.....●

หนังใหญ่วัดบ้านดอน
ตำบลเชิงเนิน อำเภอเมืองระยอง

อำนาจ มณีแสง

ประวัติความเป็นมาของหนังใหญ่วัดบ้านดอน

เนื่องจากผู้เขียนมีถิ่นกำเนิดที่บ้านดอน และได้ทราบเรื่องหนังใหญ่และได้เคยชมหนังใหญ่โรงนี้มาตั้งแต่เด็ก เมื่อได้สอบถาม **พระครูปัญญาวุฒิกร** เจ้าอาวาสวัดบ้านดอน และ **นายสี รื่นเริง** ครูหนังใหญ่คนล่าสุด ซึ่งท่านก็เป็นผู้รับช่วงต่อมา ปัจจุบันมีอายุ 103 ปี ชรามากไม่สามารถที่จะออกแสดงได้ ลูกหลานจึงได้รับช่วงกันต่อมา ผู้ที่รับถ่ายทอดก็คือ **นายเฉลิม มณีแสง นายเจิม ขอบอรัญ** ซึ่งเป็นผู้พากย์ประจำคณะทั้ง 2 คน ส่วนผู้พากย์คนก่อน ๆ นั้นก็มี **ปู่ทิม นายสวม ประสิทธิ์แพทย์ นายช่ำ ช่างทอง นายเรือง** ซึ่งแสดงร่วมกับนายสีอยู่นาน

จนชราภาพเสียชีวิต

จากการสืบเสาะสอบถามได้ความว่า หนังใหญ่ชุดนี้มีอายุประมาณ 200 ปี นำแสดงอยู่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งนิยมแสดงกันทางภาคใต้ แถบจังหวัดพัทลุง ครั้นต่อมาสมัยที่เจ้าคุณเฒ่า พระศรีสมุทโภคชัยโชคชิตสงคราม (เกตุ ยมจินดา) ซึ่งเป็นเจ้าเมืองคนแรกของจังหวัดระยอง (ดูทำเนียบผู้ว่าราชการจังหวัดระยองแล้ว ไม่ระบุ พ.ศ. ที่ท่านดำรงตำแหน่ง)ได้ทราบกิตติศัพท์ของหนังใหญ่ชุดนี้ ก็ได้ติดต่อซื้อมาทั้งชุดประมาณ 200 ตัว ได้นำแสดงที่วัดจันทอุดม (วัดเก๋ง) ปัจจุบันเป็นที่ตั้งโรงพยาบาลระยอง

จากนั้นได้นำไปถวายวัดบ้านดอน เพราะเจ้าอาวาสวัดบ้านดอนสมัยนั้นสนใจฝึกผู้แสดงชาวบ้านดอนและชาวบ้านชากใหญ่ พร้อมทั้งคนพากย์ และวงปี่พาทย์สำหรับเล่นกับหนังชุดนี้ไว้เป็นประจำ ปัจจุบันหนังชุดนี้ก็อยู่ที่วัดบ้านดอน จากตัวเมืองจะไปวัดนี้ไปได้หลายทาง ทางที่ใกล้ที่สุดเข้าทางธนาคารกรุงเทพ จำกัด หรือทางแยกเข้าตลาดเสรี ระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร

ชื่อตัวหนัง

หนังเฝ้า เป็นหนังภาพเดี่ยว หน้าเสี้ยว พนมมือ

หนังคเนจร (บางทีเรียกหนังเดิน) เป็นหนังภาพเดี่ยวหน้าเสี้ยว ท่าเดิน

หนังง่า เป็นหนังภาพเดี่ยวหน้าเสี้ยวท่าเหาะ

หนังเมือง อาจเป็นหนังเดี่ยวหรือหลายตัวก็ได้ แต่ต้องประกอบด้วยภาพปราสาทราชวัง

หนังจับ เป็นหนังสองตัวขึ้นไป เป็นท่ารบกันหรือจับกัน อยู่ในแผ่นหนังผืนเดียว คนเชิดคนเดียว

วิธีการแสดงหนังใหญ่

แสดงกันกลางแจ้งใช้ไม้ไผ่ทั้งลำยกเป็นจอ ซึ่งทำด้วยผ้ามุ้ง ขนาดกว้างประมาณ 4 เมตร ยาว 9 เมตร จอขอบล่างสูงจากพื้นดิน 1 เมตรเศษ ช่วงใต้จอถึงพื้นดินขึงผ้าทึบ สองข้างจอปักเสาไม้ไผ่ข้างละคู่ แต่ละคู่ห่างกันประมาณเมตรครึ่งทำเป็นราวพิงหนัง เว้นทางให้คนเชิดเดินเข้าออกพอสะดวก หน้าจอใช้ไม้ไผ่ปักเป็นราวเตี้ย ๆ สำหรับพิงหนังไหว้ (ไหว้ครู) สูงประมาณ 1 เมตร ยาว 2 เมตร ยอดเสาทุกด้านปักธงแดง หน้าหนังไหว้ตั้งโต๊ะวางเครื่องบูชาครู(มหรสพอื่นที่แสดงร่วมในงาน สมัยก่อนนั้นถือกันมาก จะต้องมาร่วมคารวะครูหนังใหญ่ก่อนเสมอ ถือว่าครูแรง)

หลังจอทำเป็นเพิงกันไฟตลอดจอ เรียกว่า **"ผ้าคลุมไฟ"** ในเพิงนั้นสมัยก่อนตั้งเตาไฟให้สูงกลางจอ

นายอำนาจ มณีแสง ทายาทหนังใหญ่บ้านดอน

ใช้แสงได้หรือแสงจากกองไฟ ซึ่งนิยมก่อด้วยกะลามะพร้าวให้ลุกโชนอยู่เสมอในเวลาแสดงเรื่องแสงไฟนี้ได้วิวัฒนาการมาเป็นตะเกียงเจ้าพายุและไฟฟ้าในปัจจุบัน

ด้านหลังเพิงกันไฟใช้ไม้ไผ่ทำราวสำหรับพิงหนังทั้งหมดที่นำไปแสดงโดยจัดเรียงตัวหนังไว้ตามลำดับเรื่องที่จะแสดงในคืนนั้น ๆ หนังใหญ่เท่าที่ทราบก็เล่นเรื่องรามเกียรติ์ ใช้ผู้แสดงประมาณ 30 คน

ก่อนแสดงจะต้องทำการไหว้ครูและเบิกหน้าพระ คือไหว้ตัวครูพระฤาษี และหนังสำคัญรองลงมาอีก 2 ตัว จากนั้นก็มีการแสดงจับลิงหัวค่ำทุกครั้งเพื่อเป็นคติสอนผู้ชมก่อนแสดงในท้องเรื่อง หรือจะว่าเป็นการเกริ่นตามประเพณีหนังใหญ่ เหมือนกับลิเกจะเล่นก็ต้องมีการออกแขกกันก่อน เป็นต้น

การจับลิงหัวค่ำที่ว่าเป็นคติก็คือว่า ลิงขาว เป็นลิงประพฤติดีมีศีลธรรม อีกตัวหนึ่งเป็นลิงดำ ซึ่งเป็นลิงเลว รบกันแล้วฝ่ายลิงขาวซึ่งเป็นฝ่ายธรรมะชนะจับลิงดำหมายเอาไปฆ่า พอดีพบพระฤาษี พระฤาษีจึงสั่งสอนว่าการฆ่ากันก็เป็นบาป ขอให้รู้ผิดกลับตนประพฤติแต่ความดี สามัคคีกันไว้เถิด ลิงขาวจึงได้ปล่อยลิงดำ จากนั้นจึงเริ่มแสดงเรื่องที่เตรียมไว้

การดูหนังที่ตัวจับ ตัวจับหมายถึงการต่อสู้กัน เมื่อเชิดต่อสู้กันใช้ตัวเดี่ยว เมื่อหนังเดี่ยวปะทะกันแล้วจะหายไป แผ่นหนังใหญ่ หนังจับก็จะขึ้นแทน ใช้คนเชิดต่างคนกัน ในตัวหนังจับนี้สังเกตได้ว่าหนัง 2 ตัว หรือมากกว่า ที่รบกันนั้นกำลังต่อสู้หรือรบกันอยู่ในหนังนั้น พอได้จังหวะก็แยกออก หนังตัวจับก็ลงเข้าจอ ตัวเดี่ยวก็ออกมาเชิดอีกและเชิดพอสมควรแล้วก็จับกันอีก ประเพณีหนังใหญ่จะจับกันถึง 3 จับ แต่ละตัวก็จับในท่าต่าง ๆ กัน ดังนั้นคนแจกตัวหนังให้คนเชิดจึงนับว่าสำคัญต้องแจกตามท้องเรื่องและต้องไม่แจกผิดตัว คนที่เอาหนังออกไปเชิดแล้วต้องเอากลับมาไว้ที่ให้ถูกต้อง

การดูหนังใหญ่ นอกจากดูศิลปจากตัวหนังแล้ว นิยมดูคนเชิดซึ่งแต่งตัวนุ่งผ้าโจงกระเบนสวมเสื้อคอกลม มีผ้าคาดเอวและสวมถุงเท้าขาวการเชิดจะเชิดไปตามลีลาหรือบทบาทของตัวหนัง ซึ่งมีลีลาต่าง ๆ กัน ตัวพระตัวนางก็เชิดอย่างหนึ่ง ตัวสัตว์ ตัวลิง ก็เชิดอีกลักษณะหนึ่ง ตัวตลกก็เป็นไปตามรูปแบบของเขา บางโอกาสก็มีผู้หญิงร่วมแสดงด้วย เช่น ตอนสีดาลุยไฟ เขาก็เอาผู้หญิงมาร่วมแสดงลุยไฟที่หน้าจอ เป็นต้น เพราะการแสดงหนังใหญ่ส่วนใหญ่แสดงกันนอกจอ ไม่ใช่เชิดในจอเหมือนหนังตะลุง การพากย์ใช้คนพากย์ 2-4 คน จะพากย์ไปตามท้องเรื่องใช้ปี่พาทย์บรรเลงตามลีลาการเชิดและตามเพลงที่คนพากย์บอกหลังจากพากย์จบแต่ละตอน

โปรดช่วยส่งเสริมและอนุรักษ์เอกลักษณ์ไทยให้ยืนยงต่อไป

เถรประวัติ

นามตามจารึกในหิรัณยบัฏ

พระมหารัชชมังคลาจารย์ วิมลญาณอุดม พรหมจารีพรตนิวิฏฐ์ พุทธศาสนกฤตยากร ธรรมยุตติกคณิสสร บวรสังฆาราม คามวาสี สถิต ณ วัดสัมพันธวงศ์วรวิหาร พระอาราม หลวง

นามเดิม เทศ นามสกุล วิทยานุกรณ์

นามฉายา นิทฺเทสโก

นามบิดา หมื่นศิรินรา (อ่อง วิทยานุกรณ์)

นามมารดา นางศิรินรา (กรอง วิทยานุกรณ์)

ชาติภูมิ บ้านนาซา ตำบลปากน้ำประแส อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

ธัมมิกวัตร
ของ
พระมหารัชชมังคลาจารย์ นิทฺเทสกเถร

วัตรเวลาเจริญกัมมัฏฐาน

(ลำดับนี้ เจริญกัมมัฏฐาน) ทำให้ใจสงบหมดจดจากนิวรณ์ มีกำลังมั่นคงด้วยสมถภาวนา ให้ปัญญารุ่งเรืองสว่างเห็นอรรถธรรมด้วยวิปัสสนาภาวนาตามควรแก่เวลาที่จะทำได้ (แม้เพียง 5 นาที 10 นาที ก็ยังดีกว่าไม่ทำ เพราะจะได้เป็นปัจจัยให้สมบูรณ์ในวันหน้า) ใจเหมือนนาย กายเหมือนบ่าว ถ้านายคือใจไม่ได้อาหาร มีอาการอดอยากจนไม่มีกำลัง ทั้งโง่เง่าก็ย่อมจะเบียดเบียนบ่าวให้ทำการผิดและทุจริตต่าง ๆ ซึ่งต้องลำบากมากแต่ได้ผลดีน้อย หรือมีแต่ได้โทษทุกข์ความเดือดร้อนตลอดกาลนาน และมารทั้ง 5 ย่อมได้ช่องที่จะทำลายล้างผลาญให้ถึงความพินาศฯ ส่วนนายคือใจที่ได้ธรรมปีติเป็นอาหาร มีการอบรมฝึกฝนดีแล้ว ย่อมมีกำลังกล้าหาโรคมิได้ผ่องใสฉลาดสามารถบังคับกายให้ทำการงานแต่ที่ถูกและสำเร็จโดยชอบ คือประกอบไม่ผิดไม่ติดขัด การนั้นย่อมให้ผลดีเต็มที่ หรือกลับให้ผลดีมากเกินคาดหมาย ไม่ต้องลำบากกายใจทั้งตนและคนอื่น มีแต่ความแช่มชื่นเกษมสานต์ มารทั้งปวงไม่สามารถจะรังควานได้ ย่อมถึงซึ่งความมีชัยชนะในที่ทั้งปวง

เพราะฉะนั้น สาธุชนผู้ปรีชาจึงพากันยินดีในความไม่ประมาท ฝึกใจให้ฉลาด รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักตนรู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักบริษัท และรู้จักเลือกบุคคลที่ควรคบหรือไม่ควรคบ ทั้งมีความเคารพธรรมและประพฤติตามให้สมกับความรู้ที่ได้ศึกษาแล้ว มีความผ่องแผ้วสมบูรณ์ด้วยทรัพย์อันประเสริฐ คือมีศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ ปัญญา ซึ่งสมเด็จพระบรมศาสดาตรัสว่า เป็นผู้ไม่ยากจน เป็นคนดีงามมีแต่ความสุขฯ เมื่อเราทั้งหลายอยากได้นายดีบ่าวดีและมีความสุข ก็พึงตั้งตนให้เป็นสาธุชนผู้ปรีชา ปฏิบัติกายวาจาใจของตนด้วยดีดังกล่าวแล้ว ก็จะได้ประสบผลพิเศษนั้นสมปรารถนาฯ

แต่ผู้จะเจริญกัมมัฏฐานนั้น จำต้องศึกษาให้รู้และประกอบตนด้วยองค์คุณที่สมควรคือ อัปปนาโกศล 10 ละปลิโพธ 10 รู้จักประมาณในการบริโภคอาหารและที่นอนที่นั่งอันสงัด จึงจะได้ผลดีไม่มีอันตรายฯ

อัปปนาโกศล 10 อันเป็นเหตุให้ทำได้ถูกต้องอย่างดีนั้น คือ

1. ทำวัตถุภายนอกภายในให้สละสลวย คือ ทำกายใจให้สะอาดงาม เรียบร้อยโปร่งสบาย ๆ

2. ฉลาดในนิมิต คืออารมณ์ที่หมาย ได้แก่บริกรรมนิมิต อุคคหนิมิต ปฏิภาคนิมิตฯ

3. ทำอินทรีย์ให้เสมอกัน คือทำศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ให้เสมอกันฯ

4. ควรยกย่องก็ยกย่อง คือ ใจเหี่ยวสลดท้อแท้อยู่แล้ว ควรพิจารณาความดีที่ทำให้เกิดปีติรื่นรมย์ เช่นเจริญพระพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ หรือนึกถึงบารมีที่บุคคลได้โดยยาก ซึ่งตนได้บำเพ็ญไว้เป็นต้นฯ

5. ควรข่มก็ข่ม คือเมื่อใจฟุ้งไปในกาม หรือพยาบาท หรือมัวเมาประมาทดูหมิ่นผู้อื่น ก็นึกถึงมรณสติ พระไตรลักษณ์ เพ่งโทษตน โดยเทียบกับท่านพระพุทธสาวกผู้พิเศษฯ

6. ควรให้ชื่นก็ให้ชื่น คือใจแช่มชื่นอยู่ในกุศลธรรม อย่างใดไม่เป็นไปเพื่อโทษ ก็พึงตั้งใจสนับสนุนให้ทำอย่างนั้น ให้แนบเนียนดียิ่งขึ้น ๆ

7. ควรเพ่งดูก็เพ่งดู คือกายใจดำเนินในคลองธรรมถูกต้องดีแล้ว ก็พึงเพ่งดูเพื่อให้มั่นไม่ผิดพลาดฯ

อุโบสถ วัดสารพารัตธรรมาราม

8. เว้นคนมีจิตไม่มั่นคง คือเว้นคนใจเบาเหลาะแหละ มักง่าย ไม่มีสัจจะ จืดจางเร็วเสีย ไม่คบคนเช่นนั้นเป็นมิตร และไม่คบโทษเช่นนั้นไว้ในจิต อันจะทำให้เป็นคนสันดานทราม ทำความดีไม่ได้ฯ

9. เสพผู้มีจิตมั่นคง คือผู้มีจิตแกล้วกล้าอดทน ไม่จืดจางเร็ว มีสัจจะ ไม่มักง่าย คบคนเช่นนี้ไว้เป็นมิตร คบคุณเช่นนี้ไว้ในจิต เพื่อเป็นเหตุให้เป็นคนมั่นคงตามฯ

10. รักใคร่ในอัปปนาสมาธิ คือรักใคร่ในความที่ใจสงบอย่างแนบแน่นฯ

ปลิโพธกังวล เหตุทำให้เนิ่นช้าไม่สงบ ซึ่งควรปลดเปลื้องให้ห่างไกล แม้เพียงชั่วขณะก็ยังดีนั้น คือ

1. กังวลอยู่ด้วยที่อยู่
2. กังวลอยู่ด้วยตระกูล
3. กังวลอยู่ด้วยลาภสักการ
4. กังวลอยู่ด้วยหมู่คณะ
5. กังวลอยู่ด้วยกิจการงาน
6. กังวลอยู่ด้วยเดินทางไกล
7. กังวลอยู่ด้วยญาติ
8. กังวลอยู่ด้วยความเจ็บไข้
9. กังวลอยู่ด้วยการเล่าเรียนศึกษา
10. กังวลอยู่ด้วยจะเจริญฤทธิ์รักษาฤทธิ์ฯ

เมื่อกำหนดปลิโพธ 10 นี้ได้แล้ว ละเว้นให้ได้ในเวลาที่ควร บริโภคอาหารแต่พอสมควร ไม่ให้มากนักน้อยนัก ระวังธาตุให้ปกติอย่าให้พิการฯ

ที่นั่งที่นอนอันสงัด สำหรับคฤหัสถ์ผู้ครองเรือนจะเลือกให้ได้ตามแบบเป็นการยากแต่ผู้ฉลาดพอหาได้ คือเมื่อเลิกจากการงานบริโภคอาหารแล้ว ชักชวนผู้ที่อยู่ในปกครองของตนให้ไหว้พระสวดมนต์เจริญภาวนาพร้อม ๆ กันก็ได้ ก่อนนอนเมื่อเด็กเล็กนอนหลับแล้วก็ได้ ตอนเช้าตื่นนอนเสียก่อนพวกลูกเด็กแดงก็ได้ เช่น 4 น. หรือ 5 น. รีบลุกขึ้นทำหน้าที่ของตนทำใจให้รู้สึกเหมือนตนอยู่ในวิมานบนสวรรค์ หรืออยู่ในป่าแต่คนเดียว ก็จะได้ความสงบสงัดถ้าลูกหลาน

เผอิญตื่นขึ้นก็ชักชวนให้สวดมนต์ไหว้พระ และนั่งพิจารณากัมมัฏฐานตามควร ก็จะชื่อว่ารู้จักหาโอกาสพอให้ได้เจริญภาวนากัมมัฏฐาน อันเป็นกิจสำคัญสำหรับชีวิตของตนฯ ฝ่ายผู้อยู่วัด เมื่อไม่เกียจคร้านไม่ประมาท ก็หาโอกาสหาที่สงัดบำเพ็ญภาวนาให้ติดต่อได้ดีกว่าคฤหัสถ์มาก

การเจริญกัมมัฏฐานภาวนานั้น ครั้งพุทธกาลไม่ปรากฏว่ามีวิธีอาราธนา แต่พระอาจารย์ผู้สอนกัมมัฏฐานโดยมาก ท่านให้อาราธนาก่อน มีวิธีต่างๆ กัน มีให้หาธูปเทียนข้าวตอกดอกไม้ อย่างละ 5 บ้าง 10 บ้าง บางท่านให้มีเทียนหนัก 1 บาท และใช้ไส้ 32 เส้นด้าย เป็นต้น ให้กระทำการบูชาพระรัตนตรัยทำวัตร แล้วกล่าวคำอาราธนา ย่อบ้าง พิสดารบ้างตามความนิยมของท่านอาจารย์นั้น ๆ เห็นว่าเป็นวิธีอบรมอินทรีย์ของผู้ที่ยังอ่อนให้แก่กล้าเพื่อมั่นคงในการเจริญภาวนาดีอยู่ สมควรที่ผู้แรกปฏิบัติจะรู้และทำก่อน

แต่เพื่อจะไม่ให้ยืดยาว จะรวมกล่าวตามเค้าของท่านอาจารย์เหล่านั้น เอาแต่ใจความเฉพาะที่ต้องการและเพิ่มเติมข้อที่ควรคำนึงถึงซึ่งยังไม่มีเข้าด้วย ช่วยให้ได้เนื้อความบริบูรณ์ตามประสงค์พอสำเร็จประโยชน์แก่ผู้ต้องการ ดังต่อไปนี้

ผู้แรกปฏิบัติ เบื้องต้นควรจัดเครื่องสักการเป็นอย่างดี ตามความพอใจตามความสามารถของตนบูชาเพื่อเป็นเครื่องอุดหนุนน้ำใจให้ความเลื่อมใสปรากฏ เมื่อบูชาด้วยสักการภายนอกแล้ว แต่นั้นควรอธิษฐานตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ อันเป็นสมบัติที่รักของตนให้เป็นเครื่องสักการภายใน ถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา อีกวาระหนึ่ง เพื่อจะให้จิตชื่นบานกล้าหาญด้วยดี เมื่อบูชาทำวัตรแล้ว จึงกล่าวคำอาราธนาด้วยจิตศรัทธา ทำสัญญาในใจ เหมือนได้กล่าวปฏิญญาตนในที่เฉพาะพระพักตร์พระบรมศาสดา พร้อมด้วยพระธรรมและพระสงฆ์ ดังนี้ฯ

คำอาราธนากัมมัฏฐาน

ข้าพเจ้าจักเจริญกัมมัฏฐานภาวนา บูชาพระรัตนตรัยอุดม สั่งสมทศบารมีธรรมบำเพ็ญอิทธิบาททั้ง 4 บ่มอินทรีย์ให้แก่โดยกาล สังหารนิวรณ์ 5 ให้หายสืบสายวิตกวิจารปิติสิริร่วมสุขเอกัคคตา ต่อมาให้ถึงฌาน 4 พร้อมด้วยวสีทั้ง 5 เดินมรรคา พระอริยสมังคี ล้างธุลีกิเลสให้สูญ ตัดมูลอาสวะอนุสัย ห่างไกลสังโยชน์ทั้งปวง ล่วงถึงประโยชน์ยิ่งใหญ่ ขอคุณพระรัตนตรัย คุณไท้อธิราชเทวดา คุณมารดาบิดา ครูอาจารย์ คุณความดีทุกประการ จงมาเป็นที่พึ่งแก่ข้าพเจ้า บรรเทาทุกข์ร้อนให้เหือดหาย ทำลายมาร 5 ให้พินาศปราศจากภยันตรายนิรันดร์ เกษมสันต์ประสบสิ่งเสมอใจ สมดังมุ่งหมาย ณ กาลบัดนี้เทอญฯ (กราบครั้ง 1) ฯ

วิธีนั่งกัมมัฏฐานและน้อมใจนึก

นั่งพับพนัญเชิงสมาธิ เท้าขวาทับเท้าซ้าย มือขวาทับมือซ้าย พอปลายนิ้วชี้ชนปลายนิ้วแม่มือ ตั้งตัวให้ตรงเพ่งดูในกายให้เห็นเหมือนพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ มาประทับเต็มอยู่ภายในกายใจ คุณท่านมารดาบิดา ครูอาจารย์ และท่านผู้มีบุญทั้งหลายก็มาห้อมล้อมคอยป้องกันรักษามิให้เป็นอันตราย คอยตักเตือนเราไม่ให้เชือนแชออกนอกทาง และพิจารณาบารมี 30 ที่ได้บำเพ็ญไว้ในปางก่อน คือ

1. ทาน การสละทรัพย์ให้ปัน ส่วนสามัญ กลาง อย่างยิ่ง

2. ศีล รักษากายวาจาให้เรียบร้อย สามัญ กลาง ประณีต

3. เนกขัมมะ สละกามความใคร่ มุ่งหมายความรู้ความสงบ ทั้งสามัญ กลาง แลอย่างยิ่ง

4. ปัญญา ความรอบรู้ สามัญ กลาง อย่างยิ่ง

5. วิริยะ ความเพียร สามัญ กลาง อย่างยิ่ง

6. ขันติ ความอดทน สามัญ กลาง อย่างยิ่ง

7. สัจจะ ความซื่อตรง ตั้งใจหาความจริง ประพฤติจริง ส่วนสามัญ อย่างกลาง อย่างยิ่ง

8. อธิษฐาน ความตั้งใจมั่น สามัญ กลาง อย่างยิ่ง

9. เมตตา ปรารถนาให้ได้สุข สามัญ กลาง อย่างยิ่ง

มุขพระอุโบสถ ๒ จำลองเป็นรูปพระพุทธไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

10. อุเบกขา ความไม่ยินดียินร้ายฯ สามัญ กลาง อย่างยิ่ง

เหล่านี้ให้เห็นเป็นคุณมีในใจ เหมือนรสยาใน เนื้อไม้ อันสามารถกำจัดโรคให้หายภัยอันตรายเหตุ ขัดข้องทั้งหลายย่อมพินาศ ด้วยอำนาจบารมีที่บำเพ็ญ มา แล้วเจริญภาวนากัมมัฏฐานตามจริตของตน หรือ จะตรวจแต่ศีลที่ได้รักษาสมาทานตามชั้นของตนให้ บริสุทธิ์ ถ้าเห็นด่างพร้อยขาดวิ่น สมควรจะแสดง คืน หรือขอสมาทานอธิษฐานใหม่ ก็พึงทำตามเหตุ ตามเพศภูมิของตน เมื่อเพ่งศีลของตนเห็นบริสุทธิ์แล้ว แต่นั้นจึงพิจารณาธรรมที่ควรแก่จริตของตน คือ

1. ถ้าเป็นคนราคจริต มักทำผิดเพราะกำหนัด ยินดีรักสวยรักงาม ควรพิจารณากายคตาสติ หรือ อสุภกัมมัฏฐาน เป็นต้น ฯ

2. ถ้าเป็นคนโทสจริต มักทำผิดเพราะหงุด หงิดโกรธง่าย ควรเจริญเมตตาพรหมวิหารฯ

3. ถ้าเป็นคนโมหจริต มักทำผิดเพราะเขลา งมงาย พึงแก้ด้วยการเรียนการถามการฟังธรรม เทศนา สนทนากับครู ในเวลานั่งกัมมัฏฐานพึงตั้ง ปัญหาถามตนและคิดตอบเองเหมือนครูกับศิษย์สนทนา กัน เช่น จะถามว่า คนมีศีลดี หรือคนทุศีลดี คนมีศีล มีสุข หรือคนทุศีลมีสุข คนทำตามกิเลส กับคนทำตาม คำสอนของพระพุทธเจ้า ใครจะดีกว่ากัน พระพุทธ เจ้าท่านฆ่าคือทิ้งคนเช่นไรเสีย และท่านอุปถัมภ์คือ ฝึกคนเช่นไร คนรู้ว่าชั่วแต่ยังฝืนทำ รู้ว่าดีแต่ไม่ทำ เป็นคนดีหรือเลว คนใจเด็ดสละความชั่วได้ และทำ ความดีสำเร็จสมแก่ความรู้เขาเป็นอะไร เราจะทำ อย่างไรต่อไป? เราต้องการเป็นคนเลวหรือคนดี เมื่อ เราตั้งข้อถามดังนี้ เป็นต้น และพิจารณาเห็นด้วย ปัญญาแล้วจึงตอบเป็นข้อ ๆ ไป ก็จะกลับสันดาน ของตนให้เป็นคนดีได้ และจะถามต่อไปอย่างไรก็ได้ แต่ให้ถามเป็น 2 ทาง ดังนี้ตอบง่าย ๆ

4. ถ้าเป็นคนวิตกจริต มักทำผิดเดือดร้อน เพราะนึกพล่าน พึงเพ่งกสิณ หรืออานาปานัสสติฯ

5. ถ้าเป็นคนศรัทธาจริต มักทำผิดเพราะเชื่อง่าย พึงเจริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ เป็นต้นฯ

6. ถ้าเป็นคนพุทธิจริต มักทำผิดเพราะใช้ความรู้ความคิดของตนเกินไป ควรเจริญพระไตรลักษณ์ ธาตุกัมมัฏฐาน สติปัฏฐาน เป็นต้นฯ

อนึ่ง ท่านว่าอานาปานัสสติ ควรแก่จริตของคนทุกจำพวก เป็นยอดกัมมัฏฐานฯ ประการหนึ่ง เมื่อผู้ใดคุ้นเคยกัมมัฏฐานอย่างไหน ๆ เป็นที่สบายของตน จักเจริญกัมมัฏฐานอย่างนั้นก็ได้ เมื่อพิจารณาเห็นกาลเวลาและความสามารถว่า ควรจักนั่งนานสักเท่าไร พึงอธิษฐานว่า ข้าพเจ้าจักนั่งชั่วเวลาเท่านั้น (เช่น 10 นาที 15 นาที หรือชั่วเล่มธูป ตลอดถึง 2-3 ชั่วโมง วัน 2 วัน) ก็จงทำให้ได้จริง ยิ่งทำให้ตรงเวลาเสมอได้เป็นดี แต่อย่าทำด้วยอำนาจตัณหาที่อยากจะให้เป็น หรืออยากจะเห็นอารมณ์ที่ดี อย่าหลงอารมณ์ที่มาปรากฏในเวลาเมื่อจิตสงบ จะเป็นอารมณ์ที่ดีหรือเลวทรามอย่างใด พึงทำความเข้าใจรู้ไว้ว่า นั่นของไม่จริง ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา มาปรากฏชั่วกาล แล้วก็จะดับไป อย่ายินดียินร้าย เพ่งดูไปด้วยสติปัญญา อารมณ์ที่มาปรากฏนั้นก็จะดับในไม่ช้า พึงทำที่ง่ายไปหายาก จนกว่าอินทรีย์ 5 จะแก่กล้ามีกำลังเสมอกัน ก็จะตัดกิเลสในสันดานให้สิ้นไป อย่าทำให้ลำบากกายใจจนเกิดความท้อถอย ควรทำให้เหมือนพี่เลี้ยงเด็กน้อย ที่ต้องคอยระวังสั่งสอนแนะนำ ปลอบโยน เอาใจ ให้ทำกิจที่พอสมควรแก่กำลังเมื่อโตใหญ่ก็ทำได้ดีโดยลำดับ จนถึงไม่มีผู้คอยบังคับสั่งสอน ก็ทำได้ดีเรียบร้อยฯ

คณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์
หลวงพรหมทัตตเวที

ที่ปรึกษา

นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
นายสำเริง ศรีจันทร์งาม
พลเรือโท ลักษณ์ บุญศิริ
พลเอก นฤธี เผือกพิพัฒน์

ประธาน พลโท ฉลอม วิสมล
รองประธาน ร.อ. อดุลย์ รัตตานนท์
รองประธาน พล.ต.ต. บรรจง มุกดาสนิท

คณะกรรมการ

นายฉัตรชัย อรัญนารถ
นายสมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ
นายอรุณ เกตุสุริยงค์
นายชวลิต สุขวารี
นายปรีดา ศรีวรรณเจริญ
นายธรรมนู เลาหกัยกุล
นายสุวิทย์ ผลลาภ

กรรมการและเลขานุการ นายเสวก ผาสุข
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ นายเสมอ กลิ่นหอม
กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ น.ส.ประดิษฐา ดัชนีย์

☆☆☆☆☆

รายนามผู้บริจาคค่าพิมพ์หนังสืออนุสรณ์ฯ

1.	คุณปราโมทย์ บุญล้น	1,000 บาท	7.	น.ท.ประพฤทธิ์ กุศลพันธ์	200 บาท
2.	คุณสุนทร กรุณานนท์	500 บาท	8.	คุณมณฑา สังข์สุวรรณ	1,000 บาท
3.	คุณเสียง อรัญนารถ	500 บาท	9.	คุณกิตติ ตันยาตพรชัย	500 บาท
4.	คุณชาญพล ประทีปธรรม	1,000 บาท	10.	จ.ส.อ.จำนงค์ อุตหนุน	500 บาท
5.	คุณยุพา การุญ	500 บาท	11.	คุณมนต์ชัย ทรัพย์แก้ว	500 บาท
6.	คุณอนงค์ ประมวลวงค์	200 บาท	12.	คุณอุดม ศรีพลอย	100 บาท

13. คุณเฉลิมศรี เฉตระการ 200 บาท
14. คุณฉัตรชัย อรัญนารถ 500 บาท
15. คุณสุรินทร์ มุ่งหมายผล 200 บาท
16. คุณดิเรก กวยานนท์ 1,000 บาท
17. คุณจำเหลาะ สมจิตต์ 500 บาท
18. คุณดวงรัตน์ ความเพียร 100 บาท
19. คุณสุวรรณ ผาสุข 100 บาท
20. คุณจินดา ผาสุข 100 บาท
21. คุณสมทรง โอพิทักษ์ชีวิน 200 บาท
22. ด.ช.ดรีรัตน์ ผาสุข 100 บาท
23. ด.ญ.อรุณี-ทัศนียา ผาสุข 100 บาท
24. คุณสำเริง ศรีจันทร์งาม 2,000 บาท
25. พล.ต.ต.สมัย เปี่ยมพงศ์สานต์ 2,000 บาท
26. พล.ท.ฉลอม วิสมล 2,000 บาท
27. พล.ต.ต.บรรจง มุกดาสนิท 1,500 บาท
28. พ.อ.มานะ เกษรศิริ 1,000 บาท
29. พ.อ.สงวนศักดิ์ นิยมสมาน 500 บาท
30. พ.ต.ท.สมศักดิ์ มุกดาสนิท 1,000 บาท
31. คุณสุวิทย์ ผลลาภ 1,000 บาท
32. คุณชวลิต สุขวารี 1,000 บาท
33. คุณปรีดา ศรีวรรณเจริญ 1,000 บาท
34. คุณเสวก ผาสุข 1,000 บาท
35. คุณเสมอ กลิ่นหอม 500 บาท
36. คุณประดิษฐา ดัชนีย์ 500 บาท
37. ส.ส.สมศักดิ์ ชาญด้วยกิจ 3,000 บาท
38. คุณกมล วรุณวุฒิ 1,000 บาท
39. คุณศรีเพ็ญ เสริมสวัสดิศรี 500 บาท

รายนามผู้บริจาค (เพิ่มเติม)

คุณบุญมาก มุกดาสนิท
คุณวินัย สุขยืด
คุณฉลวย วงศ์อยู่
คุณละออ คล่องแคล้ว
คุณอภิชาติ บำรุงชีพ
คุณไพรัช วรเวช
ร.ท.จรัส-วรรณา สีมานนท์ปริญญา
คุณทองสุข ปราโมทย์
คุณพิศาล วัฒนวิฑูกูร
คุณเทียนชัย ภู่วัฒนา
คุณกมล หงษ์ยั่งยืน
คุณกิตติชัย ตันเจริญลาภ
คุณเพลินพิศ วิศรุตวงศ์
คุณกฤตพร หัตถโกศล
ส.ส.เสริมศักดิ์ การุญ
คุณไพรัช นิ่มเจริญ
คุณประคอง เจริญวงศ์
คุณสมเจตน์ หิริโอตตัปปะ
คุณชำนาญ วิทยศักดิ์พันธ์

คุณบุญเลิศ นิลชาติ
คุณธรรมนู เลาหกัยกุล
คุณจำเหลาะ จันทรัศมี
คุณณรงค์ สิ้นเคราะห์
คุณสมปอง หิริโอตตัปปะ
คุณปรัชญา อารีรักษ์
คุณบรรหาร สุคนธวารี
คุณมะยม รอบรู้
คุณทวนชัย-วลัยพร ได้เจริญสุข
คุณจำนง ถนอม
คุณวรรณไชย เชื้อพุทธ
พล.อ.ต.เสน่ห์ งามละเมียด
คุณยรรยง คุโรวาท
คุณฉัตรชัย สัตยวาท
คุณบุญรอด ปางสงวนพงษ์
คุณจีระ จันทนยิ่งยง
คุณอารมณ์ ปุณโณทก
คุณอรุณ เกตุสุริยงค์
ส.ส.สิน กุมภะ

คุณถกล พูลศิลป์
คุณเชื้อ ศุขอารีย์
พล.อ.นฤธี เผือกพิพัฒน์
คุณประสิทธิ์ สมะลาภา
คุณพิสา เสนาวงษ์
พ.ต.ต.ไพรัช ศรีเบญจรักษ์
คุณวีระศักดิ์ ภักดี
คุณสุชาติ ห่อศิริกุล
พ.ต.ท.สมมิตร ถาวรรัตน์
คุณสงุ่น จีนนคร
คุณเสน่ห์ แก้วเก้า
คุณโสภา ชาญด้วยกิจ
คุณอุบล เหง้าพรหมมินทร์
คุณจงจิตต์ ลาภะสกุล
คุณรัตน์ สังข์สุวรรณ
คุณอดุลย์ รัตตานนท์
คุณเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์
พล.ร.ท.ลักษณ์ บุญศิริ

ฯลฯ

118/20 ซอยสามชาย ถนนพระราม 6 ดุสิต กทม.

12 พฤศจิกายน 2533

เรื่อง **ขอเชิญประชุม**

เรียน **คณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์ฯ**

ตามที่คณะกรรมการได้จัดทำโครงการ ทำหนังสืออนุสรณ์หลวงพรหมทัตตเวที ดังรายละเอียดต่าง ๆ ของโครงการ พร้อมทั้งกำหนดการจัดทำของหนังสือดังกล่าวนั้น อาจจะมีปัญหาในการดำเนินงานเกิดขึ้นได้ เพื่อที่จะขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดมีขึ้น และทำให้หนังสืออนุสรณ์มีคุณภาพสามารถจัดทำได้สำเร็จตามเป้าหมายของโครงการนั้น จำเป็นจะต้องปรึกษาหารือจากกรรมการที่ปรึกษา และระดมความคิดจากคณะกรรมการจัดทำ จึงขอเรียนเชิญคณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์ มาประชุมเพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการจัดทำหนังสืออนุสรณ์ ในวันเสาร์ที่ 17 พฤศจิกายน 2533 ที่บ้านเลขที่ 118/20 ซอยสามชาย ถนนพระราม 6 เวลา 9.00-10.00 น.

จึงเรียนมาเพื่อทราบและขอเชิญคณะกรรมการได้ไปประชุมตาม วัน เวลา ดังกล่าวด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

พล.ท. ฉลอม วิสมล

(ฉลอม วิสมล)

โทร. 271-1582, 281-7859

บันทึกท้ายเล่ม

เมื่อคุณหลวงพรหมทัตตเวที ท่านถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ 13 กันยายน 2533 และได้ตั้งศพสวดพระอภิธรรมที่วัดธาตุทอง กรุงเทพมหานคร พวกเราชาวระยองในกรุงเทพฯส่วนน้อยที่ทราบข่าว และได้ไปร่วมคารวะแสดงความอาลัย บำเพ็ญกุศลกันตามประเพณี และก็ได้พยายามช่วยกันแจ้งข่าวให้เพื่อนฝูงญาติมิตรทราบอย่างเต็มที่

แต่พวกเราชาวระยอง ที่เคยรู้จักมักคุ้นและเคารพรักในตัวท่านคุณหลวงพรหมทัตตเวที อีกจำนวนมากที่แยกย้ายกันไป ไม่สามารถติดต่อได้ และส่วนใหญ่ก็จะมาทราบกันหลังจากเสร็จพิธีบำเพ็ญกุศลสวดพระอภิธรรมศพแล้ว และก็รอวันกำหนดการพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งก็คาดว่าจะอยู่ในช่วงเวลาอีกประมาณ 100 วัน

ฉะนั้น จึงมีกลุ่มชาวระยองและชาว "ระยองสังสรรค์" ซึ่งยังระลึกถึงพระคุณแห่งความกรุณาปรานีของท่านที่มีต่อพวกเรา เห็นว่าเมื่อถึงคราวที่ท่านต้องจากพวกเราไปตามอายุสังขารของท่าน จึงเห็นสมควรจัดทำหนังสืออนุสรณ์ของท่านในนามของชาวระยองในกรุงเทพฯสักเล่มหนึ่ง เพื่อแจกในงานพระราชทานเพลิงศพของท่าน โดยมีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1. เพื่อสดุดีความดีของท่านให้ปรากฏแก่ชาวระยองและชาวไทยทั่วประเทศ

2. เพื่อประกาศเกียรติคุณแห่งความดีของท่าน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชนรุ่นหลังของชาวระยองสืบไป

3. เพื่อเป็นความรู้ส่วนหนึ่ง อันจะเป็นประโยชน์และเป็นกุศลแก่ผู้ที่มาร่วมงานของท่าน

4. เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ของดีของจังหวัดระยอง ซึ่งเป็นบ้านเกิดของคุณหลวงพรหมทัตตเวที

ดังนั้น กลุ่มชาวระยองซึ่งมี พล.ท.ฉลอม วิสมล เป็นหัวหน้า จึงได้มอบหมายให้นายเสวก ผาสุข และนายเสมอ กลิ่นหอม เขียน "โครงการจัดทำหนังสืออนุสรณ์หลวงพรหมทัตตเวที" ขึ้น พร้อมกับจัดตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือจำนวนหนึ่งเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดำเนินงานให้ลุล่วงไป คณะกรรมการฯ โดยนายเสวก ผาสุข ทำหน้าที่เป็นเลขานุการ จึงได้รับผิดชอบด้านการโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้พวกเราชาวระยองทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัดทราบข่าวนี้ พร้อมกับร่วมกันบริจาคเงินทุนเป็นค่าพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้นสำเร็จด้วยดี

อนึ่ง คณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์ฯ เล่มนี้ ใคร่ขอขอบคุณคุณฉัตรวิชัย พรหมทัตตเวที และคุณอำนาจ มณีแสง (ศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระยอง) ที่กรุณามอบข้อมูลบางส่วนมาให้จัดพิมพ์ด้วย

จึงขออนุโมทนาในกุศลผลบุญที่ท่านทั้งหลายได้บำเพ็ญมาแล้วนี้ อุทิศแก่คุณหลวงพรหมทัตตเวที "ปูชนียบุคคล" ของพวกเราชาวระยองด้วยเทอญฯ

(นายเสวก ผาสุข)

เลขานุการคณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์ฯ

คณะกรรมการจัดทำหนังสืออนุสรณ์

หลวงพรหมทัตตเวที

ขอขอบคุณ

คุณจั๋ตวา กลิ่นสุนทร

ผู้อำนวยการหนังสือพิมพ์มาตุภูมิ

ที่อำนวยความสะดวกและสนับสนุนในการจัดทำทุกประการ

พิมพ์ที่ **ศักดิโสภาการพิมพ์ 176 ราชศักดิ์ ถนนบำรุงเมือง กรุงเทพฯ โทร. 2220902, 2254699**

ฝ่ายศิลป์

มาตุภูมิ●

เสมอ กลิ่นหอม
ไกรสีห์ พุทธรักษา
ศักดา เลี้ยว
ชูชัย สระแก้ว
เชาวลิต ศรีประดู่